

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

Εὐγενέστατοι τῶν ἀνθρώπων εἰσὶν
οἱ τὰ μὲν ἀγαθὰ (πλοῦτον, δόξαν,
ἡδονήν, ζωὴν) μετρίως φέροντες·
καὶ τῶν ἐναντίων (πενίας, διαβολῆς,
πόνου καὶ θανάτου) ὑπεράνω ὄντες.

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

ΕΤΟΣ 20^{ον}

ΤΕΥΧΟΣ 111

ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 1975

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ» (Δραγασσανίου 8)

(Δευτέρο - Τετάρτη - Παρασκευή 10 - 12)

H. P. Blavatsky	Στή χώρα τῶν Γαλάζιων Βουνῶν	30
Annie Besant	Μελέτη ἐπὶ τῆς Συνειδήσεως	δεμ. 120
"	Κόσμα	25
C. Leadbeater	Σ' ἐκείνους ποὺ πενήθων	10
Besant - Leadbeater	Ἡ Ἄτραπὸς τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ	150
C. Jinarajadasa	Ἀπόκρυφος ἐξέλιξις Ἀνθρωπότητος	120
N. Sri Ram	Προσέγγισις πρὸς τὴν Πραγματικότητα	30
"	Αἱ βαθύτεραι διψεῖς τῆς Ζωῆς	30
"	Εἰς ἀναζητήσιν τῆς Σοφίας	50
Ed. Arnold	Τὸ Φῶς τῆς Ἀσίας	50
"	Φῶς στὴν Ἄτραπὸ	30
Krishnamurti	Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου (ἐκδ. 1968)	25
"	Στοχασμοὶ πάνω στὴ Ζωὴ (B σειρά)	150
"	Ἐλευθερία, ἀρχὴ καὶ τέλος	150
"	Ἐκπαίδευσις καὶ σημασία Ζωῆς	100
Ἄντ. Ἀδριανόπουλος	Ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ Ζωὴ	100
"	Ἀρχαῖοι Ἕλληνες Φιλόσοφοι δδ. 150 δεμ.	170
K. Κιτρινιάρης	Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς	50
Γεώργ. Μαλτέζος	Τὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια	50
K. Μελισσαρόπουλος	Ἀποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς δδ. 40, δεμ. 70	
"	Μελετήματα	δδ. 90, δεμ. 120
"	Εἰσαγωγή στὴ Θεοσοφία	δδ. 100, δεμ. 140
"	Τὰ βήματα τῆς Φιλοσοφίας	δδ. 70, δεμ. 100
"	ΜΗΤΙΣ (Τὸ βιβλίον τῆς σοφίας)	δεμ. 120
"	Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὸν Κρισιναμοῦρτι	δδ. 70, δεμ. 120
"	Ὁ Ἰησοῦς	80
"	Ὁ Κομήτης (Θέατρο Ἰδεῶν)	40
"	«Ἀγνώστῳ Θεῷ»	10
«ΙΛΙΣΟΣ», Ἐπιλογή ἐτῶν 1958 - 58 καὶ 1959 - 61, ἐκδόση χρυσοῦ.		120
Διὰ τοὺς συνδρομητὰς ἐσωτερικοῦ τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ»		100
Περιοδικὸν «ΙΛΙΣΟΣ»	Τόμοι εἰς τεύχη 1958 - 70	δρχ. 80
"	χαρτόδετοι 1871 - 74	δρχ. 100

Ἀποστέλλετε τὸ ἀντίτιμον, διὰ νὰ τὰ λάβετε ταχυδρομικῶς.

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 20

ΣΥΝΔΡΟΜΗ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 100 Ἐξωτερ. \$5

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΩΣ
 Δραγατσανίου 6 (Πλ. Κλαυδμῶνος), ΑΘΗΝΑΙ - 122

Διευθυντής ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΤΛΟΣ
 Ἐπιμελητής ὅλης ΧΡΙΣΤΟΣ ΡΙΖΟΠΟΤΛΟΣ

ΕΤΟΣ 20όν * Μάιος — Ἰούνιος 1975 * ΤΕΥΧΟΣ 111

Ἄναστενάρια 1975

ΚΑΙ ΕΦΕΤΟΣ οἱ Ἄναστενάρηδες τοῦ Λαγκαδά καὶ τῆς Ἀγίας Ἐλένης Σερρῶν ἐτέλεσαν τὸ ἔδιμον τῆς πυροβασίας στὴν ἐορτὴ τῶν Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης.

Κρατώντας τὶς εἰκόνες τῶν ἁγίων — «Παππούδων» τοὺς ἀποκαλοῦν — ποὺ ἔχουν φέρει ἀπὸ τὴν πατρίδα τους (Ἀνατολικὴ Ρωμυλία) οἱ πρόσφυγες τῆς Θράκης, οἱ «ἀναστενάρηδες» ἐχώρεψαν πάνω στὰ κάρβουνα, θρυμματίζοντας τὴν ἀνθρακιά μὲ τὰ πόδια τους, χωρὶς νὰ ὑποστοῦν τὸ ἐλάχιστο ἔγκλημα.

Στὸ Λαγκαδᾶ, οἱ πυροβάται καὶ πυροβάτιδες συγκεντρώθηκαν, λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ μεσημέρι τῆς 21ης Μαΐου, στὸ «κονάκι» τοῦ ἀρχιαναστενάρη κ. Σωτ. Λιούρου καὶ ἄρχισαν νὰ προσεύχωνται μπροστὰ στὶς παλαιῆς εἰκόνες τῶν Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης,

ποὺ τὶς ἔφεραν οἱ Θράκες πρόσφυγες ἀπὸ τὴν πατρίδα τους. Λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ μεσημέρι ἐπίσης ἔγινε ἡ σφαγὴ τοῦ ταύρου καὶ τὸ κρέας τοῦ μοιράσθηκε στὶς οἰκογένειες τῶν ἀναστενάρηδων, ὅπως ἀπαιτεῖ τὸ ἔδιμο. Τὸ ἀπόγευμα οἱ ἀναστενάρηδες ποὺ παρέμειναν συγκεντρωμένοι στὸ «κονάκι» ἄρχισαν νὰ καταλαμβάνωνται ἀπὸ ἔκσταση καὶ νὰ χορεύουν ὑπὸ τοὺς ἤχους λαϊκῶν ὀργάνων. Ἐν τῷ μεταξῷ στὴν πλατεία, ποὺ ἀπέχει γύρω στὰ 100 μέτρα ἀπὸ τὸ «κονάκι», εἶχαν σχηματίσει ἓνα μεγάλο σωρὸ ἀπὸ καυσόξυλα, στὸν ὅποιο ἔβαλαν φωτιά. Τὰ καυσόξυλα αὐτὰ ὕστερα ἀπὸ λίγη ὥρα δημιούργησαν μιὰ μεγάλη «ἀνθρακιά», ποὺ δὲν μπορούσες νὰ τὴν πλησιάσῃς ἀπὸ ἀπόσταση δύο μέτρων.

Τότε ἀπὸ τὸ «κονάκι» σχηματίσθηκε πομπή, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἀρχιαναστενάρη κ. Λιούρον.

Ἀκολουθοῦσαν εἴκοσι περίπου ἀναστενάρηδες καὶ ἀναστενάρισσες καὶ μέλη τῶν οἰκογενειῶν τους. Οἱ ἀναστενάρηδες κρατοῦσαν τὴν εἰκόνα τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης καὶ κόκκινα μανδήλια. Ὅταν ἔφθασαν πρὸ τῆς πυρᾶς χόρεψαν γιὰ λίγες στιγμές, γύρω ἀπὸ αὐτήν, ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν λαϊκῶν ὀργάνων καὶ ἀκολούθως ρίχθηκαν μέσα στὸν πύρινο κύκλο καὶ ἄρχισαν νὰ θρυμματίζουν τὴν «ἀνδρακιά» μὲ τὰ γυμνά πόδια τους.

Ἡ τελετὴ τῆς πυροβασίας διήρκεσε μισὴ ὥρα περίπου. Τὴν παρηκολούθησαν δὲ χιλιάδες Ἑλληνες καὶ ξένοι ἐκδρομεῖς. Μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν καὶ ξένοι ἐπιστήμονες, οἱ ὁποῖοι γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ δὲν κατόρθωσαν νὰ ἐξηγήσουν τὸ παράξενο αὐτὸ φαινόμενο.

Ὁ ἀρχιαναστενάρης κ. Λιούρος ἔδωσε συνέντευξη στὸν τύπο τῆς Θεσσαλονίκης, τῆς ὁποίας οἱ κυριώτερες ἐρωταποκρίσεις ἔχουν ὡς ἀκολούθως:

ΕΡ. Ποιὰ ἐξήγηση δίνετε ἐσεῖς στὸ φαινόμενο τῆς πυροβασίας;

ΑΠ. Πιστεύω στὸν χριστιανισμό καὶ στοὺς Ἅγιο Κωνσταντῖνο καὶ Ἁγία Ἐλένη πὺ μᾶς ὀδηγοῦν. Ὁ Ἅγιος Κωνσταντῖνος ὡς αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου κατέλυσε τὴν ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία καὶ ἔδωσε στὸν καθένα τὸ δικαίωμα νὰ πιστεύη ὅπου θέλει.

ΕΡ. Κι οἱ ἀντιρρήσεις; Τὶ λέτε γι' αὐτὰ πὺ σᾶς καταμαρτυροῦν;

ΑΠ. Τὸ 1948 καὶ τὸ 1949 ἐρχόντουσαν στὴν ἀναβίωση τοῦ ἐθιμου καὶ οἱ παπάδες. Τὸ 1959 ὅμως

ἡ Ἱερά Σύνοδος μᾶς κατηγοροῦσε ὡς εἰδωλολάτρες.

ΕΡ. Ποῦ ἀποδίδετε τὴν ἀλλαγὴ στάσεως;

ΑΠ. Μᾶς συκοφάντησαν. Μᾶς εἶπαν ὅτι εἴμαστε εἰδωλολάτρες. Ὅσο ἦταν μητροπολίτης ὁ Παντελεήμων δὲν εἴχαμε προβλήματα. Ὑστερα φτάσαμε στὸ σημεῖο νὰ διώξουν τὴν γυναίκα μου ἀπὸ τὴν ἐκκλησία καὶ νὰ ἀρνοῦνται νὰ τὴν μεταλάβουν.

ΕΡ. Σήμερα οἱ σχέσεις σας μὲ τὴν μητρόπολη ποιὲς εἶναι;

ΑΠ. Δὲν δίνουν τὴν θεία μετάληψη στοὺς δικοὺς μας. Ἀλλὰ καὶ δὲν μᾶς παντρεύουν. Ζητοῦν νὰ πληρώσουμε στὴν ἐδῶ ἐκκλησία κι' ὕστερα μᾶς δίνουν ἄδεια νὰ παντρευτοῦμε ὅπου θέλουμε, μακριὰ ἀπὸ τὸν Λαγκαθᾶ.

ΕΡ. Λένε ὅτι τὸ ἔθιμο ἔχει καταγωγὴ τὰ ἀρχαῖα μυστήρια. Ποιὰ εἶναι ἡ ἀπάντησή σας;

ΑΠ. Τὸ ἔθιμο τῆς πυροβασίας ἔχει θρησκευτικὴ καταγωγὴ. Εἶναι ὀρθόδοξο, ἐθνικὸ καὶ λαογραφικόν.

Ἀπὸ τοὺς θεατὰς τῆς πυροβασίας ἐρωτήθηκαν διάφοροι ποικίλης πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς θέσεως οἱ ὁποῖοι ἔδωσαν τὶς ἀκόλουθες ἀπαντήσεις ὡς πρὸς τὸ ἐπιστημονικὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν ἐξήγηση τῆς πυροβασίας:

—Μὰ σ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα δὲν μπόρεσε νὰ δώσῃ ἀπάντηση ὁ Τανάγρας. Τὶ νὰ πῶ ἐγώ...

—Δὲν ξέρω ἂν μπορῶ νὰ πῶ ὅτι παρουσιάζουν ἐπιστημονικὸ ἐνδιαφέρον. Ἐμένα προσωπικὰ μὲ ἐνδιαφέρει τὸ ἔθιμο σὰν λαογραφικὸ στοιχείο.

΄Από τῶ Ἀναστενάρια τοῦ 1975

— Ὑποθέτω ὅτι πρέπει νὰ παρουσιάζουσι ἐπιστημονικὸ ἐνδιαφέρον Ποιὸ ἀκριβῶς; Ποῦ νὰ ξέρω: Δὲν μπορῶ νὰ ξέρω.

— Μᾶλλον πρέπει νὰ εἶναι θρησκευτικὸ τὸ ἐνδιαφέρον. Ἐπιστημονικῶς νὰ πατᾶς ξυπόλητος στὰ κάρβουνα δὲν γίνεται.

— Νομίζω ὅτι εἶναι αὐθυποβολή.

— Παρουσιάζουσι ὅπωςδήποτε ἐπιστημονικὸ ἐνδιαφέρον. Πιστεύω ὅτι οἱ ἀναστενάρηδες ἔχουσι μέσα τους μιὰ θέληση δυνάμεως.

— Παρουσιάζουσι θρησκευτικὸ ἐνδιαφέρον. Ἄλλοιῶς δὲν ἐξηγεῖται...

— Σαφῶς παρουσιάζουσι ἐπιστημονικὸ ἐνδιαφέρον. Ἴσως τὸ φαινόμενο τῆς ἀκαΐας νὰ εἶναι ἀνεξήγητο καὶ νὰ παραμείνῃ ἀνεξήγητο. Ἐκεῖνο πὸ ἐνδιαφέρει εἶναι ποιοὶ ψυχικοὶ μηχανισμοὶ εἶναι αὐτοὶ πὸ δημιουργοῦν τὴν ἔξαρση. Δεδομέ-

νου ὅτι καὶ ἡ ἴδια ἡ μουσικὴ πὸ ἀκούγεται δὲν ἔχει καμμιά σχέση μετὰ τὴν Δυτικὴ μουσικὴ. Ἔχει ἓνα πρωτόγονο στοιχεῖο μέσα της.

Στὴν Μαυρολεύκη Δράμας ἡ πυροβασία ἐματαιώθη διότι ὁ Μητροπολίτης, ὅπως πράττει κάθε χρόνο, τελευταίως διέταξε νὰ κλειδωθοῦν οἱ δύο ἐκκλησίες, ὥστε νὰ μὴ μποροῦν οἱ ἀναστενάρηδες νὰ πάρουσι τίς εἰκόνες τους χωρὶς τίς ὁποῖες ἀδυνατοῦν νὰ βαδίσουσι πάνω στὴν ἀνθρακιά...

Ἐναστενάρια :

Παρελθὸν καὶ παρὸν

Σχετικῶς ἡ «ΒΡΑΔΥΝΗ» ἐδημοσίευσεν, στὶς 23 Μαΐου τὸ ἀκόλουθον ἄρθρον τοῦ συνεργάτου της «Ἀνταΐου»:

Τὴν κατάρα εἶναι τούτη πάλι. Νὰ ὑπονομεύουμε, νὰ πολεμᾶμε ἐξοντωτικὰ τὰ πολιτιστικὰ μνημεῖα τοῦ λαοῦ μας, τὰ ἄγια ἔθι-

μα πὸ μπόρεσαν νὰ ἐπιβιώσουν μέσα τὶς ἐθνικὲς θύελλες τῶσων χιλιετιῶν. Τὰ Ἀναστενάρια ἐννοῶ καὶ τοὺς διώκτες τους.

Ὁ μητροπολίτης Σερρών δὲν ἐπέτρεψε τὴν πυροβασία στὴ Μαυρολεύκη, γράφουν οἱ ἐφημερίδες. «Διέταξε, μάλιστα, νὰ κλείσουν οἱ ναοὶ τοῦ χωριοῦ γιὰ νὰ μὴ μπόρουν οἱ Ἀναστενάρηδες νὰ τελέσουν τὰ θρησκευτικὰ τους καθήκοντα πρὶν ἀπὸ τὴν τελετῆ».

Ἱερὸ πόλεμο ἔχουν ξεσηκώσει μερικοὶ δεσποτάδες. Τὸ 1973 ὁ μητροπολίτης Λαγκαδᾶ ζήτησε ἐπέμβαση τῆς εισαγγελικῆς Ἀρχῆς. Κι' ἐνῶ οἱ Ἀναστενάρηδες περπατοῦσαν πάνω στὴ θρακιά οἱ καμπάνες τῶν ἐκκλησιῶν χτυποῦσαν μὲ δεσποτικὴ ἐντολὴ πένθιμα.

«Θεοστύγης λύμη καὶ στίγμα τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ» χαρακτηριζόταν τὸ 1973 τὸ ἔθιμο τῆς πυροβασίας.

Δὲν πρωτοστατοῦσαν μόνον οἱ τοπικοὶ ἱεράρχες στὸ διωγμὸ. Καὶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἔρριξε τὸν λίθον τοῦ ἀναθέματος. Πρὶν 28 χρόνια ἀποφαινόταν ὅτι «τὸ ἐν λόγῳ ἔθιμον, ὡς εἰδωλολατρικὸν καὶ ἀναγόμενον εἰς τὰς ὀργιαστικὰς ἐορτὰς τοῦ Διονύσου δεόν νὰ καταργηθῆ».

Εἰδωλολάτρες, λοιπόν, οἱ Ἀναστενάρηδες ποὺ πατοῦν γυμνοπόδαροι ἀναμμένα κάρβουνα κρατώντας τὴν εἰκόνα τοῦ ἀγίου!.. Πόσοι, ἀλήθεια, εὐσεβεῖς χριστιανοὶ ἔχουν τέτοια ἐνδεὴ πίστη ὥστε νὰ πέφτουν στὴ φωτιὰ ὡς «παῖδες εὐαγεῖς ἐν καμίνῳ», δαμάζοντας τοὺς φυσικοὺς νόμους; «Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῆ καρδίας»...

Καὶ γιατί εἶναι εἰδωλολάτρες; Ἐπειδὴ φαινόμενα πυροβασίας καὶ

ἀκαίαις ἐπισημαίνονται καὶ στὸν ἀρχαῖο ἑλληνικὸ κόσμον. Πραγματικά, ὑπάρχουν πολλὲς μαρτυρίες στὰ κείμενα. Ὁ Στράβων λ.χ. ἀφηγεῖται πὺς οἱ ἱερεῖες τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος στὴν Καππαδοκία «γυμνοὺς τοῖς ποσὶ δι' ἀνδρακιᾶς βαδίζουσιν ἀπαθεῖς», δηλαδὴ βάδιζαν στὰ κάρβουνα χωρὶς νὰ καίγονται. Ἀφηγεῖται ἐπίσης ὅτι οἱ πιστοὶ ἔπεφταν σὲ καταληψία στὸ ναὸ τοῦ Ἀπόλλωνος τῶν Φαλεριῶν τῆς Κάτω Ἰταλίας «γυμνοὺς ποσὶ δεξιάσιν ἀνδρακιᾶν μεγάλην ἀπαθεῖς».

Ἄλλὰ πυροβασίες γίνονται καὶ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους.

Ἔχουμε τὴ μαρτυρία τοῦ Νικητῆ Χωνιάτη γιὰ Ἀναστενάρηδες στὸν 11ο αἰῶνα.

Τί σημαίνει αὐτό; Σημαίνει ὅτι τὸ πανάρχαιο διονυσιακὸ ἔθιμο ἔγινε χριστιανικό. Καταβολάδα ἀπὸ τὴ μιὰ πίστη στὴν ἄλλη.

Τὴν κατάργησή του ἀξιῶνουν μερικοὶ δεσποτάδες. Γιατί; Λίγα εἶναι τὰ προχριστιανικὰ (εἰδωλολατρικὰ) ἔθιμα ποὺ ἔχουν ἐταχθῆ στὴ Χριστιανικὴ λατρεία; Ἀμέτρητα εἶναι. Ἀφομοιώθηκαν ὡς τόσο μὲ τὸν καιρὸ καὶ καθιερώθηκαν στὴ Χριστιανικὴ τελετουργία. Ἔτσι γίνεται πάντοτε, ὅπως διδάσκει ἡ ἱστορία τῆς ἐξελίξεως τῶν θρησκειῶν.

Ἀπὸ τὴν ἀρχαῖκὴ ἐποχὴ ὁ ναὸς ἦταν βασικὸ λατρευτικὸ στοιχεῖο. «Ἦρας ὁ κλεινὸς ναός», γράφει ὁ Εὐριπίδης. «Ἐἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου...», γράφει ὁ Εὐαγγελιστῆς. Μήπως καὶ ὁ Παρθενώνας δὲν ἔγινε ναὸς τῆς Παναγίας στοὺς πρώτους βυζαντινοὺς αἰῶνες καὶ τὸ Θησεῖο ναὸς τοῦ

"Αη - Γιώργη κατά την τουρκοκρατία;

Ίερά κορυφής, τόπους λατρείας στὰ κορφοβούνια, είχαν οι μινωϊκοί Κρήτες. "Αη - Λιάδες χτίσθηκαν στὰ ἴδια σημεῖα ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς. Μίλησε κανεῖς γιὰ εἰδωλολατρεία;

«Οἱ ἀπαρχές» οἱ πρῶτοι καρποὶ πὺ προσφέρονται στὶς θεότητες κατὰ τὴ μινωϊκὴ περίοδο πρὶν χιλιάδες χρόνια, προσκομίζονταν ὡς χθές στὶς ἐκκλησιῆς καὶ ἀπιθώνονταν μπροστὰ στὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας, γιὰ νὰ τοὺς εὐλογῆσῃ ὁ ἱερέας. Ἀναθήματα κρεμοῦσαν στὰ ἀγάλματα τῶν θεοτήτων. Ἀναθήματα κρεμοῦν καὶ σήμερα στὶς εἰκόνες τῶν ἁγίων. Εἶπε κανεῖς πὺς αὐτὰ τὰ ἔθιμα εἶναι εἰδωλολατρικὰ καὶ πρέπει νὰ καταργηθοῦν;

Πολιούχους θεοὺς εἶχαν οἱ Ἕλληνες, στὴν ἀρχαιότητα, πολιούχους ἁγίους ἔχουμε καὶ σήμερα. Εἴμαστε εἰδωλολάτρες;

Τί φανερώνουν ὅλα αὐτὰ; Φανερώνουν τὴν ἀδιάσπαστη συνέχεια τοῦ ἐθνικοῦ μας βίου, τὴν ἀέναη, ὄρατὴ καὶ ἀόρατὴ, κοίτη τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀνάμεσα στὶς χιλιετίες.

Κάτι πὺ πολλοὶ ἀμφισβήτησαν καὶ ἀκόμη ἀμφισβητοῦν. Αὐτὴ τὴν ἀδιάσπαστη συνέχεια ἐπιβεβαιώνουν τὰ Ἀναστενάρια. Κι' ἐμεῖς θέλουμε νὰ τὰ ἐξαφανίσουμε;

Τὸ 1974 ἔγινε, μὲ πρωτοβουλία τοῦ δεσπότη, κατάσχεση τῶν εἰκόνων τῶν Ἀναστενάρηδων στὴν Ἁγία Ἐλένη. Γιὰ νὰ μὴ γίνῃ ἡ πυροβασία.

Πῆρε τὸ πικρὸ παράπονο τὸν ἀρχιαναστενάρη, ἕναν ἀσπρηγένη γέροντα:

—Γιατί μᾶς πήρανε τὰ εἰκονίσματα μᾶς; Δικά μᾶς εἶναι, παππούδικα, τὰ φέραμε ἀπὸ τόση σκλαβιά!...

Κι' ἔκλαιγε ἀπαρηγόρητος.

Τὰ φέραμε ἀπὸ τόση σκλαβιά, εἶπε ὁ γέροντας. Ἐθιμα πανάρχαια πὺ μένουν ὀλοζώντανα ὕστερα ἀπὸ τόσες φυλετικὲς περιπέτειες.

Καμάρι ἐθνικὸ ἔπρεπε νὰ εἶναι τὰ Ἀναστενάρια. Στολίδι τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Κι' ὅχι νὰ χαρακτηρίζουμε τοὺς πυροβάτες αἰρετικούς, εἰδωλολάτρες, κι' ἀντίχριστους.

ΑΝΤΑΙΟΣ

Προέλευσις καὶ Συμβολισμὸς τῶν Ἑλευσινίων Μυστηρίων

ἙΠὸ ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΟΛΑΤΩΦ

Μέσα ἀπὸ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου φθάνει ὡς ἐμᾶς ὁ ἀπόηχος ἐνὸς ὠραίου μύθου, συμβολικοῦ γιὰ τὴν τέλεση τῶν Μυστηρίων καὶ τὴν ἴδρυση τοῦ πρώτου ἱεροῦ στὸν ἑλευσινιακὸ χῶρο. Ἐπειδὴ ὁ μῦθος κρύβει πάντα ἕναν ἀληθινὸν ἱστορικὸ πυρῆνα, δὲν πρέπει νὰ παραδλέπεται, μιὰ καὶ ἡ μυθικὴ ἀπόδοση τῆς Ἱστορίας ἀποτελοῦσε γιὰ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνες τέχνη, πὸ προστάτευε «τὰ ἄρητα» ἀπὸ τοὺς πολλοὺς καὶ ἀμύητους, ἐνῶ συγχρόνως κρατοῦσε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ μυημένου μέσα στὸ μεταφυσικὸ πέπλο τοῦ ἀγνώστου καὶ θαυμαστοῦ. Μὴ ξεχνᾶμε ὅτι ἡ παράδοση αὐτὴ διατηρήθηκε πολλὰ χρόνια μετὰ, φθάνοντας μέσα ἀπὸ τοὺς πρώτους Ἴωνες λογογράφους, μέχρι τὸν Ἡρόδοτο πὸ γράφει τὴν πρώτη «συστηματικὴ» Ἱστορία τῆς ἐποχῆς του.

Ὁ ἡσυχος κόλπος τῆς Ἑλευσίνας παρουσίαζε ἀρκετὰ πλεονεκτήματα, ὅστε νὰ δικαιολογῆται ἡ χρησιμοποίησή του σὰν βάση ἀνεφοδιασμοῦ ἢ σὰν σταθμὸς διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου μεταξὺ τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδας καὶ τῆς

ἀνατολικῆς λεκάνης τῆς Μεσογείου. Ἔτσι ἐξηγεῖται, πὸς στὴν πανάρχαιη Ἑλευσίνα βρίσκουμε γραπτὰ μνημεῖα τοῦ 13ου π.Χ. αἰ. καὶ ἕνα πολὺ ὑψηλὸ βαθμὸ καλλιτεχνικῆς καὶ τελετουργικῆς πληρότητας. Ἡ μυκηναϊκὴ ἐποχὴ καὶ ὁ φυσιολατρικὸς χαρακτήρας τῆς θρησκείας, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὶς τυποποιημένες φράσεις («Πᾶξ Κόγξι» καὶ ἄλλες παρόμοιες)¹ μὲ γνήσια προελληνικὴ καταγωγή, πὸ ἐχρησιμοποιοῦντο στὴ τέλεση τῶν Μυστηρίων τῆς Ἑλευσίνας, δείχνουν χαρακτηριστικὰ τὴν ἱστορικὴ συνάφεια καὶ τὶς σχέσεις τῶν Ἑλλήνων μὲ τοὺς ἀρχαίους Αἰγυπτίους.

Ὁ μῦθος ἀναφέρει τὴ θεὰ Δήμητρα, πὸ τὸ ὄνομά της σχετίζεται ἄμεσα μὲ τὸ ἔδαφος (Γῆ-Μήτηρ), ἡ ὁποία ὅταν χάνη τὴ μονάρχη κόρη της Φερσεφάσα (Περσεφόνη), ἔρχεται νὰ τὴ βρῆ στὴν Ἑλευσίνα. Φιλοξενεῖται ἀπὸ τὸν βασιλιᾶ Κελεὸ καὶ ζητεῖ ἀπὸ τοὺς κατοίκους νὰ ἱδρῦσουν ναὸ καὶ θωμὲ στὸ μέρος ὅπου κάθισε καὶ τὴν συνάντησαν γιὰ πρώτη φορὰ οἱ κόρες τοῦ Κελεοῦ.² ὁ

πως αναφέρει χαρακτηριστικῶς ὁ ὁμηρικὸς « Ὕμνος τῆς Δήμητρος ». Τὸ σπῆλαιο λοιπὸν αὐτὸ καὶ τὸ πηγᾶδι, ὅπου κάθησε ἡ Δήμητρα καὶ ἀπ' ὅπου ἐπιστεύετο ὅτι πέρασε στὸν Ἄδη ἢ Κόρη της, ἀπέτελεσαν ἄρ. ὅτερα καὶ τὸν πρῶτο χῶρο - τελεστήριο, ὁ ὁποῖος στοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ὠνομαζόταν « Πλούτωνειον »³. Ἡ θεὰ ὑπόσχεται νὰ μύση τούς κατοίκους τῆς Ἐλευσίνας στὴν καλλιέργεια τοῦ σίτου, ὁ ὁποῖος συμβολίζει τὸν ἱερὸν ἀριθμὸ 3 (γέννηση - ζωὴ - θάνατος) καὶ στὸν τρόπο τῆς λατρείας της, πού θὰ τοὺς ἐξασφαίσῃ τὴν εὐνοιά της. Στὸ σημεῖο αὐτὸ πρέπει νὰ παρατηρήσωμε ὅτι ὁ σίτος συμβολίζει τὸν κύκλο τῶν συνεχῶν ἐνσαρκώσεων τῆς ψυχῆς, ὅπως ἀκριβῶς ἐπίστευαν οἱ Αἰγύπτιοι στὰ ἱερά τοῦ Ὁσίρη καὶ τῆς Ἰσιδας καὶ συμβολίζοταν μὲ τὰ τρία ἐνωμένα στάχυα, πού κρατοῦσαν οἱ Ἱεροφάντες στὶς ἀνάλογες τελετές.

Ἄς ξαναγυρίσωμε ὅμως στὸ μῦθο γιὰ νὰ παρακολουθήσωμε τὴ συνέχεια τοῦ δράματος. Ἐπειδὴ ἡ Δήμητρα ἀπέιλησε τὴν ἀνθρωπότητα μὲ ἀφανισμό τῶν δημητριακῶν καρπῶν, ὁ Δίας μεσολαβεῖ στὸν ἀδελφὸ του Πλούτωνα, ἄρχοντα τοῦ Κάτω Κόσμου, πού ἦταν ὁ αἴτιος τῆς ἄρπαγῆς τῆς Περσεφόνης, γιὰ νὰ ἐπιστρέψῃ τὴν Κόρη στὴν μητέρα της. Ὁ Πλούτωνας ὑποτάσσεται: ἀφοῦ τῆς δίνει νὰ γευθῇ κόκκο ἀπὸ ροιά, σύμβολο τοῦ γάμου καὶ τῆς γονιμότητος. Διατηρεῖται καὶ ἐδῶ ἡ σχέση μετὰ τὴ Μονάδας (Δίας). Δυάδας (Δήμητρα - Πλούτωνας) καὶ Τριάδας (Δήμητρα - Περσεφόνη - Πλούτωνας), πού συμβολί-

ζει τὴν ἀμεσότητα καὶ τὴν διάρκεια τῆς ἐναλλαγῆς μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου. Ἀποκαλυπτικὴ εἶναι καὶ ἡ τελικὴ συμφωνία τῶν θεῶν ἢ Δήμητρα ἐπαναφέρει τοὺς καρπούς στὴ γῆ καὶ κρατᾷ τὴν Περσεφόνη κοντὰ της μόνον ὀκτὼ μῆνες, ἐνῶ τοὺς ἐπόμενους τέσσαρες θὰ βρίσκεται μὲ τὸν σύζυγό της στὸν Ἄδη. Ὁ ἀριθμὸς 4 συμβολίζει τὴν ὀλοκλήρωση, τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ἰδανικοῦ, τὸ σκοπὸ, τὸ «τέλος», τὴν «ἱεράν τετρακτύν», πού ἦταν ἀφροισθῆ μᾶς δίδει τὴ δεκάδα, τὸν τέλειον ἀριθμὸ.

Ἡ παράδοση ἀναφέρει ὅτι εὐεργετήθηκαν ἀπὸ τὴ Δήμητρα γιὰ τὴ φιλοξενία καὶ οἱ τέσσαρες βασιλεῖς τῆς Ἐλευσίνας, ὁ Τριπτόλεμος, ὁ Διολκέας, ὁ Εὐμόλπος καὶ ὁ Κελεός, μιὰ συμβολικὴ τετράδα μὲ ὀνόματα θεϊκῆς ἢ ἐξωγήινης προελεύσεως ἴσως, στοὺς ὁποῖους ἐδίδαξε ἡ ἴδια τὰ Μυστήρια καὶ τὶς λαμπρὲς τελετὲς⁴ καὶ ὑποσχέθηκε ὅτι θὰ εἶναι εὐτυχισμένοι ὅσοι τὰ γνωρίζουν καὶ δυστυχισμένοι ὅσοι τὰ ἀγνοοῦν.⁵

Ἡ λαμπαδηφορία κατὰ τὴ διάρκεια τῶν τελετῶν, τὸ σκοτάδι, οἱ συμβολικὲς λέξεις, ἡ μεγαλόπρεπη ἱερατικὴ στολὴ καὶ ἡ μίτρα τοῦ Ἱεροφάντη, ὁ στέφανος ἀπὸ μωρίνη πού φοροῦσαν στὸ κεφάλι οἱ μνημένοι, καθὼς καὶ ὁ τρόπος τελέσεως τῶν ἱερῶν Μυστηρίων εἶχαν καθαρῶς αἰγυπτιακὴ προέλευση, πού συναντοῦμε ἐπίσης στὰ ὀρφικὰ Μυστήρια, στὴν Πυθαγόρεια διδασκαλία καὶ τὶς τελετὲς πρὸς τιμὴν τοῦ Ἄδωνη. Ἀξιωματικῶς παραμένει καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν 9 ἡμερῶν, πού διαρκοῦν τὰ Μυστήρια, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὸ τριπλάσιον τῆς ἱερῆς Τριάδας

καὶ θεωρεῖται ἐξ ὀλοκλήρου ἱερός. Ἄς δοῦμε ὅμως πῶς ἐτελοῦντο τὰ Μυστήρια, ἀφοῦ παρακολουθήσωμε ἀπὸ κοντὰ ὅλη τὴν προετοιμασία ἀπὸ τὴν πόλη τῆς Παλλάδας μέχρι τὴν Ἐλευσίνα. Οἱ ἑορτὲς διακρίνονται στὰ Μικρὰ Μυστήρια, πού ἐτελοῦντο στὴν Ἀθήνα κοντὰ στὶς ὄχθες τοῦ Ἴλισοῦ, ὅπου γινόταν ἡ μύηση τῶν νέων (ἐδῶ τὸ νερὸ συμβολίζει τὴν ἀπόρριψη τῶν ἀνομημάτων, τὴν ἀγνότητα καὶ τὴν ἀλήθεια τῆς μυστικῆς) καὶ στὰ Μεγάλα Μυστήρια, πού ἐτελοῦντο στὴν Ἐλευσίνα μέσα στὸ ἱερό, τὸ καθωσιωμένο ἀπ' τὴν ἴδια τῆ θεὰ Δήμητρα, σύμφωνα πάντα μετὰ τὴν παράδοση. Ἡ λατρεία προσωριζόταν γιὰ τοὺς θεούς, πού συμβόλιζαν τὴ ζωὴ (Δίας, Διόνυσος, Ἀμφιτρίτη, Ποσειδῶνας, Δήμητρα) καὶ τὸ θάνατο (Τριπτόλεμος, Περσεφόνη, Ἐλευσίνα, Εὐμόλπος), τὸ πέρασμα δηλαδὴ τῆς ψυχῆς ἀπὸ ἓνα μεταίχμιο, προκειμένου νὰ ἐπανεέλθῃ στὴ Γῆ γιὰ νὰ ἐνσαρκωθῆ, σύμφωνα μετὰ τὶς πράξεις τῆς στὴν προηγούμενη ζωὴ. σ' ἓνα ἄλλο σῶμα φυλακῆ, κατὰ τὸν Πλάτωνα ἢ «CARCER» ὅπως τὸ ἀποκαλεῖ ὁ Κικέρωνας. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἐπιβάλλεται νὰ διασταλοῦν οἱ ὄροι «Μυστήρια» καὶ «Ἐλευσίνα», διότι ἐνῶ τὰ Ἐλευσίνα ἦσαν συνήθως ἀγωνίσματα πού γίνονταν γιὰ τοὺς πολλοὺς, ἀντιθέτως τὰ Μυστήρια ἦσαν τελετὲς γιὰ τοὺς λίγους, τοὺς μνημένους.⁶ Ἄλλῃ ὁμοιότητα μεταξὺ τῶν αἰγυπτιακῶν τελετῶν καὶ τῶν Μυστηρίων τῆς Ἐλευσίνας ἦταν καὶ ἡ δοκιμασία καὶ ἡ τόνωση τῆς αὐτοκυριαρχίας τοῦ ὑποψηφίου, προκειμένου νὰ εἰσχωρήσῃ καὶ νὰ λάβῃ

μέρος στὸ ἄδυτο τοῦ τελεστηρίου τῆς θεᾶς. Ἡ νηστεία πού προηγείτο, τὸ λούσιμο στὸν Ἴλισό, ἡ θυσία τοῦ ἱεροῦ χοιριδίου καὶ ὁ ὄρκος ὅτι θὰ διατηρηθῆ μυστικὸ μετὰ τὴν ποινὴ τοῦ θανάτου, ὅπως λέγει ὁ Πλάτων, ὅτι θὰ διδασχθῆ, ἀποτελοῦσαν τὴ βάση κάθε τελετουργικῆς ἐνεργείας στὴν Ἐλευσίνα.

Βέβαια τὸ περιεχόμενο τῶν Μυστηρίων δὲν ἔγινε ποτὲ γνωστό, λόγῳ τῶν γνωστῶν συνεπειῶν πού θὰ εἶχε ἡ πράξις αὐτή, ἀλλὰ ἀπὸ σχετικὲς φράσεις πού διασώθηκαν καὶ χρήσεις λατρευτικῆς διαπιστώνεται καὶ πάλι ἡ αἰγυπτιακὴ ἐπίδραση στοὺς Ἀχαιοὺς τῆς Ἐλευσίνας, οἱ ὁποῖοι σύμφωνα μετὰ αἰγυπτιακὲς ἐπιγραφὰς τοῦ 13ου αἰ. πού ἔχομε, ἤλθαν ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ ἐπετέθησαν ἐναντίον τῆς Αἰγύπτου γιὰ νὰ παραλάβουν μετὰ τὴ σειρά τοὺς τὴν ἱερὴ αἰγυπτιακὴ φλόγα τῶν Μυστηρίων καὶ νὰ διδασχθῶν τὴν αἰώνια ἀλήθεια τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, μέσω τῆς μετενσαρκώσεως καὶ τῆς πνευματικῆς ἀνάδου τοῦ μνημένου, ὁ ὁποῖος τελικὰ ἐγνώριζε ὅτι ἀποτελοῦσε μέρος τῆς Ἱερῆς Μονάδας καὶ ὅτι μέσω τῆς ἐξαγνιστικῆς πορείας θὰ ἐφθανε κάποτε στὸ ὑπὴνεμο λιμάνι τῆς θείας μακαριότητας.

Ἡ χρῆση τοῦ σίτου, ὡς ἱεροῦ συμβόλου, προβληματίσε πολλοὺς ἐρευνητές. Ὅπως παραδίδεται, ὁ Ἱεροφάντης κατὰ τὴν τέλεση τῶν Μυστηρίων στὴν Ἐλευσίνα, ἀπήγγελλε τὶς ἐξῆς μυστηριακὲς φράσεις «ὕε κύε», καὶ «ἱερὸν ἔτεκε πότνια κούρον, Βριμῶ Βριμὸν» καὶ ἔδειχνε στοὺς μνημένους «ἐν σιωπῇ

τεφερισμένον στάχυν», κάτι ανάλογο δηλαδή με αυτό που γινόταν και στα αντίστοιχα αιγυπτιακά μυστήρια. Κόκοι τέτοιων σίτων, που θρέφθηκαν μέσα σε αιγυπτιακή Πυραμίδα τον περασμένον αιώνα προξένησαν το ενδιαφέρον των μελετητών, διότι είχαν διατηρηθῆ μετὰ ἀπὸ τόσων χρόνια σχετικῆς ἀπομώσεως σὲ κατάστασι, πού τοὺς ἐπέτρεπε νὰ ξαναβλαστήσουν καὶ νὰ ξαναποκτήσουν τὴ ζωὴ μέσα ἀπὸ τὴν αἰώνια γῆ, πού ἀφομοιώνει καὶ γεννάει μιὰ νέα ὑπαρξὴ (σωματικὰ καὶ ψυχικὰ) τὴν ἴδια ἀκριβῶς πού ὑπόσχονταν τὰ θεῖα Μυστήρια.

Στὴν Ἐλευσίνα θρέφθηκε, μέσα στὸ ἱερὸ σπήλαιο τῆς ἀρχικῆς τελέσεως τῶν ἱερῶν Μυστηρίων,⁷ μιὰ πλημοχόη, ἀπὸ τὴν ὁποία πῆρε τὸ ὄνομά της ἡ ἐνάτη ἡμέρα τῶν Μυστηρίων. Αὐτὴ ἐχρησιμοποιοῦτο, προκειμένου οἱ Ἱεροφάντες νὰ χύνουν μέσα σὲ κάποιο χάσμα τῆς γῆς τοῦ ἱεροῦ σπηλαίου ἄγνωστο ὑγρὸ, στραμμένοι εἴτε ἀνατολικά, εἴτε δυτικά. Μελετῶντας αὐτὴ τὴν πράξιν ἐλέπομε ὅτι δὲν ἐσήμαινε τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὴ συμβολικὴ ἀπεικόνισιν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, μετὰ τὴν ἐλπίδα μιᾶς μελλοντικῆς ζωῆς. Ὅπως ἀκριβῶς ἐμφανίζεται στίς διαρκεῖς φάσεις τῆς ἡμέρας μετὰ τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴ δύση τοῦ ἡλίου. Ἀπὸ ἐδῶ ἐξηγοῦν ὠρισμένοι γλωσσολόγοι ἐρευνηταὶ καὶ τὴν κατεύθυνσιν τῶν σημιτικῶν γραφῶν ἀπὸ τὰ δεξιὰ πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἢ καὶ ἀντιστρόφως, ὅπως ἐμφανίζεται στὰ γραπτὰ μνημεῖα τῶν προϊστορικῶν σελίδων τῆς ἐλληνικῆς περιόδου (πρὶν ἀπὸ τὸν

δον π.Χ. αἰ.) μετὰ τὴ «βουστροφροδὸν» μορφή, πάντοτε κάτω ἀπὸ τὴν ἀιγυπτιακὴ ἐπιρροὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀνθρώπου νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀληθινὴν μορφήν τῆς ζωῆς ἢ τοῦ θανάτου καὶ τὸ τέρας τῶν συνεχῶν ἐνσαρκώσεων τοῦ μέσα ἀπὸ ποικίλα σώματα καὶ ποικίλες μορφές.

Ἡ διάδοσις τῶν Μυστηρίων, τῶν Ἐλευσινίων καὶ τῶν Παναθηναίων, πού ἀποτελοῦσαν συνέχειαν τῆς ἰδίας παραδόσεως καὶ τοῦ ἰδίου μύθου, καθὼς καὶ ἡ μύθησις, ἰδίως στὰ Μυστήρια τῶν γνωστοτέρων ὀνομάτων τῆς πνευματικῆς μας κληρονομιάς. ἀνάμεσα στὰ ὁποῖα ξεχωρίζουν τοῦ Πλάτωνα, τοῦ Πλουτάρχου, τοῦ Ξενοφῶντα, τοῦ Ἀριστοφάνη καὶ ἄλλων ἀκόμη, ἀποτελεῖ ἴσως τὴν πιὸ πειστικὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας τῶν τελειῶν αὐτῶν, πού ἐδίδασκαν τὸν ἀληθινὸν προορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου μέσα ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ τὸ θάνατον, σὲ κάποιο στάδιον ὑπερβατικόν, ἀπαλλαγμένον ἀπὸ τὴν φροντίδα καὶ τὴν γήινον ἀπολαύσειν, μετὰ μοναδικὸν σκοπὸν τὴν ψυχικὴν ἀνάστασιν, πού σφυρηλατημένη μέσα ἀπὸ τὰ ἐμπόδια καὶ τὴν δοκιμασίαν τῶν μετενσαρκώσεων θὰ κατάρθωνε ἐπιτέλους νὰ βρῆ τὸν πραγματικὸν ἑαυτὸν της, γὰρ νὰ ἐνωθῆ μετὰ τὴν Ἀπόλυτην Ἰδέαν, τελικὸν σκοπὸν τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς πνευματικῆς σταδιοδρομίας της, μέσα στὴν ἀτέλειωτην διαδρομὴν τοῦ χρόνου καὶ

νὰ καρδίῃσῃ τὴν αἰώνια εὐτυχία καὶ μακαριότητα.

1. βλ. Ἄ. Ἄ. Παπαγιαννοπούλου — Παλαιοῦ «Ἐλευσινιακὰ προβλήματα Πολέμων», τόμ. Ε', Ἀθήναι 1955

2. «Ἦποι πόλιν σίπυ τε τείχος Καλλιχόρου καθύπερθεν, ἐπὶ προῦχοντι κολωνῶ».

3. βλ. χαρακτηριστικῶς περὶ τῆς ἀνασκαφῆς Κουρουγιώτου σελ. 23.

4. «... καὶ ἐπέφραδεν ὄργια πᾶσιν σεμνά...»

5. «ἄλβιος ὅς τὰδ' ὄπωπεν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων»

6. βλ. Ἄ. Ἄ. Παπαγιαννοπούλου — Παλαιοῦ «Τὰ Ἐλευσίαια», τεύχος 1ον, Ἰανουάριος 1946.

7. βλ. Ἄ. Ἄ. Παπαγιαννοπούλου — Παλαιοῦ «Ἐλευσινιακὰ προβλήματα», περιοδικὸν «Πολέμων», τόμ. Ε', Ἀθήναι 1955.

ΑΡΧΑΙΑ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἄντιφίλου

Ἦσμε τὸ δάθρο τοῦ ναοῦ μ' ἔχει ὀδηγήσει ἡ βακτηρία
 κι' ἄς ἤμουν ξένος στὰ Μυστήρια ὡς καὶ στὸ φῶς τοῦ ἡλίου.
 Οἱ θεές οἱ παντοδύναμες μὲ ἐμύησαν καὶ στὰ δύο:
 καὶ τὰ Μυστήρια γνῶρισα κι' ἀπ' τῆς νυχτιᾶς τὸν πέπλο
 μὲ λύτρωσαν· τώρα στὴν πόλη, δίχως βακτηρία, γυρίζω
 καὶ μὲ τὰ μάτια — ὄχι μὲ τὴ γλῶσσα — τῆς Δηῶς διαλαλῶ τὸ
 θαῦμα!

(Παλατινὴ Ἀνθολογία ΙΧ, 298)

Μετάφραση: ΒΑΣ. Ι. ΛΑΖΑΝΑ

Σ η μ ε ί ω μ α: Ὁ σχολιαστὴς τῆς «Ἀνθολογίας» σημειώνει: «Εἷς τινὰ τυφλὸν εἰς τὸ ἐν Ἐλευσίῃ ἱερόν τῆς τελετῆς γενομένης ἀνέβλεψεν, ὁμοῦ δὲ μετέιχε τῶν μυστηρίων». Δηῶ εἶναι ἄλλο ὄνομα τῆς θεᾶς Δήμητρας.

ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ

‘Ομιλία στη Βομβάη (1968)

‘Η ποιότης του Νοῦ που δὲν ξέρει χωρισμό

Κατ’ ἐμὲ τὸ πρῶτο πράγμα πού πρέπει νὰ κατανοήσωμε —σ’ αὐτὸν τὸν χαώδη καὶ μᾶλλον τρελλὸ κόσμο— εἶναι πῶς νὰ ἀκούωμε τὰ συμπεράσματα, τὶς περιγραφές καὶ ἀναλύσεις, πού οἱ ἄνθρωποι προσφέρουν ἀναφορικά μὲ τὰ προβλήματα πού ὅλοι ἔχομε. Ἔχομε τόσο πολλὰ προβλήματα! Ὁχι μόνον σ’ αὐτὴ τὴν χειμαζομένη χώρα, ἀλλὰ ἐπίσης σ’ ὅλο τὸν κόσμο, τὰ ἀνθρώπινα ὄντα ἀντιμετωπίζουν ἐξαιρετικά περίπλοκα προβλήματα, οἱ εἰδικοί, οἱ διανοούμενοι, οἱ διδάσκαλοι, οἱ θεολόγοι, οἱ παπάδες, προσφέρουν ἐξηγήσεις, ὁ καθένας σύμφωνα μὲ τὴν ἰδιαίτη διαμόρφωσή του, τὴν ἰδιαίτη πίστη του κοκ. Καὶ ὅσο περισσότερο εἶναι κανεὶς μπερδεμένος, ὅσο περισσότερο θρῖσκειται σὲ θλίψη, ὅσο περισσότερο ζητάει, τόσο περισσότερο θέλει ἄνεση, ἀσφάλεια ἢ καθαρότητα. Ὑπάρχουν ἐκεῖνοι, πού προσφέρουν ἀσφάλεια καὶ καθαρότητα καὶ νομί-

ζω ὅτι εἶναι σοφὸ νὰ μαθαίνωμε πῶς νὰ ἀκούωμε, πῶς νὰ ἀκούωμε τί προσφέρεται ἀπὸ αὐτούς (πῶς νὰ ἀκούωμε ὄχι μόνον αὐτούς, ἀλλὰ ἐπίσης τὸν ὁμιλητὴ) ἐπειδὴ ἐξαπατώμεθα τόσο εὐκόλα, θέλωμε νὰ δεχώμεθα, θέλωμε νὰ ἐξαπατώμεθα, θέλωμε νὰ ὑπνωτιζώμεθα ἀπὸ λέξεις, θέλωμε ἕνα εὐκόλο δρόμο ἔξω ἀπὸ τὴν σύγχυση καὶ θλίψη μας. Ποθοῦμε —δυστυχῶς οἱ περισσότεροι— νὰ δεχώμαστε, εἰδικὰ ἀπὸ ἑκείνους, πού σύμφωνα μὲ μία συνταγὴ ἐξηγοῦν πῶς νὰ ἀντιμετωπίσωμε τὴν κρίση πού ὑπάρχει σὲ ὅλο τὸν κόσμο, τὶς μεταβαλλόμενες συνταγές τους σύμφωνα μὲ τὴν διαμόρφωσή τους, σύμφωνα μὲ τὸν πολιτισμό, στὸν ὁποῖον ἔχουν ἀνατραφῆ.

Τὰ ἀνθρώπινα ὄντα σὲ ὅλο τὸν κόσμο ἔχουν διαμορφωθῆ σύμφωνα μὲ συνταγές καὶ μὲ ἰδέες ἐπὶ χιλιάδες χρόνια καὶ ὅταν ἡ ζωὴ — πού εἶναι κίνηση — ἀπαιτῆ ὀλόκληρη τὴν προσοχή σας, δὲν μπορεῖτε νὰ

τήν δώσετε επειδή εργάζεσθε και σκέπτεσθε σύμφωνα με μία συνταγή (Ένα πρότυπο) είτε δοσμένο από τόν SHANKARA ή τόν Μάρξ ή τόν Λένιν ή από τόν πόν τελευταίο δάσκαλο, πού έχετε.

Πρέπει λοιπόν, κανείς να διερωτηθῆ — γιατί τὰ ἀνθρώπινα ὄντα σ' ὄλο τόν κόσμο ζοῦν με πρότυπα; Δέν ξέρω ἂν ἔχετε ποτέ διερωτηθῆ γιατί ζῆτε πάντα στό πεδίο τῶν ἰδεῶν, γιατί πάντα διατυπώνετε μιὰ ἰδεολογία· και δοκιμάζετε νά ζῆτε και νά σκέπτεσθε σ' αὐτό τὸ πεδίο, ἐνώ, ἢ πραγματικότητα εἶναι κάτι ἐντελῶς διαφορετικό. Ἡ πραγματικότητα εἶναι ἡ καθημερινή ζωή, πού δέν ἔχει καμμιά σχέση με τίς ἰδέες. Αὐτό εἶναι τὸ πρῶτο πράγμα πού πρέπει νά συναισθανθῆτε. Πρέπει κανείς νά πετάξῃ ἐντελῶς σάν ἄχρηστους ὄλους τούς τύπους (πρότυπων), ὄλες τίς μεθόδους. Πρέπει κανείς νά ξανασκεφθῆ ὀλόκληρο τὸ θέμα ἐκ νέου. Δέν μπορεῖ κανείς νά εἶναι πιά ἕνας Ἰνδός, ἕνας Χριστιανός, ἕνας Βουδδιστής, ἕνας Μουσουλμάνος. Σάν ἀνθρώπινο ὄν — πού ζεῖ σ' αὐτὴ τὴν χώρα, σ' αὐτὴ τὴν ἀπαίσια πόλη με ὄλες τίς ἀθλιότητές της, βρωμιά και ἀκαθαρσίες — δέν μπορεῖ κανείς πιά νά σκέπτεται με ὄρους συνταγῶν (προτύπων), ἂν κανείς θέλῃ νά ζῆ μιὰ ζωὴ πού νά εἶναι πλήρης, ὀλοκληρωμένη κάθε λεπτό. Ἡ ζωὴ εἶναι σχέση. Δέν μπορεῖτε νά σχετίζεσθε με ἕναν ἄλλον, σύμφωνα με ἕνα πρότυπο — καταλαβαίνετε;

Εἶναι πολὺ ἀπλό. Πρέπει νά ζῆσετε, πρέπει νά πάτε στό γραφεῖο σας ἢ στό ἐργοστάσιο και στὴ δουλειά, ἀγωνίζεσθε, ἀλλά ἂν προσπαθῆτε νά ζῆτε σύμφωνα με μιὰν εἰκόνα ἢ συνταγή, καθιερωμένη ἀπὸ τόν παλιὸ δάσκαλό σας, δέν ὑπάρχει πραγματικὴ σχέση — ζῆτε μόνον σύμφωνα με μιὰν ἰδέα. Τὸ ἴδιο συμβαίνει με ἕνα κομμουνιστικὸ κράτος, στό ὄποῖον ἔχουν καθιερώσει μιὰν ἰδεολογία, με τὴν τυρρανία, με τὸ νά διαμορφώνουν τὸν λαὸ — ὅπως ἔχουν κάμει οἱ Χριστιανοί, ὅπως ἔχουν κάμει οἱ Ἰνδοί — ἔχουν διαμορφώσει τούς λαοὺς με λέξεις, με προπαγάνδα, με ἀδιάκοπη ἐπα-

νάληψη.

Ὁ νοῦς σας λειτουργεῖ σὲ ἕνα ἰδεολογικὸ ἐπίπεδο ἰδεῶν, σ' ἕνα ἀφηρημένον ἐπίπεδο, ἡ ζωὴ ὄμως εἶναι ἡ καθημερινὴ ἐπαφή, ἡ καθημερινὴ θλίψη, δυστυχία, μοναξιά, ἀπελπισία. Αὐτὸ πρέπει νά καταλάβετε, ὄχι ἀφηρημένες ἔννοιες, ὄχι τὰ καυτὰ ἄρθρα, πού γράφουν ἔξυπνοὶ συγγραφεῖς. Ὅταν ἡ καθημερινὴ μας ζωὴ εἶναι τόσο βαρεὴ σκεπασμένη με ἰδεολογίες, γίνεται φθηνή, ταραγμένη, χωρὶς νόημα.

Ἐκείνο πού ἔχει κανείς νά κἀνῃ, εἶναι νά ἔξῃ ἐπίγνωση τῆς διαμόρφωσῆς του — μόνον και μόνον νά ξερῆ ὄτι εἶναι κανείς διαμορφωμένος, ὄτι ἐπὶ αἰῶνες ἔχει διαμορφωθῆ. Ἄν δέν τὸ συνειδητοποιήσετε αὐτό, τότε θά συνεχίσετε νά δημιουργῆτε μεγάλη σύγχυση, μεγάλη δυστυχία, γιὰ τούς ἄλλους και γιὰ τόν ἑαυτό σας.

Δέν ξέρομε τί εἶναι ἀγάπη, δέν ἀγαποῦμε, ἔχομε γίνεи θάρβαροι, ἀναίσθητοι, ἀδιάφοροι, ἀσπλαχνοί. Χωρὶς ἀγάπη τίποτα δέν μπορεῖτε νά λύσετε. Ἐχετε ποτέ διερωτηθῆ γιατί δέν ἔχετε καθόλου ἀγάπη; Ξέρετε τί ἐννοῶ με τὴν ἀγάπη; — μόνον και μόνον νά εἰσθε εὐγενικός, καλὸς χωρὶς κανένα κίνητρο, μόνον και μόνον νά εἰσθε γενναῖόψυχος. νά λυπᾶσθε τούς ἄλλους, νά αισθάνεσθε τὴν ἀσχήμια ἐνός βρωμικοῦ δρόμου, νά νοιώθετε τὴν φτώχεια, νά βλέπετε αὐτὴ τὴν ἀνатарαχίαν τῶν λαῶν πού ὑπάρχει και συνεχίζεται σ' ὄλο τόν κόσμο, νά τὴν νοιώθετε, νά ἀνακαλύψετε γιατί, νά κλάψετε ὄχι μόνον γιὰ τὴν μικρὴ δυστυχισμένη δικὴ σας οἰκογένεια ἢ γιὰ ἕνα ἀσήμαντο θάνατο κάποιου πού ἀγαποῦσατε, ἀλλά νά κλάψετε γιὰ τὸ ἀπέραντο χάος αὐτοῦ τοῦ κόσμου.

Ὅλα τὰ αἰσθήματα ἔχουν χαθῆ γιατί ἔχομε γίνεи τόσο πολὺ ἔξυπνοί. Ἡ ἔξυπνάδα εἶναι ὕλική, κοσμική. Ὅταν εἴμασθε ἔξυπνοί, εἴμασθε πραγματικὰ ὕλισται, κοσμικὰ ἔχομε γίνεи ἔξυπνοί με τὴν ἐκπαίδευση, ἔχομε γίνεи ἔξυπνοί (ἐπιτήδριοι) ἐπειδὴ ὁ ὕπερπληθυσμὸς μᾶς ἀναγκάζει νά ἀγωνιζώμασθε σκληρὰ γιὰ νά ζήσωμε — ἀνταγωνιζόμενοι, διώχοντες ἄλλους με τὴν ἔξυπνά-

δα μας, με τὸ νὰ περνᾶμε ξετάσεις καὶ νὰ κερδίζουμε μιὰ δουλειά, ἔχομε γίνεи ξυπνοὶ με τὴν ἐπιθυμία γιὰ ἀπλὴ ἐπιβίωση — προσέχετε τὸν ἑαυτὸ σας.

Ποτὲ δὲν συζητᾶμε πραγματικότητας — δηλ. πῶς νὰ σταματήσῃ ὁ πόλεμος, πῶς νὰ εἴμαστε εὐγενικοί, πῶς νὰ εἴμαστε γενναίοψυχοι — ἀντίθετα πάντα ἐπιθυμοῦμε νὰ συζητᾶμε ἀφηρημένα πράγματα.

Ἐννοῶ με τὴν λέξη ἀγάπη, μιὰ ποιότητα τοῦ νοῦ, ποῦ δὲν ξέρει χωρισμὸ — καταλαβαίνετε; — ἐπειδὴ ὅταν ὑπάρχει χωρισμὸς, ὑπάρχει σύγκρουση, ὑπάρχει φθόνος, ὑπάρχει ζήλεια, ἀνταγωνισμὸς, ἡ ἐπιθυμία γιὰ δύναμη, θέση, σὰν ἀποτέλεσμα τῆς ὕλικῆς κοσμικῆς ἐξυπνάδας μας. Ὅταν ὑπάρχει χωρισμὸς ἀνάμεσα σὲ σᾶς καὶ σὲ κάποιον ἄλλον, δὲν ὑπάρχει σχέση — ἂν καὶ μπορεῖ νὰ εἶσθε παντρεμένοι, νὰ ἔχετε παιδιά, σὲς — καὶ ὅταν αἰσθάνεσθε χωρισμένοι ἀπὸ ἕναν ἄλλον, δὲν ἔχετε ἀγάπη, καὶ χωρὶς ἀγάπη δὲν θὰ εἶσθε ἱκανοὶ νὰ λύσετε τὰ προβλήματα αὐτοῦ τοῦ κόσμου ἢ ὁποιοδήποτε ἀτομικὸ πρόβλημα ποῦ ἀντιμετωπίζετε.

Παρακαλῶ, πρέπει νὰ συνειδητοποιήσετε αὐτὸ τὸ βασικὸ ζήτημα — δηλ. ὅτι δὲν ἔχετε ἀγάπη — καὶ γιατί; γιατί δὲν αἰσθάνεσθε θαθεῖα τὴν ὁμορφίαν μιᾶς δύσης ἢ ἐνὸς δένδρου, ὅταν βλέπετε θλίψη, δυστυχία, ταραχή, τὴν βασανισμένη ὑπαρξὴ τοῦ ἀνθρώπου; — γιατί δὲν ἔχετε ἀγάπη; Αὐτὸ εἶναι τὸ βασικὸ ἐρώτημα, ὄχι ἂν ὑπάρχει ἢ ὄχι Θεός, ὄχι τί θὰ σᾶς συμβῆ ὅταν πεθάνετε, ἀλλὰ γιατί δὲν ἔχετε, σὰν ἀνθρώπινα ὄντα, αὐτὴ τὴν ποιότητα τοῦ νοῦ, ποῦ ξεπερνᾶει κάθε χωρισμὸ, ποῦ ξεπερνᾶει κάθε ἐθνικότητα, κάθε θρησκεία καὶ τὶς πίστεῖς τους, τὰ δόγματα τους καὶ ἔλες τὶς ἐπινοήσεις ποῦ ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἐφεύρει γιὰ νὰ προστατεύσῃ τὸν ἑαυτὸ του — γιατί; Παρακαλῶ ρωτήστε τὸν ἑαυτὸ σας. Αὐτὸ εἶναι πραγματικὰ ἕνα πολὺ σημαντικὸ ζήτημα — μὴ τὸ διώχνετε.

Πῶς συμβαίνει σῆς, σὰν ἀνθρώπινο ὄν — τόσο ἱκανό, τόσο ξυπνο, τόσο πανοῦργο, τόσο ἀνταγωνιστι-

κό, ποῦ ἔχει πετύχει τόσα πολλὰ στὸν τεχνολογικὸ τομέα, ποῦ ἔγινε ἄξιο νὰ πάῃ στὸ φεγγάρι ἢ νὰ ζῆ γιὰ βδομάδες κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας, ποῦ ἔχει ἐφεύρει τὸν ἐξαιρετικὸ ἠλεκτρονικὸ ἐγκέφαλα — πῶς συμβαίνει νὰ μὴν ἔχετε τὸ μοναδικὸ πρᾶγμα ποῦ χρειάζεται; Χωρὶς ἀγάπη γίνεσθε δικτυκός, εἰσθε φοβισμένος, κάθε σχέση εἶναι σύγκρουση. Δὲν ξέρω ἂν ποτὲ ἔχετε σοβαρὰ ἀντιμετωπίσει αὐτὸ τὸ ζήτημα δηλ. γιατί οἱ καρδιές σας εἶναι ἄδειες.

Αὐτὴ ἐδῶ δὲν εἶναι μιὰ συγκινησιακὴ, αἰσθηματικὴ συνάθροιση. Ἡ ἀγάπη δὲν εἶναι συναίσθηματικὴ, ἢ συγκινησιακὴ, δὲν ἔχει καμμιά σχέση με τὴν ἀφοσίωση, με τὴ λατρεία. Πρέπει κανεὶς νὰ ἀνακαλύψῃ γιατί δὲν ἔχει ἀγάπη καὶ ἴσως ἀνακαλύπτοντας θὰ ἀντικρῶσωμε τὴν ἀλήθεια. Δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ καλλιεργήσει τὴν ἀγάπη, δὲν μπορεῖ νὰ τὴν πετύχῃ με τὴν ἐξάσκηση μιᾶς μεθόδου. Δὲν ὑπάρχει σχολεῖο στὸ ὅποιο μπορεῖτε νὰ πάτε καὶ νὰ μάθετε. Καὶ χωρὶς ἀγάπη — κάνετε ὅ,τι θέλετε, πηγαίνετε σὲ δλους τοὺς ναοὺς τοῦ κόσμου, διαβάστε ὅλα τὰ ὀνομαζόμενα ἱερὰ βιβλία — χωρὶς ἀγάπη ἢ ζωὴ σας θὰ βρίσκεται σὲ σύγχυση, ἢ ζωὴ σας θὰ βρίσκεται σὲ θλίψη.

Αὐτὸ ποῦ εἶναι ἡ καθημερινὴ ζωὴ σας, αὐτὸ εἶναι ἡ κοινωνία σας. Καταλαβαίνετε κύριοι;

Ἡ κοινωνία δὲν εἶναι διαφορετικὴ ἀπὸ σᾶς, γιατί αὐτὸ ποῦ εἶσθε, ἐκεῖνα ποῦ ὑπῆρξατε, αὐτὸ εἶναι ἡ κοινότητα στὴν ὁποῖαν ζῆτε.

Ἡ Κοινωνικὴ ἀταξία ὑπάρχει ἐπειδὴ ὑπάρχει ἀταξία στὴ δική σας ζωὴ. Καὶ ὅμως τάξη δὲν μπορεῖ νὰ ἐπέλθῃ ἀπὸ μιὰ λογικὴ ὀργάνωση, ἀπὸ ἕνα σχέδιο — ἔχομε ἐπιδιώξῃ ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα ἐπὶ χιλιάδες χρόνια, τόσο πολλὰ ἀνθρώπινα ὄντα ἔχουν προσπαθῆσει νὰ δημιουργήσουν μιὰ καινούργια κοινωνία, μιὰ νέα κοινότητα, ἕνα καινούργιο τρόπο ζωῆς καὶ ὅλα ἔχουν ἀποτύχει, καὶ πάντα θὰ ἀποτυχαίνουν, ἐπειδὴ ἔχουν κτίσει σύμφωνα με πρότυπα, μὴ ἰδέες, γιὰ ἰδεολογίες.

Πρόκειται λοιπὸν, νὰ ἀνακαλύψω-

με ἂν μπορούμε νὰ δώσωμε τίς καρδιές μας γιὰ νὰ λύσωμε τὸ πρόβλημα τῆς ὑπαρξης — τὸ καθημερινὸ θάσανο τῆς ζωῆς, τὴν καθημερινὴ δυστυχία, τὴν καθημερινὴ σύγχυση, τὴν περαστικὴ χαρὰ, τὴν περαστικὴ εὐχαρίστηση, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται ζωῆ.

Δὲν μπορεῖτε νὰ τὸ λύσετε χωρὶς νὰ τὸ κατανοήσετε, πού σημαίνει νὰ τὸ ἀγαπᾶτε.

Δὲν μπορεῖτε νὰ ἀγαπᾶτε ἂν δὲν ξέρετε τί συνεπάγεται ὁ χωρισμὸς καὶ τί σημαίνει σχέση, θὰ τὸ ξετάσωμε αὐτὸ ὄχι διανοητικά, ὄχι λεκτικά, ἀλλὰ πραγματικά. Γιὰ νὰ γίνῃ αὐτὸ πρέπει νὰ βλέπωμε, νὰ παρατηροῦμε ποῖα εἶναι ἡ ἀληθινὴ σχέση — ἡ καθημερινὴ σχέση μὲ τὴ γυναῖκα σας, μὲ τὴν οἰκογένειά σας, μὲ τὸν προϊστάμενόν σας, μὲ τὸ γείτονά σας — καὶ νὰ βλέπετε ἂν εἶναι δυνατόν νὰ πᾶτε πέρα ἀπ' αὐτὴ τὴν χωριστικὴ, στενὴ ὑπαρξη. Πρῶτ' ἀπ' ὅλα μὴ σκλαβώνεσθε ἀπὸ τίς λέξεις καταλαβαίνετε; Ἡ λέξη δὲν εἶναι τὸ ἀληθινὸ πρᾶγμα, ἡ λέξη «δέντρο» δὲν εἶναι τὸ πραγματικὸ δέντρο — αὐτὸ εἶναι ἀπλό. Ἡ λέξη δὲν θὰ σᾶς βοηθήσῃ ν' ἀγγίξετε τὸ δέντρο. Πρέπει νὰ ἔλθετε σ' ἐπαφὴ μαζί του, νὰ βάλλετε τὸ χέρι σας ἐπάνω του. Εἴμαστε σκλάβοι στὶς λέξεις, σκλάβοι στὶς ἰδέες, εἰκόνες καὶ σύμβολα. Γιὰ νὰ ἔλθετε σ' ἐπαφὴ μὲ κάτι ἄμεσα, δὲν πρέπει νὰ ἐπέμβῃ ἡ λέξη. Πρέπει λοιπὸν, κανεὶς νὰ μάθῃ τὴν τέχνη τοῦ νὰ βλέπῃ καὶ νὰ ἀκούῃ μὲ προσοχὴ καὶ νὰ ἀνακαλύψῃ πῶς νὰ παρατηρῇ. Πῶς νὰ παρατηρῆτε τὸν κόσμον, στὸν ὅποιον ζεῖτε. Πῶς κυττάζετε ἕνα δέντρο, ἕνα σύννεφο, τὴν ὁμορφιά μιᾶς δύσης. Γιὰ νὰ δῆτε κάτι πολὺ καθαρὰ πρέπει νὰ εἴσθε εὐαίσθητος. Καταλαβαίνετε; Καὶ ἂν τὰ χέρια σας εἶναι τραχειὰ, δάρβαρα, σκληρά, δὲν μπορεῖτε ν' ἀγγίξετε τὸ δέντρο. Ἄν τὰ μάτια σας εἶναι τυφλὰ γιὰ τίς στενοχώριες σας, γιὰ τοὺς θεοὺς σας, γιὰ τὴν γυναῖκα σας, γιὰ τὸ σῆξ σας, γιὰ τοὺς φόβους σας, δὲν μπορεῖτε νὰ δῆτε τὰ σύννεφα, τὴν ὁμορφιά τῆς δύσης.

Πρέπει κανεὶς νὰ μάθῃ πῶς νὰ κυττάξῃ, πῶς νὰ βλέπῃ καὶ αὐτὴν

τὴν τέχνη δὲν μπορεῖτε νὰ τὴν μάθετε ἀπὸ ἕναν ἄλλον, πρέπει νὰ τὴν μάθετε μόνος σας. Ὅταν ὁ ὀμιλητῆς ἐξηγεῖ μὴ παρασύρεσθε ἀπὸ τίς ἐρμηνεῖες, ἀλλὰ κάμετε τὸ αὐτὸ πραγματικά. Μὴ πῆτε «θὰ προσπαθῶ καὶ θὰ τὸ κάμω» — αὐτὴ εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς πιὸ διφορούμενες καταστάσεις πού μπορεῖτε ποτὲ νὰ ἔχετε. Ἡ τὸ κάνετε ἢ δὲν τὸ κάνετε, δὲν ὑπάρχει προσπάθεια παρὰ νὰ κάμετε τὸ καλύτερο.

Ὅταν κυττάζετε ἕνα φύλλο, πῶς τὸ βλέπετε; Προφανῶς τὸ κυττάζετε μὲ τὰ μάτια σας, ἀλλὰ ἐπίσης τὸ βλέπετε μὲ τὸ νοῦ σας — τὸν νοῦ ὁ ὁποῖος ἔχει τὴ δική του μνήμη αὐτοῦ τοῦ φύλλου, τὸ βοτανικὸ ὄνομά του. Βλέπετε λοιπὸν, μὲ τὰ μάτια σας, ἀλλὰ ἐπίσης κυττάζετε μὲ τὴ μνήμη πού ἔχει σχέση μ' αὐτό, ἔτσι; Ὑπάρχει μιὰ διπλὴ λειτουργία πού συνεχίζεται. Βλέπετε μὲ τὰ μάτια σας καὶ ἐπίσης, βλέπετε μὲ τὴν μνήμη σας, μὲ τὴν εἰκόνα πού ἔχετε γι' αὐτὸ τὸ φύλλο ἢ γιὰ τὴν γυναῖκα σας ἢ γιὰ τὸν σύζυγο, ἢ γιὰ τὸ σύννεφο.

Ὅταν κυττάζετε τὸν σύζυγο ἢ τὴν συζυγὸν σας, τοὺς βλέπετε μὲ τὴν εἰκόνα πού ἔχετε — τὴν εἰκόνα πού ἔχετε φτιάξει διὰ μέσου πολλῶν χρόνων, τίς εἰκόνες τοῦ σῆξ, τῆς εὐχαρίστησης ἢ τῆς ὀργῆς, τῆς γκρίνιας, τῶν θυμωμένων λέξεων, τῆς ἄνεσης κ.ο.κ. Ἔχετε φτιάξει εἰκόνες ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλον — αὐτὸ εἶναι πραγματικὸ γεγονός.

Ὑπάρχουν λοιπὸν αὐτὲς οἱ δυὸ εἰκόνες, πού συσχετίζονται καὶ γι' αὐτὸ τὸν λόγο δὲν ἔχετε καθόλου ἄμεση σχέση, ὑπάρχει ἕνας χωρισμὸς — πρέπει νὰ ὑπάρχῃ χωρισμὸς — ἐπομένως σύγκρουση, καὶ ἐπομένως πλήρης ἀπουσία ἀγάπης. Ἐφ' ὅσον δὲν ἔχετε ἐπίγνωση τοῦ μηχανισμού, τῆς κατασκευῆς καὶ τῆς φύσης τῆς εἰκόνας, τότε δὲν θὰ εἴσθε ποτὲ ἐλεύθεροι ἀπ' αὐτὴν καὶ θὰ βρῖσκεσθε πάντα σὲ σύγκρουση.

Ὁ κόσμος χρειάζεται συνεργασία — αὐτὴ ἡ χώρα τὴν χρειάζεται ἀπελπιστικά. Αὐτὴ ἡ χώρα πού εἶναι διηρημένη τόσο κατατροφικά, μὲ τὴν γλωσσολογικὴ διαίρεση, μὲ τίς μικρὲς ἐθνικιστικὲς διαίρεσεις κλπ.

κλπ. πρέπει να ξη συνεργασία για να επιζήση.

Πώς μπορείτε να συνεργάζεσθε με κάποιον άλλον, αν δεν έχετε αγάπη, Πώς μπορείτε να μεταχειρίζεσθε τη λέξη «συνεργασία», όταν είσθε φιλόδοξος, χωριστικός, ανταγωνιστικός, χωρίζοντας τόν έαυτό σας με τις λέξεις, με τις πίστεις, με τὰ δόγματα, Έν τούτοις, όταν ξέρετε πώς να συνεργάζεσθε αληθινά, τότε θα ξέρετε επίσης πώς να μη συνεργάζεσθε — πρέπει να τὰ ξέρετε και τὰ δύο. Όταν γνωρίζετε την έννοια και τὸ βάθος και τὴ σημασία τῆς συνεργασίας, τότε θα γνωρίζετε τὴν στιγμή και τὴ σωστὴ δράση τῆς μη - συνεργασίας. Ἀλλὰ πρέπει πρώτα κανείς να γνωρίζῃ πὼς να συνεργάζεται και δὲν εἶναι δυνατόν να ὑπάρχη συνεργασία ἂν ὑπάρχη χωρισμός. Χωρισμός θα ὑπάρχη πάντα — ἂν και ζῆτε σὲ μιὰ οἰκογένεια, ἂν και κοιμάστε με τὴν σύζυγό σας ἢ τὸν σύζυγο — ἐφ' ὅσον έχετε μιάν εἰκόνα. Δῆτε πρώτα, ὅτι ἐξ αἰτίας τῆς εἰκόνας σας τῆς φιλοδοξίας, τῆς ἀπληστίας, φθόνου και ἐπιτυχίας — ἂν και μπορεί να ζῆτε στὸ ἴδιο σπίτι, να γεννῶνται παιδιά — δῆτε ὅτι και οἱ δύο σας εἶσθε χωρισμένοι, δὲν εἶσθε συνεργατικοί. Συνεργασία μπορεί να ὑπάρχη μόνον, όταν ὑπάρχη αγάπη. Ἡ αγάπη δὲν εἶναι συναισθηματική, δὲν έχει καμμιά σχέση με τὴν συγκίνηση. Ἡ αγάπη δὲν εἶναι εὐχαρίστηση, ἡ αγάπη δὲν εἶναι ἐπιθυμία. Γιὰ ν' ἀντικρύση κανείς αὐτὸ τὸ ἐξαιρετικὸ πρᾶγμα, τὴν ὁμορφιά του, πρέπει να μάθῃ πὼς να κυττάζῃ, να κυττάζῃ τὸ δέντρο, να κυττάζῃ τὴ σύζυγο και τὰ παιδιά του.

Γιατὶ τὰ ἀνθρώπινα ὄντα έχουν φθάσει σ' αὐτὴν τὴν ἐξαιρετικὴν κρίση, αὐτὴ τὴν κρίση τῆς πλήρους ἀποσύνθεσης, αὐτῆς τῆς ἀταξίας, αὐτῆς τῆς σύγχυσης μέσα τους, πὼς ἐκφράζεται ἐξωτερικὰ στὴν κοινωνία; —Γιατὶ ὁ ἀνθρώπος—πὼς έχει ζήσει για τόσο πολλές χιλιάδες και χιλιάδες χρόνια — έχει φθάσει σὲ τέτοια δυστυχία και σύγκρουση, γιατί; —Αὐτὸ τὸ χάος έχει γίνει τόσο τρομακτικὸ, ποῖός εἶναι ὁ λό-

γος γι' αὐτό; Θὰ πῆτε «εἶναι ὁ ὑπερπληθυσμός» — δωδεκαμισυ ἑκατομμύρια ἄνθρωποι γεννιῶνται κάθε χρόνο στὴν Ἰνδία, ἡ ὁποία έχει ἤδη ὑπερπληθυσμό. Θὰ πῆτε «εἶναι ἡ ἠθική, ἡ ὁποία ἀκολουθεῖ τὴν τεχνολογικὴ γνώση»—θὰ πῆτε «εἶναι ἡ ἔλλειψη ἐπικοινωνίας», αὐτὲς εἶναι οἱ πονηρὲς εὐκολὲς ἀπαντήσεις. Σὲ κάθε μιὰ τέτοια εὐκολὴ ἀπάντηση δὲν θα βρῆτε τὸ βάθος ἢ τὴν ἀλήθειαν τοῦ ζητήματος. Πὼς συμβαίνει σεις, σ' αὐτὴ τὴ χώρα, πὼς έχετε ζήσει τόσο πολὺ, με τοὺς δασκάλους σας, με τοὺς SHANKARAS, τὴν ΓΙΤΑ, τοὺς γκουρού, με τοὺς ἀνώριμους ἁγίους, πὼς συμβαίνει να θρίσκεσθὲ τώρα πραγματικὰ σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση, σὲ ἀταξία, σ' αὐτὴ τὴν σύγχυση—γιατί; Ἄν παραμερίσετε τὶς εὐκολὲς ἐρμηνείες τοῦ ὑπερπληθυσμοῦ, τῆς ἔλλειψης ἠθικῆς πὼς συμβαδίζει με τὴν τεχνολογικὴ γνώση, και αὐτῆς τῆς ἔλλειψης τῆς ἀμεσης ἐπικοινωνίας—πὼς μπορεί να εἶναι ἀλήθεια—ποῖός εἶναι τότε ὁ βασικὸς λόγος, ἡ βασικὴ αἰτία αὐτῆς τῆς δυστυχίας;

Πὼς συμβαίνει μιὰ χώρα σὰν κι' αὐτὴ, πὼς έχει τὴν παράδοση τῆς καλωσύνης, τῆς εὐγένειας, τοῦ να μὴ σκοτώνῃ, να μὴ εἶναι θάρραρη—παράδοση, ὅχι ὅτι τὴν ζῆτε—γιατὶ όταν έχετε ὄλους αὐτοὺς τοὺς δασκάλους, γιατί συμβαίνει και ἀπὸ τοῦ προέρχεται τὸ ὅτι κάτι πάει ἐντελῶς στραβά;

Γιὰ να ἀσχοληθοῦμε μ' αὐτὸ πρέπει να ἐξετάσωμε πολὺ καθαρά, γιὰ να ἐξετάσωμε πρέπει να μὴ εἶμαστε προκατειλημένοι. Γιὰ να ἀνακαλύψωμε, πρέπει να εἶμαστε ἐλεύθεροι και ἄφοβοι. Πρόκειται να ἀνακαλύψωμε, δηλ. να ἀνακαλύψωμε τὴν αἰτία. Ἀλλὰ τὸ ν' ἀνακαλύψετε τὴν αἰτία δὲν θα σᾶς βοηθῆσῃ να ἐλευθερωθῆτε ἀπὸ τὴν αἰτία—παρακαλῶ πρέπει να τὸ καταλάβετε αὐτὸ καλά. Μπορεῖ να ξέρετε ὅτι αἰσθάνεστε ἄρρωστος ἐπειδὴ έχετε καρκίνο, ἀλλὰ γνωρίζοντας ὅτι έχετε καρκίνο, δὲν ἐλευθερώνεσθε ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄρρωστεια, πρέπει να ὑποβληθῆτε σὲ χειρουργικὴ ἐπέμβαση. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, μπορεί να βρῆτε τὴν αἰτία τῆς θλίψης σας, ἀλλ' αὐτὸ δὲν σᾶς

ἐλευθερώνει ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τῆς.

Αὐτὸ πού σᾶς ἐλευθερώνει ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τῆς, εἶναι ἡ ἄμεση κατανόηση τῆς αἰτίας—δηλ. ἡ χειρουργικὴ ἐπέμβαση. Πρέπει νὰ κυτάξετε, πρέπει νὰ ἐξετάσετε τὴν αἰτία, καὶ γι' αὐτὸ πρέπει νὰ ὑπάρχη ἐλευθερία.

Μπορεῖ νὰ εἴσθε τρομαγμένοι, γιατί ἡ ἐλευθερία συνεπάγεται πλήρη ἄρνηση τοῦ παρελθόντος, πλήρη ἄρνηση τῶν θεῶν σας, τῶν πίστεων σας, τῶν τελετουργιῶν σας—πλήρη ἄρνηση ὄλων αὐτῶν. Οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι φοβοῦνται νὰ εἶναι ἐλεύθεροι, καὶ ὅμως μόνον ὁ ἐλεύθερος νοῦς,—ὁ νοῦς πού ἔχει θερμὴ ἐπιθυμία, ὁ νοῦς πού ἔχει ἐπίγνωση—μπορεῖ πραγματικά νὰ ἀνακαλύψῃ πῶς αὐτὴ ἡ συμφορὰ, αὐτὴ ἡ ἀπέραντη θλίψη ἔχει ἐπέλθῃ στὸ ἀνθρώπινο ὄν.

Γιὰ νὰ κάνετε λοιπὸν τὸ ταξεῖδι,

τὸ πρῶτο πράγμα πού θὰ σᾶς ἐξασφαλίσῃ εἶναι ὅτι ταξιδεύετε ἐλαφρὰ χωρὶς ὄλα τὰ φορτία σας, χωρὶς ὄλας τὰς προκαταλήψεις σας καὶ θάσασα. Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ νὰ ἐπιφέρετε μιὰ ὀλοκληρωτικὴ ἐπανάσταση μέσα σας. Μιὰ πλήρης μετουσίωση τοῦ νοῦ πρέπει νὰ λάθῃ χώραν. Καὶ δὲν μπορεῖ νὰ λάθῃ χώραν ἂν δὲν εἴσθε ἐλεύθεροι νὰ ἀνακαλύψετε, ἐπειδὴ φοβᾶσθε αὐτὸ πού μπορεῖ νὰ συμβῇ.

Ἄν εἴσθε ἀρκετὰ τυχεροὶ καὶ ἀνακαλύψετε πῶς νὰ ἀκούτε μὲ προσοχή, πῶς νὰ βλέπετε, τότε θὰ βρῆτε γιὰ τὸν ἑαυτὸ σας, ὅτι ὑπάρχει μιὰ εὐλογία στὴν πραγματικὴ δράση τοῦ «βλέπειν», στὴν πραγματικὴ δράση τοῦ νὰ ἀκούῃ κανεὶς μὲ προσοχή—ὄχι ἡ εὐλογία ἀπὸ κάποιο Θεό, δὲν ὑπάρχει εὐλογία ἀπὸ Θεοῦ, δὲν ὑπάρχει εὐλογία ἀπὸ προσευχῆς, οὔτε ἀπὸ ναοῦς—μιὰ εὐλογία ἡ ὁποία ἐρχεται μόνον ὅταν ξέρετε πῶς νὰ ἀγαπᾶτε.

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΗΤΙΣ

Τὸ βιβλίον τῆς σοφίας

Β' ἔκδοσι, ἀναθεωρημένη, ΣΕΛΙΔΕΣ 320

Πωλεῖται δεμένον δρχ. 120

Εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ ΙΙΙΣΟΥ

Ἄποστείλατε ταχ)κὴν ἐπιταγὴν διὰ νὰ τὸ λάβετε ταχυδρομικῶς εἰς τὴν διεύθυνσιν πού θὰ ἀναγράψετε εἰς τὴν ἐπιταγὴν.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΝΕΟΠΛΑΤΩΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ
Π Ε Ρ Ι
«ΤΟΥ ΕΝ ΟΔΥΣΣΕΙΑ
ΤΩΝ ΝΥΜΦΩΝ ΑΝΤΡΟΥ»
Μ Ε Τ Α Φ Ρ Α Σ Ι Σ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Π. ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ, Φιλολόγου

ΜΕΡΟΣ Β'

(Συνέχεια ἐκ τοῦ τεύχους 110
σελ. 79 - 98)

ιστ') Μελίσσαι - Ψυχαί:
 18. Αἱ πηγαὶ καὶ τὰ ὀλοκάθα-
 ρα νερά εἶναι ἀγαπητὰ εἰς τὰς
 Νύμφας τῶν νερῶν καὶ ἀκόμη βέ-
 βαια περισσότερον ἀγαπητὰ εἰς
 τὰς ψυχὰς νύμφας, τὰς ὁποίας εἰ-
 δικὰ οἱ παλαιοὶ ἐκάλουν μελί-
 σσας ἐπειδὴ ἡ χαρὰ των εἶναι ἡ
 ἐργασία· δι' αὐτὸ καὶ ὁ Σοφοκλῆς,
 ὄχι χωρὶς αἰτίας, εἶπε διὰ τὰς
 ψυχὰς:

«Βοῦίξει (σὰν σμῆνος ἀπὸ μέ-
 λισσεσ) καὶ ἔρχεται νεκρῶν πλη-
 θος ἄνω».⁵²

Καὶ τὰς ἱερείας τῆς Δήμητρος,
 ὡς γήϊνης Θεᾶς, τὰς ἐκάλουν οἱ
 παλαιοὶ⁵³ «μύστιδας»,⁵⁴ μελίσσας

Σ η μ. 52. *Ανω: «σμῆνος νε-
 κρῶν» ὁ Ἄδης εἰς τὸν ὁποῖον ἐπή-
 γαινον αἱ ψυχὰι τῶν νεκρῶν, ὑπε-
 τίθετο ὅτι ἦτο κάτω εἰς τὰ βάθη τῆς
 Γῆς· ἀπ' ἐκεῖ ἀνῆρχοντο πρὸς νέαν
 βίωσιν, ὅπως ἐπίστευον οἱ με-
 μυημένοι καὶ ὅπως ἐδίδαξαν καὶ ἄλ-
 λοι καὶ ὁ Πυθαγόρας, ὁ Σοφοκλῆς,
 ὁ Πλάτων. (Βλ. καὶ § 22).

Σ η μ. 53. Οἱ παλαιοί: Ὁ
 Πορφύριος ἐννοεῖ τὸν Πλάτωνα καὶ

καὶ τὴν ἴδιαν τὴν Περσεφόνην
 «μελιτώδη» (γλυκυτάτην σὰν μέ-
 λι), καὶ τὴν Σελήνην, ἐπειδὴ ἦτο
 προστάτις τῆς γενέσεως, ἐπίσης
 μελίσσαν τὴν ἐκάλουν· καὶ δι' ἄλ-
 λον λόγον (συμβολικὰ ἐλέγετο),
 ταῦρος μὲν ἡ Σελήνη καὶ ὕψωμα
 Σελήνης ὁ ταῦρος·⁵⁵ ἀκόμη καὶ

τοὺς πρὸ τοῦ Πλάτωνος, Ὁρφέα,
 Ὅμηρον, Ἡσίοδον, Πυθαγόραν,
 Πίνδαρον (βλέπ. Πύθ. Δ'
 106) «...μελίσσας Δελφίδος χρησμὸς
 ὠρθωσεν» ὀνομάζει τὴν μάντιδα
 Πυθίαν τῶν Δελφῶν μέλι σ σ α ν, ὁ
 Πίνδαρος, ὁ ὁποῖος παραδέχεται
 τὴν φιλαλήθειαν ταύτης.

Σ η μ. 54. Ὁ Μύστης-ου, καὶ ἡ μύ-
 στις - ιδος: ἐλέγοντο ὅσοι κατόπιν
 ἀλλεπαλλήλων μυσῆσεων, ἀλλὰ καὶ
 διότι διέθετον διαισθητικὰς ἰκανότη-
 τας κατεῖχον μυστικά περὶ ζωῆς καὶ
 θανάτου καὶ ἐδίδασκον διδασκόμενοι
 εἰς τὰ μυστήρια ταῦτα.

Σ η μ. 55. Ὑψωμα ὁ Ταῦρος
 Σελήνης: Ζώδιον ὁ Ταῦρος τῆς
 Ἀφροδίτης, (Ἀποίλιον - Μάϊον, ὅτε
 εἶναι ὄργασμὸς «γενέσεως» βλαστή-
 σεως, διαιωνίσεως εἰδῶν)· οἱ Δίδυ-
 μοι ἀκολουθοῦν τὸ ζώδιον τοῦ
 Ἑρμοῦ (Ἰούνιον) καὶ ἔπειτα
 τὸ ὕψωμα καὶ τῆς Σελήνης,
 τὸ θερινὸν Ἡλιοστάσιον
 (Ἰούνιον), ὅτε τὸ ζώδιον τοῦ Καρ-
 κίνου. (Βλ. Ζωδ. Κύκλ.).

αί μέλισσαι βοϊδογέννητοι ὠνόμαζοντο. 56

Καὶ αἱ ψυχαὶ ποῦ πηγαίνουν εἰς γένεσιν λέγονται βοϊδογέννητοι καὶ βοϊδοκλέπτης 57 ὁ θεὸς ὁ ὁποῖος κρυφὰ ἀκούει τὴν «γένεσιν».

Ἔχουν ἀποδώσει ὡς σύμβολον τὸ μέλι καὶ εἰς τὸν θάνατον δι' αὐτὸ καὶ θυσίας μὲ μέλι ἀπέδιδον εἰς τὰς θεότητας τὰς κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφανείαν τῆς Γῆς (ὡς προστατίδας τῶν νεκρῶν)· τὸ ἀντίθετον τοῦ μέλιτος, τὴν χολήν, ἀπέδιδον ὡς σύμβολον τῆς ζωῆς· μὲ αὐτὸ ἐννοοῦσαν ὅτι μὲ εὐχαρίστησιν ἀποθνήσκει (χωρίζεται τοῦ σώματος) ἢ ψυχὴ καὶ μεταβάλλεται ὁ γήινος βίος αὐτῆς· ἀλλὰ καὶ μὲ πικρίαν ἐπανέρχεται εἰς νέαν βίωσιν ἢ ψυχῇ. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τοὺς θεοὺς ὡς θυσίαν ἔχονον χολήν· ἢ καὶ διότι ὁ θάνατος μὲν λυτρώνει ἀπὸ τοὺς πόνους τῆς ζω-

Σ η μ. 56. Β ο υ γ ε ν ε ῖ ς: Βοϊδογέννητοι μέλισσαι κατὰ παλαιὸν μῦθον. Κατὰ τὴν γνώμην μας, λέγονται βοϊδογενεῖς ὅχι διότι ἀπᾶ τὰ βόδια προέρχονται αἱ μέλισσαι, ἀλλὰ ἐπειδὴ «ρίχνουν» δηλαδὴ ἐξέρχονται ἐκ τῆς κυψέλης αἱ παλαιαὶ μέλισσαι, καὶ μένουσιν μέσα αἱ νέαι κατὰ Ἀπρίλιον - Μάιον, ὅτε τὸ ζῶδιον τοῦ Ταύρου.

Σ η μ. 57. Β ο υ κ λ ὀ π ο ς θεός: Ὁ Ἑρμῆς, ὁ ὁποῖος ἀμέσως μετὰ τὴν γέννησίν του, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἔκλειψε τὰ βόδια τοῦ Ἀπόλλωνος. Πάλιν ἀναφέρεται εἰς τὰ ζῶδια: Ὁ Ἀπόλλων, ὁ Ἥλιος, βόδια οἱ μῆνες. Ἑρμῆς τοῦ Ζωδίου Δίδυμοι, πρὸ Σελήνης τοῦ ζωδίου Καρκίνος (θερινὸν ἡλιοστάσιον) καὶ κατὰ τὴν ἰσημερινὴν τὴν φθινοπωρινὴν ὁ Ἑρμῆς πάλιν (ζῶδιον Παρθένος) προηγείται Ἀφροδίτης, (ζῶδιον ζυγοῦ). Συμβολισμοὶ ἀλλαγῆς ἐποχῶν τοῦ ἔτους. (Βλ. Ζωδ. Κύκλ.).

ῆς, ἢ δὲ ζωὴ ἐδῶ εἰς τὴν Γῆν εἶναι γεμάτη κόπους καὶ πικρίας.

19. Ἄλλ' ὅμως δὲν ἔλεγον ὅλας τὰς ψυχὰς ποῦ ἤρχοντο εἰς γένεσιν μελίσσας, ἀλλ' ἐκείνας μόνον ποῦ ἐπρόκειτο νὰ ζήσουν μίαν νέαν ζωὴν μετὰ δικαιοσύνης καὶ νὰ ἐπιστρέψουν πάλιν ἀφοῦ θὰ ἔχουν πράξει ὅλα ὅσα εἶναι ἀρεστὰ εἰς τοὺς θεοὺς. Μία βέβαια παρομοία ζωὴ εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀγάπην καὶ δικαιοσύνην καὶ ἡρεμίαν μὲ καλωσύνην. Δι' αὐτὸ καὶ θυσία ἡρεμοῦ καὶ μὲ καλωσύνην εἶναι ἢ μὲ μέλι.

Καὶ κουκκιά (κουάμους) δὲν ἐγγίζουσι· αὐτὰ τὰ ἐθεώρουν ὅτι σύμβολα τῆς γενέσεως ἐπειδὴ κατ' εὐθείαν φυτρῶνουν χωρὶς νὰ ἀλλοιώνωνται· καὶ εἶναι τὰ μόνα σχεδόν, ἀπὸ τὰ ἀνήκοντα εἰς τοὺς σπόρους ποῦ σχίζονται ἐξ ὀλοκλήρου (εἰς τὸν φλοιὸν τους) χωρὶς νὰ κομματιάζονται.

Καὶ αἱ μέλισσαι διὰ τῶν κηρίων σχηματίζουν θήκας διὰ τὸ μέλι, ὅτι σύμβολα ὅμοια καὶ κοινὰ πρὸς τὰς ψυχὰς τῶν νερῶν καὶ πρὸς τὰς ψυχὰς ποῦ ἔρχονται εἰς γένεσιν ἵνα νυμφευθοῦν (ἐνούμεναι μὲ τὸ γήινον σῶμα).

ιζ') Σ π ῆ λ α ι α' διατὶ δι-
 Δ υ ρ ο ν τὸ Ὁ μ η ρ ι κ ὄ ν;
 20. Τὰ Σπήλαια βέβαια καὶ τὰ ἄντρα 58 ἀπὸ παλαιότατα, πρὶν ἐπινοήσουν τὴν κατασκευὴν

Σ η μ. 58. Σ π ῆ λ α ι α: Ὅπως ἀπὸ τοὺς ἀρχαιολόγους διὰ τῶν ἀνασκαφῶν καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρωπολόγους ἀποκαλύπτεται ὑπῆρξαν τῶν πρωτογόνων ἀνθρώπων κατοικίαι· ἢ ἱερῶν, καὶ ἐκ τοῦ λόγου τούτου, παρέμεινεν καὶ εἰς τοὺς ἔπειτα, (βλ. περὶ σπηλαίων καὶ ἄντρων καὶ σημ. 15).

Ναῶν, τὰ ἐπίστευον ὡς ἱερά· καὶ εἰς τὴν Κρήτην τὰ ἀφιέρωσαν ὡς ἱερά τῶν Κουρήτων πρὸς λατρείαν τοῦ Διός· εἰς τὴν Ἀρκαδίαν πρὸς λατρείαν τῆς Σελήνης καὶ εἰς τὸν Πᾶνα τὸν Λύκειον·⁵⁹ εἰς τὴν Νάξον εἰς τὸν τὸν Διόνυσον· ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ ὅπου ἐλάτρευον τὸν Μίθραν⁶⁰ σπήλαιον εἰς τὸν θεὸν τοῦτον καδιέρωνον.

Τὸ σπήλαιον εἰς τὴν Ἰθάκην ὁ Ὅμηρος δὲν ἔκρινεν ἀρκετὸν νὰ τὸ εἶπῃ μὲ δύο θύρας, ἀλλὰ καθώρισεν ὅτι ἄλλη μὲν κεῖται πρὸς Βορρᾶν καὶ ἄλλη πρὸς Νότον· καὶ ὅτι ἡ βορεινὴ εἶναι καταβατὴ (ἀπὸ ἀνθρώπου) ἢ δὲ πρὸς Νότον δὲν ἐπισημαίνεται ἐὰν εἶναι καταβατὴ ἀλλὰ μόνον ὅτι: (βλ. εἰς τὴν § 1, στιχ. Ὀδυσ. ν, 93-112), «ἀπαγορεύεται ἀπ' ἐκείνη ἄνδρες

Σ η μ. 59. Π ᾶ ν α Λ ύ κ ε ι ο ν : Λ ύ κ ε ι ο ς = φωτεινός LUX—CIS = φῶς, λυκ-όφως. Ὁ Πάν, ὁ Διόνυσος, καὶ ὁ Ἀπόλλων, ὁμοπάτρια τοῦ Διὸς τέκνα τοῦ κατὰ Ὅμηρον «πατρός θεῶν τε, ἀνδρῶν τε» τοῦ νομιζομένου ὡς ὑψίστου πνευματικοῦ πατρός. Ὁ Π ᾶ ν σύμβολον τοῦ πρώτου πολιτισθέντος ἀνθρώπου, (κατὰ τὸ κάτω ἡμισυ ζῶου - τράγου καὶ κατὰ τὸ ἄνω ἀνθρώπου), τοῦ πνευματικοῦ· ὁ Διόνυσος ὠλοκληρωμένος πνευματικὰ καὶ ἠθικὰ· ὁ Ἀπόλλων ὁ θεωθεὶς ὀλόφωτος πνευματικὰ· τέκνα καὶ οἱ τρεῖς, ἀλληγορικά, τοῦ ἀπέιρου, τοῦ Ἀχρόνου Φωτός.

Σ η μ. 60. Μ ί θ ρ α ς : Ταυτίζεται πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα θεὸν προστάτην τοῦ Ἥλιου, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν Δία, τοὺς Αἰγυπτίους Ὅσιριν καὶ Σάραπιν. Ὁ Σάραπις καὶ πρὸς τὸν Πλούτωνα (θεὸν τοῦ Ἄδου, τῶν ψυχῶν. Ἐνομάσθη Πλούτων διότι ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Γῆς φυλάσσει καὶ ἀφθονώτατον ὀρυκτὸν πλούτου.

νὰ εἰσέρχωνται, ἀλλὰ εἶναι ὁδὸς ἀθανάτων».

21. Ἀπομένει λοιπὸν εἰς ἡμᾶς νὰ ἀναζητήσωμεν τί θέλουν νὰ εἶπουν εἴτε ἐκείνοι ποὺ τὸ Σπήλαιον καδιέδρυσαν καὶ τὸ καδιέρωσαν, ἐὰν θέβαια ἱστορίαν ὁ ποιητῆς ἀναγγέλλῃ, ἢ ποῖον εἶναι τὸ αἶνιγμα (ἦτοι ἡ σημασία ποὺ κρύβει) ἐὰν πάλιν ἡ διήγησις προβάλλεται ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ποιητὴν σὰν αἶνιγμα.

Ὁ Νουμήνιος καὶ ὁ φίλος του Κρόνιος⁶¹ ὑποστηρίζουν ὅτι τὸ σπήλαιον εἶναι σύμβολον τοῦ Σύμπαντος Κόσμου· δύο λέγουν ὅτι εἶναι τὰ ἄκρα εἰς τὸν Οὐρανόν, ἐκ τῶν ὁποίων οὔτε νοτιώτερον οὐ πάρχει τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ (Ἡλιοστασίου περὶ τὰ τέλη τοῦ Δεκεμβρίου) οὔτε βορειώτερον τοῦ θερινοῦ (Ἡλιοστασίου περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰουνίου. Παράβαλε πρὸς τὸ Ναδὶρ καὶ Ζενίθ).

Εὐρίσκεται δὲ ὁ μὲν θερινὸς (τροπικὸς) εἰς τὸ ζώδιον⁶² τοῦ Καρκίνου ὁ δὲ χειμερινὸς εἰς τὸ ζώδιον τοῦ Αἰγόκερω. Καὶ ἐπειδὴ πλησιέστερος πρὸς ἡμᾶς εἶναι ὁ Καρκίνος δικαιολογημένα ἀπεδόθη εἰς τὸν Νότιον πόλον ἐπειδὴ εἶναι ἴσωνες πλέον τὸ ζώδιον αὐτὸ καὶ ἀπέχει μακρὰν καὶ τοῦ ἀνωτάτου σημείου πάντων τῶν πλανητῶν.

Σ η μ. 61. Κ ρ ό ν ι ο ς : Βλ. σημ. 2. Σύγχρονός του ὁ Νουμήνιος.

Σ η μ. 62. Ζ ώ δ ι ο ν : Τὸ ἐν δωδέκατον τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, τὸν ὁποῖον κατέχουν οἱ ζωδιακοὶ ἀστερισμοί. Εἶναι δώδεκα, ἰσάριθμα τῶν μηνῶν τοῦ ἔτους, καὶ ἀπεκλήθησαν ζώδια, διότι εἰκονίζονται διὰ τῶν ὀνομαζομένων ζώων, πλὴν δύο (Ζυγοῦ καὶ Ὑδροχόου).

ιη') Ζώδια: 22. Καὶ ἔχουν μὲ τὴν σειρὰν αἱ θέσεις τῶν ζωδίων ἀπὸ τοῦ Καρκίνου πρὸς τὸν Αἰγόκερω ὡς ἐξῆς:

Πρῶτον τὸ ζῶδιον Λέων οἶκος⁶³ Ἑλίου, ἔπειτα τὸ ζῶδιον Παρθένος τοῦ Ἑρμοῦ, ὁ Ζυγὸς τῆς Ἀφροδίτης, ὁ Σκορπιὸς τοῦ Ἄρεως, ὁ Τοξότης τοῦ Διός, ὁ Αἰγόκερος τοῦ Κρόνου· ἀπὸ τὸν Αἰγόκερων ὀπισθοδρομικὰ (λαμβάνονται οἱ προστάται τῶν ζωδίων πλανῆται) ἦτοι: ὁ Ὑδροχόος πάλιν τοῦ Κρόνου, οἱ Ἰχθύες τοῦ Διός, ὁ Κριὸς τοῦ Ἄρεως, ὁ Ταῦρος τῆς Ἀφροδίτης, οἱ Δίδυμοι τοῦ Ἑρμοῦ, καὶ τὸ ὑπόλοιπον ζῶδιον Καρκίνος τῆς Σελήνης (βλ. σχῆμα Ζωδιακοῦ κύκλου).

Δύο λοιπὸν οἱ θεολογοῦντες ἔθεσαν πύλας, τὸν Καρκίνον καὶ τὸν Αἰγόκερον· ὁ Πλάτων⁶⁴ ὅμως εἶπε δύο στόμια: Ἐκ τῶν πυλῶν τούτων ἡ ἀνήκουσα εἰς τὸν Καρ-

Σ η μ. 63. Ο Ἴ κ ο ς: Τὸ ἕνα δωδέκατον τοῦ Ζωδιακοῦ κύκλου (30 μοίραι, ὁ κύκλος 360 μοίρας περιέχει), τὸ ὅποιον ἀντιστοιχεῖ εἰς ἑκαστον τῶν 12 μηνῶν τοῦ ἔτους· ἀντιστοιχοῦν, οἱ οἴκοι, εἰς ἕνα ἐκ τῶν ἀστερισμῶν τῶν κειμένων ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ κύκλου, (τοῦ Ζωδιακοῦ), τὸν ὅποιον φαινομενικὰ διανύει ἡ Γῆ εἰς ἕν ἔτος. Προστάται τῶν ζωδίων, ποῖοι εἶναι βλέπε εἰς τὸ κείμενον. Τὰ ζῶδια ἦσαν γνωστὰ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου.

Σ η μ. 64. Ὁ Πλάτων εἰς τὴν Πολιτείαν 615 λέγει: «ἔθεασάμεθα... καὶ τοῦτο τῶν δεινῶν θεαμάτων· ἐπειδὴ ἔγγυς εἶμεν (εἴμεθα) μέλλοντες ἀνιέναι (ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ ἀνέλθωμεν)...» καὶ συνεχίζει νὰ περιγράφει πῶς ἀναβαίνουν αἱ ψυχαὶ τῶν πεθαμένων ἢ τιμωροῦνται τῶν κακῶν καὶ πῶς κατέρχονται ἄλλαι διὰ γῆϊνην ἀναβίωσιν (νέαν γένεσιν). Ζηρωτάτη ἡ περιγραφὴ αὐτῆ τοῦ Πλάτωνος.

κίνον μὲν εἶναι ἐκείνη διὰ τῆς ὀπείας κατέρχονται αἱ ψυχαὶ (εἰς τὴν Γῆν), εἰς τὸν Αἰγόκερων δὲ διὰ τῆς ὀπείας ἀνέρχονται.

Ὁ Καρκίνος εἶναι βόρειος καὶ ἀνήκει εἰς τὴν κατάβασιν ἐνῶ ὁ Αἰγόκερος εἶναι νότιος καὶ ἀνήκει εἰς τὴν ἀνάβασιν.

ιθ') Οὐρανοῦ πύλαι: Ἡλιοστάσια: 23. Ἀπὸ τὰ βόρεια αἱ ψυχαὶ καταβαίνουν εἰς γένεσιν καὶ ὀρθῶς ὀνομάζεται (εἰς τὴν Ὀμηρικὴν εἰκόνα) τοῦ σπηλαίου, ἢ πρὸς βορρᾶν πύλη ἢ διὰ τὴν κατάβασιν ἀνθρώπων· ἡ νότιος ὅμως δὲν λέγεται ὅτι εἶναι θεῶν ἀλλὰ αὐτῶν ποὺ εἰς θεοὺς μεταβαίνουν.

Διὰ τὴν ἰδίαν αἰτίαν δὲν λέγει ὁδὸς θεῶν, ἀλλὰ ἀθανάτων, πρᾶγμα ποὺ σημαίνει ὅτι εἶναι κοινὴ καὶ ψυχῶν ποὺ εἶναι πραγματικὰ ψυχαὶ καὶ αὐτῶν ποὺ ἔγιναν οὐσιαστικὰ ἀθάνατοι (ἦτοι ἔπαυσαν αὐτῶν ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν Γῆν πρὸς βίωσιν).

Τὰς βῆσιν αὐτὰς πύλας λέγουν ὅτι μνημονεῦει καὶ ὁ Παρμενίδης⁶⁵ εἰς τὸ ἔργον του «Τὰ Φυσικά» διὰ τοὺς Ρωμαίους καὶ Αἰγυπτίους.

Οἱ Ρωμαῖοι ἐορτάζουν τὰ Κρόνια⁶⁶ ὅτε ὁ Ἥλιος φθάνει εἰς τὸ ζῶδιον τοῦ Αἰγόκερω (Δεκέμ-

Σ η μ. 65. Παρμενίδης. Φιλόσοφος ἐκ τῆς Ἑλλάδας (Κάτω Ἰταλίας)· ἤκμασε περὶ τὸ 500 π.Χ.. Ὁ Πλάτων εἰς τὸν φέροντα τὸ ὄνομα τοῦ Παρμενίδου διάλογον διασώζει τὰς φιλοσοφικὰς τούτου γνώμας.

Σ η μ. 66. Κρόνια: ἐορτὴν τοῦ Κρόνου· λατινιστὶ SATURNALIA (Σατουρνάλια, SATURNUS = Κρόνος)· ἐτελεῖτο τὴν 17ην Δεκεμβρίου.

βριον)· εορτάζουν τότε και οι δούλοι· ἐνδύονται και συμπεριφέρονται ὅπως οι ἐλεύθεροι και οι πάντες μεταξὺ των ἐπικοινωνοῦν ἄνευ διακρίσεων. Ὁ νομοθέτης ὑπονοεῖ ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν πύλην τοῦ Οὐρανοῦ, αἱ ψυχαὶ τῶν δούλων εἶναι ἔτοιμοι πρὸς ἐνσάρκωσιν (γένεσιν), ἐξ αἰτίας τῆς εορτῆς τοῦ Κρόνου· και τώρα, ὅτε ὁ Κρόνος φθάνει εἰς τὸν ζῳδιακὸν του οἶκον, ἐλευθερώνονται και ἀφοῦ ἐπιθυμῆσουν νέαν βίωσιν ἀπέρχονται εἰς γένεσιν. Κατάλληλος πρὸς κατάβασιν και δι' αὐτοὺς (τοὺς δούλους) εἶναι ἡ ὁδὸς ἀπὸ τὸν Αἰγόκερων· διὰ τοῦτο ἰανουά (λατινικά, ianua = θύραν) τὴν θύραν λέγουν οι Ρωμαῖοι και τὸν μῆνα ὠνόμασαν Ἰανουάριον⁶⁷ δηλ. θυραῖον (τὸν ἀνήκοντα εἰς τὴν θύραν) κατὰ τὸν ὁποῖον μῆνα ὁ ἥλιος ἐπανέρχεται ἀπὸ τὸν Αἰγόκερων πρὸς Ἀνατολὰς ἀφοῦ κάμη στροφὴν πρὸς τὰ βόρεια.

κ') Ἰσημερία: 24. Οι Αἰγύπτιοι τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους δὲν τὴν δέτουν ἀπὸ τὸ ζῳδιον τοῦ Ὑδροχόου, ὅπως οι Ρωμαῖ-

Σ η μ. 67. Ἰανουάριος: ἔχει τὸ ζῳδιον Ὑδροχόος. Ὁ Καῖσαρ τὸ 45 π.χ. ἐκάλεσεν ἐξ Ἀλεξανδρείας τὸν Ἕλληνα διάσημον ἀστρονόμον Σωσιγένην ἵνα ρυθμίσῃ τὰ τοῦ ἡμερολογίου. Ἐπέβαλεν ὁ Σωσιγένης τὸ τῶν 12 μηνῶν, ἐκ 365 ἡμερῶν και 6 ὥρῶν, τὸ ὁποῖον ὠνόμασεν Ἰουλιανὸν (ἐκ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, τοῦ Ρωμαίου δικτάτορος)· ἀπὸ τότε ἡ Ἰανουαρίου εἶναι ἡ 1η τοῦ ἔτους. Τὸ ἡμερολόγιον τοῦτο ἴσχυσεν και εἰς τὴν Ἑλλάδα μέχρι τοῦ ἔτους 1923, ὅτε ἀντικατεστάθη μὲ τὸ λεγόμενον Νέον ἢ Γρηγοριανὸν διὰ τῆς προσθήκης 13 ἡμερῶν ἤτοι: ἡ 16η Φεβρουαρίου 1923 ἐλογίσθη ὡς 1 Μαρτίου

οι, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ τοῦ Καρκίνου· διότι πρὸς τὸ ζῳδιον τοῦ Καρκίνου κείται ἡ Σῶθις⁶⁸ τὴν ὁποίαν οι Ἕλληνες λέγουν Κυνὸς Ἀστέρα⁷⁰. Εἶναι «νουμηνία» (δηλ. νομηνία, ἡ νέα ἔναρξις τῶν μηνῶν τοῦ ἔτους) δι' αὐτοὺς ἡ ἀνατολὴ (ἐπιτολὴ)⁶⁹ τῆς Σῶθως (τοῦ Σερίου)· αὐτὴ δείχνει τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως τοῦ Κόσμου⁶⁹.

Δὲν ἀφιέρωσε λοιπόν, ὁ Ὁμηρος, τὰς θύρας οὔτε εἰς τὴν Ἀνατολὴν οὔτε εἰς τὴν Δύσιν, οὔτε εἰς τὰς ἰσημερίας δηλ. κατὰ τὰ ζῳδια Κριὸς και Ζυγός, ἀλλὰ εἰς τὸν Βορρᾶν και τὸν Νότον, και εἰς τὰς πύλας ποὺ κείνται εἰς τὸ πρὸς

Σ η μ. 68. Ἡ Σῶθις ἢ ὁ Σῶθις (Σῶθ) ἀστὴρ, ἐλέγετο Αἰγυπτιαστὴ ὁ Σερίριος ὁ λαμπρότερος και ἐκ τῶν πλησιεστέρων πρὸς τὸ Ἡλιακὸν μας σύστημα. Ἐξ αὐτοῦ οι Ἀρχαῖοι Αἰγύπτου ἀπὸ τὸ 4241 π.Χ. συνέταξαν τὸ Ἡλιακὸν ἡμερολόγιον τῶν 365 ἡμερῶν τῶν δώδεκα μηνῶν, τῶν 30 ἡμερῶν ἐκάστου. Συνεπλήρωνον τὸ ἔτος παρεμβάλλοντες πέντε ἡμέρας τὸν Ἰούλιον, ὅθεν 365 αἱ ἡμέραι τοῦ Γήινου ἔτους.

Σ η μ. 69. Ἐπιτολὴ (ἀνατολὴ κατὰ Πορφύριον) λέγεται ἡ ταυτόχρονος ἀνατολὴ τοῦ Ἡλίου και ἄλλου ἀστέρος· μετὰ τοῦ Σερίου συμπίπτει μετὰ παρέλευσιν 1461 ἔτῶν και λέγεται περίοδος ἔτῶν Σωθιακῆ ἢ Σεirikῆ (ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Σῶθ (Σῶθις) ἢ Σερίου Ἑλληνιστ). Κατόπι ἀστρονομικῶν ὑπολογισμῶν ἡ ληξις και ἡ ἀρχὴ μιᾶς Σωθιακῆς (ἢ Σειοιακῆς) ἀστρονομικῆς περιόδου τὸ 4241 π.Χ., συνέπεσεν πρὸς τὴν ἀντίστοιχον ἡμερομηνίαν τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου τῆς 19ης Ἰουλίου. Ἐκ τῆς κανονικῆς αὐτῆς μετὰ ἀπὸ 1461 ἔτη ἐπιτολῆς, λέγει ἐδῶ ὁ Πορφύριος, ὅτι ἐθεωρεῖτο ἡ θερινὴ τροπὴ (Ἡλιοστάσιον) ὡς ἀρχὴ τῆς γενέσεως (δημοουργίας) τοῦ Κόσμου.

Νότον ἀκρότατον σημείον καὶ τὸ βορειότατον πρὸς Βορρᾶν· καὶ λέγει ὅτι εἶχεν ἀφιερωθῆ τὸ σπῆλαιον εἰς ψυχὰς καὶ εἰς τὰς Νύμφας τῶν ὑδάτων (ὑδριάδας, νεράιδας). Ἄρα αἱ θῆσεις ἀνήκουν εἰς τὰς ψυχὰς αἱ ὁποῖαι κατέρχονται εἰς βίωσιν καὶ ἀπέρχονται μετὰ τὸν θάνατον (τοῦ γήϊνου σώματος) διὰ τὴν ἐπιστρέψουσαν καὶ πάλιν.

Εἰς τὸν Μίδραν ὅμως κατάλληλον ἐποχὴν ἔκριναν τὴν κατὰ τὰς ἰσημερίας δι' αὐτὸ φέρει μὲν ὁ Μίδρας τοῦ Κριοῦ, (ζωδίου τοῦ Ἄρεως) τὴν πολεμικὴν μάχαιραν, μεταφέρεται ἐποχούμενος ὅμως ἐπὶ τοῦ ζωδίου Ταύρου τῆς Ἀφροδίτης· διότι ὁ Ταῦρος εἶναι σύμβολον δημιουργίας, ὅπως ὁ (Θεὸς) Μίδρας, ὁ καὶ κύριος τῆς γενέσεως. Κατὰ τὸν Ἰσημερινὸν (οὐράνιον) κύκλον ἔχει ταχθῆ ἀφοῦ πρὸς τὰ δεξιὰ μὲν κείνται τὰ βόρεια, ἀριστερὰ δὲ τὰ νότια· δηλ. ἐτέθη ἀπ' αὐτὸν πρὸς Νότον τὸ Ἡμισφαίριον ποῦ εἶναι θερμόν, πρὸς Βορρᾶν δὲ τὸ μὲ ψυχροὺς ἀνέμους.

κα') Βορρᾶς: 25. Διὰ τὰς ψυχὰς δὲ ποῦ πηγαίνουν πρὸς ἐνσάρκωσιν καὶ ἀπ' αὐτὴν ἐπιστρέφουν ὅταν ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τοῦ σώματος, φυσικὸν ἦτο νὰ θέσουν ἀνέμους σὰν νὰ τὰς παρασύρουν ἐπειδὴ καὶ αὐταὶ εἶναι πνεύματα

Σ η μ. 70. Κυ ν ὸ ς Ἀ σ τ ἔ ρ α: Κατὰ Πλούταρχον (βλέπ. Ἱσίοις καὶ Ὀσίρις κεφ. XXI): «Οὐ μόνον τοῦτου (τοῦ Ὀσίριδος) οἱ ἱερεῖς λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ ἄλλων θεῶν, ὅσοι μὴ ἀγέννητοι μηδ' ἄφθαρτοι τὰ μὲν σώματα παρ' αὐτοῖς κείσθαι... τὰς δὲ ψυχὰς ἐν οὐρανῷ λάμπειν ἄστρα καὶ καλεῖσθαι Κύνια μὲν τὴν Ἰσίδος, ὕφ' Ἑλλήνων, ὕπ' Αἰγυπτίων δὲ Σῶθιν, Ὀρίωνα δὲ Ὄρου τὴν δὲ Τυφῶνος ἄρκτον».

(ἀερώδεις), ὅπως ἐφαντάσθησαν κάποιοι, δηλ. ὅτι ἔχουν τὴν ὑπόστασιν αἱ ψυχαὶ τοιαύτην (τὴν σὰν ἄνεμος).

25. Διὰ τὰς ψυχὰς δὲ ποῦ πηγαίνουν πρὸς ἐνσάρκωσιν καὶ ἀπ' αὐτὴν ἐπιστρέφουν ὅταν ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τοῦ σώματος, φυσικὸν ἦτο νὰ θέσουν ἀνέμους σὰν νὰ τὰς παρασύρουν ἐπειδὴ καὶ αὐταὶ εἶναι πνεύματα (ἀερώδεις), ὅπως ἐφαντάσθησαν κάποιοι, δηλ. ὅτι ἔχουν τὴν ὑπόστασιν αἱ ψυχαὶ τοιαύτην (τὴν σὰν ἄνεμος).

Ὁ Βορρᾶς ὅμως εἶναι γνώριμος δι' αὐτὰς ποῦ πηγαίνουν πρὸς νέαν βίωσιν· ἀλλὰ καὶ δι' αὐτοὺς ποῦ πρόκειται νὰ πεθάνουν ὁ βορεινὸς ἄνεμος τοὺς ἀποτελεῖώνει (κατὰ τὸν Ὀμηρον.

«πνέοντας ἐπάνω τὴν ψυχὴν ποῦ ἀγωνιοῦσε ζωντανὴ τὴν πῆρε»· ὁ Νότιος ἄνεμος ἀντίθετα διαλύει, δὲν παρασύρει.

Σ η μ. 71. Οἱ Ὀμηρικοὶ αὐτοὶ στίχοι (Ἰλιάδ. Ε, 696—698) ἔχουν ὡς ἑξῆς:

«Τὸν δ' ἔλιπε ψυχῆ, κατὰ δ' ὀφθαλμῶν κέχυτ' ἀχλὺς.

αὐτὶς δ' ἀμπνύνθη, περὶ δὲ πνοῆ Βορέα

ζῶγει ἐπιπνεύουσα κακῶς κεκαφηῶτα θυμόν».

Ἦτοι κατὰ μετάφρασίν μας:

Τὸν τραυματισθέντα θανάσιμα πολεμιστὴν:

«Τοῦτον ἐγκατέλιπε τὴν ψυχὴν, καὶ πᾶνω ἐπὶ τὰ μάτια του χύθηκε σκοτάδι.

Πάλιν ἀνάπνευσε καὶ συνῆλθεν, πέρασεν ὅμως Βοριᾶ φύσημα καὶ πνέοντας ἐπάνω τῆ ψυχῆ ποῦ ἀγωνιοῦσε, ζωντανὴ τὴν πῆρε».

Πόσον ὠραία καὶ ζωηρὰ ἡ ζωντανὴ αὐτὴ Ὀμηρικὴ εἰκόνα!

Διότι αὐτὴ μὲν ἡ πνοὴ (φύσημα) ποῦ παγώνει, ἐπειδὴ εἶναι ψυχροτέρα, ἐπικρατεῖ καὶ εἰς τὴν

ψυχρότητα τῆς γήινης γενέσεως, ἐνῶ αὐτὴ πού εἶναι θερμότερα φέ-
ρει διάλυσιν καὶ ἄνω ἐξαποστέλ-
λει πρὸς τὴν θείαν θερμότητα.72

Ἐπειδὴ ἡ κατοικουμένη Γῆ ἀπὸ
ἡμᾶς εἶναι βορειότερα, κατ' ἀ-
νάγκην αἱ ἐδῶ κυοφορούμεναι (ψυ-
χαί) νὰ παρασύρονται ἀπὸ τὸν βό-
ρειον ἄνεμον καὶ ὅσαι ἀπ' ἐδῶ ἀ-
πομακρύνονται νὰ ἔλκωνται ἀπὸ
τὸν Νότιον. Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ αἰ-
τία τοῦ νὰ παρουσιάζεται ὁ μὲν
Βορρᾶς ἄνεμος μεγάλος (σφοδρὸς)
ὅταν ἀρχίζει, ὁ δὲ Νότιος ὅταν
λήγη. Διότι τοῦτο (ἡ ψυχρότης)
ἀμέσως μὲ σφοδρότητα ἐπέρχεται
εἰς αὐτοὺς πού κατοικοῦν πρὸς τὴν
ἀρκτικήν (βορειοστάτην) Γῆν, ἀπὸ
τοὺς ἄλλους ὅμως πολὺ ἀπομα-
κρύνεται. Εἶναι διαρκεστέρα ἢ ἀ-
πὸ μακρὰν ἐπίδρασις καὶ ὅταν συσ-
σωρευθῇ τότε πληθύνεται.

26. Αἱ ψυχαὶ πού ἔρχονται ἀπὸ
τὴν βόρειον πύλην εἰς γένεσιν, σὰν
ἐρωτευμένοι δέχονται τὸν ἄνεμον.
Καὶ πραγματικὰ ὁ Βορρᾶς ὁ ἄ-
νεμος:

«Μὲ ἄλογο μοιᾶζοντας μὲ ὀλό-
μαυρη χαίτη αὐτὲς διάλεξε πού
κυοφορῶντας ἀπ' αὐτὸν δώδεκα
γέννησαν πουλάρια».73

Σ η μ. 72. Ὁ συγγραφεὺς Πορ-
ύριος φιλοσοφεῖ ἐπὶ τῆς ἐπιδρά-
σεως τῆς θερμοκρασίας: π.χ. τὸ
νερὸ εἰς κανονικὴν θερμοκρασίαν εἶ-
ναι ρευστόν· ψυχόμενον μεταβάλ-
λεται εἰς πάγον· θερμαινόμενον εἰς
ἀτμόν. Μεταφέρει τὴν μεταβλητικό-
τητα αὐτὴν καὶ ἐπὶ τῶν ψυχῶν. Πα-
γερός ὁ θάνατος, χαρακτηρίζεται ἐ-
πειδὴ παγώνει τὸ νεκρὸν σῶμα.

Σ η μ. 73. Ὁμήρ. Ἰλιάδ. Υ, στ.
224, 225. Ὁ Ὀμηρος παρουσιάζει
τὸν Αἰνεῖαν υἱὸν τοῦ Ἄγχισου καὶ
τῆς Ἀφροδίτης νὰ διηγῆται εἰς τὸν
υἱὸν τῆς Θέτιδος Ἀχιλλέα, τὴν κα-
ταγωγήν του. Πρόγονός του, λέ-

Καὶ τὴν Ὀρείθυϊαν, λέγουν,
ὅτι ἤρπασεν αὐτὸς ὁ Βορρᾶς καὶ
ἐγέννησε τέκνα τὸν Ζήτην καὶ τὸν
Κάλαιν.74

κβ') Νότος: Τὸν Νότον ἀ-
ποδίδοντες εἰς τοὺς θεοὺς κα-
τὰ τὸ μεσημέρι, σύρουν τὰ πα-
ραπετάσματα πού καλύπτουν τὰ
ἀγάλματα τῶν θεῶν διατηροῦν
τὸ Ὀμηρικὸν τοῦτο παράγγελ-
μα διότι κατὰ τὴν εἰς Νό-
τον κίνησιν τοῦ θεοῦ (Ἡλίου) δὲν
εἶναι θεμιτὸν νὰ εἰσέρχωνται εἰς
τὰ ἱερά ἀνθρώποι: «ἀλλὰ ἀθανά-
των ὁδὸς ἐστίν»· (ἀλλὰ ὁ δρόμος
ἀνήκει στοὺς ἀθανάτους).

27. Στήνουν τὸ σύμβολον τῆς
μεσημέριας καὶ τοῦ Νότου ἐπὶ τῆς
θύρας ὅταν ἀκριβῶς μεσουραῆ ὁ
θεὸς (Ἡλιος). Ὅχι ὅμως καὶ
ἐπὶ τῶν ἄλλων θυρῶν κατὰ τὰς
ῥάρας κατὰ τὰς ὁποίας ἐπετρέπετο
νὰ ὀμιλοῦν ἐπειδὴ ἐθεωρεῖτο καὶ
εἶναι ἱερά οὐτὴ ἡ θύρα διὰ τὴν ἰ-
δίαν αἰτίαν καὶ οἱ Πυθαγόρειοι
καὶ οἱ Αἰγύπτιοι σοφοὶ διεκήρυσσον

γὰρ ὁ Αἰνεῖας, ὅτι ἦτο ὁ Δάρδανος
πλουσιώτατος· εἶχε τρεῖς χιλιάδας
φοράδας, ἐκτὸς ἄλλων ζῶων καὶ
κτημάτων· αὐτὰς ὁ Βορρᾶς ἄνεμος
τὰς ἐρωτεύθη καὶ μεταμορφωμένος,
εἰς ὠραιότατον «μὲ ὀλόμαυρη χαί-
τη ἄλογο», ἐγέννησεν ἀπὸ αὐτὰς
δώδεκα πώλους (πουλάρια). Ἀλλη-
γορία τῶν 12 μηνῶν τοῦ ἔτους.

Σ η μ. 74. Ἡ Ὀρείθυια ἦτο θυγα-
τέρα, κατὰ τὴν μυθολογίαν, τοῦ βα-
σιλέως τῶν Ἀθηνῶν Ἐρεχθέως· ταύ-
την ἤρπασεν ὁ Βορρᾶς, κατὰ τὴν ὠ-
ρὰν τελετῆς εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἰλι-
σοῦ καὶ μετέφερεν εἰς Θράκην, ὅπου
ἐγεννήθησαν δύο θυγατέρες καὶ οἱ
δύο υἱοὶ τοῦ Ζήτης καὶ Κάλαις,
πού ἦσαν φτερωτοὶ· συμμετέσχον
εἰς τὴν Ἀργοναυτικὴν ἐκστρατεῖαν.
Ἀλληγορία τῶν στοιχείων τῆς φύ-
σεως· σφοδρῶν ἀνέμων, θελλῶν,
τυφῶνων καὶ λοιπῶν θεομηνιῶν.

νά μὴ ὀμιλοῦν ὅσοι διήρχοντο (κατὰ τὴν μεσημβρίαν) ἢ θύρας ἢ πύλας ἀπὸ σεβασμὸν ποῦ ἐξεδήλωνον μὲ σιωπὴν πρὸς τὸν θεὸν τὸν κυρίαρχον τῶν ὄλων (τὸν Ἥλιον συμβολίζοντα τὸν Δημιουργόν). (βλ. σήμερον τὴν περὶ μεσημβρινῆς ἡσυχίας διάταξιν).

Ἐγνώριζε καὶ ὁ Ὅμηρος ὅτι ἦσαν ἱεραὶ αἱ θύραι, ὅπως τὸ φανερώνει μὲ ὅσα λέγει: ὅτι ὁ Φινεύς ἔσειεν οὐτάς ἀντὶ θερμῶν παρακλήσεων: 75

«σειόντας τις κολλητὲς σανίδες (τῶν θυρῶν) γονατιστὸς μπροστὰ στὸ γυῖό του».

Ἐγνώριζεν, ὁ Ὅμηρος, καὶ τὰς πύλας τοῦ Οὐρανοῦ, τὰς ὁποίας ἐνεπιστεῦθησαν εἰς τὰς Ὄρας ποῦ κυρίαρχοῦν τῶν νεφώσεων τῶν ὀποίων καὶ κρατοῦν τὰ κλειδιά διὰ νὰ ἀνοίγουν καὶ νὰ κλείουν αὐτὸν (τὸν Οὐρανὸν) μὲ τὰ σύννεφα:

«Καὶ νὰ διαλύουν τὸ πυκνὸ τὸ σύννεφον ἢ νὰ τὸ θέτουν ἐπάνω» καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἐμυκῶντο (ἐβρόντουν, ἐμούγκριζαν) διότι καὶ αἱ βρονταὶ προέρχονται ἀπὸ τὰ σύννεφα. 76 (βλ. κάτω σημ. 76).

«Αὐτόματες ἀστραποβροντοῦσαν οἱ πύλες τοῦ Οὐρανοῦ ποῦ κάτεχαν οἱ Ὄρες».

Σ η μ . 75. Ἰλιάδ. 1, 581—583. Λέγει ὁ γέρον Οἰνεύς, βασιλεὺς τῶν Αἰτωλῶν πρὸς τὸν ἥρωα υἱὸν τοῦ Μελέαγρον (τὸν φονεύσαντα τὸν Καλυδώνιον κάπρον).

«Μὲ πολλὰς παρακλήσεις ἰκέτευεν ὁ γεροαρματηλάτης Οἰνέας, περνώνας τὸ κατώφλι, μέσα στὸ ὑψηλόροφο θάλαμο, σείοντας τις κολλητὲς τῶν θυρῶν σανίδες, γονατιστὸς ἔμπρὸς στὸ γυῖό του».

Σ η μ . 76. Ἰλιάδ. Ε, 751. Εἰς τὴν «Ἀριστείαν Διομήδους» συμβολικὰ θέτει νὰ μετέχουν εἰς τὴν μά-

χη) Ἡλίου πύλαι: 28. Λέγει δὲ κάπου 77 καὶ Ἡλίου πύλας καὶ ἐπισημαίνει καὶ τὸν Καρκίνον (θερινὸν ἡλιοστάσιον) καὶ τὸν Αἰγόκερων (τὸ χειμερινόν)· διότι μέχρι τούτων προ-

χην καὶ θεοὶ καὶ ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ἡ Ἥρα· ὁ στίχος περιέχεται εἰς τοὺς ἐξῆς: Πάνοπλες σπεύδουν εἰς τὴν μάχην· καὶ ἡ Ἥρα: (Ε' στίχ. 745), «Ἐς δ' ὄχρα φλόγεα ποσὶ δῆσετο...» = (εἰς ὄχρα ταχὺ καὶ ἀστραφτερὸν ὡς φλόγα ἀνέθηκε καὶ στὸ χεῖρὶ τὸ δόρυ πήρε...) καὶ στίχ. 348: «Ἡ Ἥρα μὲ μαστίγιον νὰ τρέχουν γρήγορα θιάζει τ' ἄλογα·

αὐτόματες ἀστραποβροντοῦσαν οἱ πύλες τ' Οὐρανοῦ ποῦ κατέχουν οἱ Ὄρες

σ' αὐτὲς δόθηκεν ἡ φροντίδα τοῦ μεγάλου Οὐρανοῦ καὶ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τὸ πυκνὸ νὰ διαλύσουν σύννεφο ἢ νὰ τὸ ἀπλώνουν ἐπάνω».

Μεγαλοπρεπῆς ἀλληγορικὴ εἰκὼν: Ἡ Ἥρα ἡ πρῆσβυτάτη τοῦ Κρόνου (Χρόνου) θυγατέρα, εἶναι σύμβολον τοῦ Ἀέρος καὶ τοῦ διαστήματος καὶ τῶν ἐκεῖ θεῶν δυνάμεων ποῦ ρυθμίζουν τὴν ἀρμονικὴν τῶν Ἀστρονῶν κίνησιν. Συμβολίζει «τὸ ἐνοποιημένον πεδῖον τοῦ Ἀἰνοστῆν τῶν θεμελιωδῶν νόμων τοῦ Σύμπαντος (ἔλξεως, ἠλεκτρομαγνητισμοῦ κλπ).

Αἱ Ὄραι: ὁ Χρόνος ποῦ ρυθμίζει αὐτά, ὅπως τὸ μαστίγιον τῆς Ἥρας. Στίχ. Ε, 767—769 «μάστιξεν, δ' ἵππους· τῷ δ' οὐκ ἀέκοντε πετέστην

μεσσηγὸς γαίης τε καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος».

Ἦτοι: μαστίγωσε τ' ἄλογα· αὐτὰ τὰ δύο ἄθελα φτεροῦγισαν, ἀνάμεσα Γῆς καὶ τοῦ γεμάτου Ἀστρα Οὐρανοῦ. Γνώριζε μυστικὰ ὁ Ὅμηρος.

Σ η μ . 77: Λέγει δέ ποῦ: Ὁδύς. ω, 12—14. Ὁ Ὅμηρος παρουσιάζει τὸν «ψυχοπομπόν», Ἐρμῆν νὰ ὀδηγῇ τὰς ψυχὰς τῶν φονευθέντων ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεύς μνηστήρων εἰς τὸν Ἄϊδην καὶ λέγει: ω, στίχ. 12—14: «Παρ' δ' ἴσαν Ὀκεανοῦ τε ροὰς καὶ Λευκάδα πέτρην,

χωρεῖ (ὁ Ἥλιος) ἀπὸ τὸν βόρειον ἄνεμον εἰς τὰ νότια κατερχόμενος καὶ ἀπὸ ἐκεῖ εἰς τὰ βόρεια ἐπα- νερχόμενος.

Ὁ Αἰγόνκερος καὶ ὁ Καρκίνος περὶ τὸν Γαλαξίαν ἐτάχθησαν καὶ εἰς τὰ πέρατα αὐτοῦ, εἰς τὰ βόρεια μὲν ὁ Καρκίνος εἰς τὰ νότια δὲ ὁ Αἰγόνκερος.

Δῆμος ὕνειρων 78 κατὰ τὸν Πυθαγόραν 78 (συνάθροισις σκιῶν σὰν σὲ ὄνειρον) εἶναι αἱ ψυχαὶ αἱ ὀποῖαι, λέγει, ὅτι ὀδηγοῦνται εἰς τὸν Γαλαξίαν, ὁ ὅποιος ὀνομάζεται μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπὸ τὸ ὅτι μὲ γάλα τρέφονται ὅταν πέσουν (κατέλθουν) καὶ πάλιν εἰς τὴν γένεσιν· δι' αὐτὸ δίδουν σὰν θυσίαν (μνημόσυνον) εἰς αὐτάς οἱ ὀδηγοὶ τῶν ψυχῶν μέλι ἀνακατωμένον μὲ γάλα, σύμβολον ὅτι προετοιμασμένοι μὲ εὐχαρίστησιν ἔρχονται διὰ τὴν νέαν γῆνιν ζωὴν μὲ αὐτάς τὴ γάλα ἐκ φύσεως δίδεται νὰ τῆς συντροφεύῃ κατὰ τὴν κυοφορίαν (γαλακτοφόροι οἱ μαστοὶ τῆς μητέρας πρὶν γεννήσῃ).

ἠδὲ παρ' ἡελίοιο πύλας καὶ δ ἡ μων ὄνειρων ἦσαν· αἴψα δ' ἴκοντο κατ' ἀσοδέλων λειμῶνα, ἔνθα τε ναῖουσι ψυχαί, εἶδωλα καμόντων».

Ἦτοι, κατὰ μετάφρασίν μας:

Πλησίον προχωροῦσαν καὶ στοῦ Ὀκεανοῦ τὰ ρεύματα καὶ τοῦ Λευκοῦ τοῦ Βράχου καὶ στοῦ Ἥλιου κοντὰ τῆς πύλας καὶ σὲ τόπο πῆγαιναν σὲ συνάθροισι, σὰν σὲ ὄνειρο, ψυχῶν· μὰ ἔφθασαν γοργὰ στὸ λειβάδι ἀσοδέλων, ὅπου εἶναι ἡ διαμονὴ ψυχῶν, οἱ σκιῆς τῶν πεθαμένων».

Σ η μ. 78. Δ ἡ μ ο ς ὄ ν ε ἰ ρ ω ν: λέξεις τοῦ Ὀμήρου (βλ. τὴν προηγούμενην παρατήρησιν στίχ. 13). Κατὰ λάθος ὁ Πορφύριος τὰς ἀποδίδει εἰς τὸν Πυθαγόραν.

Εἰς τὰ νότια (κλίματα), ἀκόμη, μικροκαμωμένα ἀπὸ τὴν φύσιν γίνονται τὰ σώματα· διότι ἡ θερμότης ἐπιδρᾷ νὰ γίνωνται πολὺ ἰσχνὰ καὶ νὰ μικραίνουν καὶ νὰ ξηραίνωνται· ἐνῶ ἀντίθετα εἰς τὰ βόρεια εἶναι μεγαλόσωμοι.

Παράδειγμα οἱ Κέλται, Θραῖκες, Σκύθαι ὅπου καὶ ἡ χώρα των ἔχει πολλὰ ὑγρασίαν καὶ ἄφθονα εἰσοδήματα παράγει. Ἀφοῦ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα εἶναι ἀπὸ τῆς βορᾶς· βορὰ δὲ θὰ εἶπη τροφή, καὶ ὁ ἄνεμος λοιπὸν ποὺ πνέει ἀπὸ γῆ ποὺ παράγει ἄφθονα τροφίμα, ἐπειδὴ ἔχει σχέσιν μὲ τὴν τροφήν (βορᾶν) ἔχει ὀνομασθῆ Βορρᾶς. 79

κδ') Ο ὕ ρ α ν ο ὕ δ ἰ θ υ ρ ο ν: 29. Σύμφωνα μὲ αὐτὰ εἰς μὲν τὸν θνητὸν (ἄνθρωπον) καὶ τὸν εἰς γένεσιν κατερχόμενον, ἀνεξάρτητα φύλου, ἀρμόζουν τὰ βόρεια, εἰς τὸν ἀγαπητὸν δὲ εἰς τοὺς θεοὺς (τὸν δίκαιον, τὸν ἅγιον) τὰ νότια· ὅπως πάλιν ἀρμόζουν διὰ τοὺς θεοὺς μὲν τὰ ἀνατολικά, τὰ δυτικά δὲ διὰ τοὺς δαίμονας (κατωτέρας ἀσάρκους ὀντότητας).

Ἐπειδὴ ἡ φύσις ὡς ἀρχὴν τῆς ἔχει νὰ ἐκδηλώνεται μὲ ἀντιθέσεις, 80 πανταχοῦ τὸ διπλόθυρον ἔχει· προβλήθη ὡς σύμβολον. Διότι ἡ μέθοδος εἶναι ἢ διὰ τοῦ νοητοῦ ἢ διὰ τοῦ αἰσθητοῦ· καὶ τοῦ

Σ η μ. 79: Δὲν εἶναι πιθανὴ ἡ ἐτυμολογία τοῦ Βορρᾶ ἀπὸ τὴν βορᾶ=τροφή.

Σ η μ. 80. Ἀ π ὸ ἔ τ ε ρ ὀ τ η τ ο ς: ἀπὸ τὸ ἕνα ἐκ πολλῶν ἡ ἐναντιότης π.χ. εἶναι πορφυροῦν ἀποκλείονται τὰ ἄλλα χρώματα· ἀπὸ τὰ δύο τὸ ἕνα ἢ ἀντίφασσις π.χ., ἡ θνητός ἢ ἀθάνατος· ἢ ὀσότης ἢ φῶς. Νόμοι τῆς φύσεως καὶ ἰδῶς ἡ ἀντίφασσις, τὰ ἀληλοαποκλειόμενα δύο.

αίσθητοῦ ἢ χωρὶς πλάνην ἢ μὲ πλάνην· καὶ πάλιν ἢ διὰ τῆς ἀθανάτου πορείας ἢ διὰ θανάτου (θνητῆς). Καὶ κέντρον ἄλλο μὲν ὑπάρχει ὑπεράνω τῆς Γῆς, ἄλλο δὲ ἐντὸς τῆς Γῆς καὶ ἄλλο σημεῖον τὸ ἀνατολικόν καὶ ἄλλο τὸ δυτικόν. Καὶ ἄλλα τὰ ἀριστερὰ καὶ ἄλλα τὰ δεξιὰ· ἀκόμη νύκτα καὶ ἡμέρα· αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ ἄρμονία ἀπαιτεῖ δύο τόνους (ἀντιδράσεις) καὶ πετυχαίνει ἐκεῖνο ποῦ ζητεῖ (ἂν τοξεύη, ὅπως τὸ τοξεύει ἐπὶ τῆς λύρας) διὰ τῶν ἐναντίων.81

Δύο δὲ στόμια ὁ Πλάτων διδάσκει, ἐκεῖνο διὰ τοῦ ὁποίου ἀναβαίνουν εἰς τὸν Οὐρανὸν καὶ ἐκεῖνο διὰ τοῦ ὁποίου καταβαίνουν εἰς τὴν Γῆν· καὶ οἱ θεολογοῦντες διὰ τὰς ψυχὰς δύο πύλας θέτουν, τὸν Ἥλιον (συμβολικὰ) καὶ τὴν Σελήνην· καὶ διὰ μὲν τῆς πύλης τοῦ Ἥλιου ὅτι ἀναβαίνουν αἱ ψυχαί· διὰ δὲ τῆς πύλης τῆς Σελήνης ὅτι καταβαίνουν.82

Σ η μ. 81. Διὰ τῶν ἐναντίων: Βλέπε προηγουμένην σημ. 80 περὶ διαφορὰς ἐναντίων καὶ ἀντιφατικῶν.

Σ η μ. 82. Ἥλιος - Σελήνη: Ἥλιος, σύμβολον τοῦ πνευματικοῦ φωτός εἰς τὸ ὁποῖον ἀνέρχονται αἱ ψυχαί· ἢ Σελήνη διὰ τοῦ ὀμιχλώδους, καὶ θαμποῦ φωτός τῆς συμβολίζει τῶν κατερχομένων ψυχῶν τὸ ἀμφίβολον τῆς ἐπιτυχίας.

Σ η μ. 83. Οἱ στίχοι ἐκ τῆς Ἰλιάδος Ω, 527 - 528 ἔχουν ὡς ἐξῆς:

«δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὐδρι
δῶρων οἶα δίδωσι, κακῶν, ἕτερος δὲ
ἐάων». Ἦτοι:

Καὶ δύο βέβαια πιθάρια τοποθετημένα εἶναι στὸ κατόφλι τοῦ Δία γιὰ δῶρα, ὅσα δίδει, κακῶν στὸ ξανα καὶ στὸ ἄλλο τίποτα.

Καὶ εἰς τὸν Ὅμηρον δύο πιθάρια ἀναφέρονται:

«Γιὰ δῶρα ποῦ δίνει, συμφορὲς στὸ ἓνα καὶ στὸ ἄλλο τίποτα».83

κε') Ψυχὴ — πιθάρια:
30. Καὶ εἰς τὸν Γοργίαν τοῦ Πλάτωνος 84 ὁ Πίθος (πιθάρια) συμβολίζει τὴν ψυχὴν· ἐπειδὴ ἄλλη μὲν κάμνει καλὰ ἔργα, ἄλλη βλαπτικὰ (κατὰ τὴν γηίνην ζωὴν τῆς)· καὶ ἡ μὲν πρώτη ἀπὸ σύνε-

Σ η μ. 84. «Γοργία» τὸν διάλογον τοῦ Πλάτωνος: Εἰς τὸ κεφ. ΜΖ' (ρ. 492) εἰς τὴν ὑλιστικὴν θεωρίαν τοῦ Καλλικλέους ὅτι: ἀρετὴ εἶναι νὰ ἱκανοποιῇ τὰς οἰασθήποτε ἐπιθυμίας του ὅσον δύναται περισσότερο καὶ διὰ οἰουδήποτε μέσου καὶ ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν γηίνην εὐδαιμονίαν ποῦ δὲν τὴν ἔχουν ἀνάγκη μόνον οἱ νεκροί, ὁ Πλάτων (διὰ τοῦ Σωκράτους) ἀπαντᾷ μὲ γνώμας σοφῶν καὶ μετὸς στίχους τοῦ Εὐριπίδου περὶ νεκρῶν. «Τίς οἶδεν, εἰ τὸ ζῆν μὲν ἐστὶ καταθεῖν, τὸ καταθεῖν δὲ ζῆν;».

Ἦτοι: ποίος ὅμως γνωρίζει ἂν ἡ ζωὴ εἶναι θάνατος, ὁ δὲ θάνατος ζωὴ; (βλ. καὶ Εὐαγ. Ἰωάν. ε', 24): «ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν».

Οἱ ἄλλοι σοφοὶ (κατὰ Πλάτωνα) εἶναι ὁ Πυθαγόρας καὶ ὁ Ἡράκλειτος. Πρὸς τί; καὶ ὁ Ἡράκλειτος δὲν ὀνομάζει τὸν θάνατον γένεσιν (γέναν βίωσιν);» (βλ. Κλημ. Ἀλεξ. Στρωμ. 434). Τὸ σῶμα, προσθέτει ὁ Πλάτων (εἰς τὸν Γοργίαν) εἶναι σῆμα (τάφος) τῆς ψυχῆς· ἐξ αἰτίας τῆς ἐπιθυμίας του συνταράσσεται ἡ ψυχὴ. Τοῦτο κάποιος (ὁ Ἐμπεδοκλῆς) τὸ ἠνόμασε πιθάρια καὶ τοὺς ἀνοήτους ἀμυήτους· ἢ ψυχὴ τοῦτων ἔχει μέσα εἰς τὸ πιθάρια τῆς ἐπιθυμίας ἀκολάστους καὶ ὁμοιάζει μὲ τρύπιο πιθάρια· αὐτοὶ οἱ ἀμύητοι εἶναι οἱ πλέον δυστυχισμένοι, διότι μὲ τρύπιο πιθάρια, σὰν μὲ κόσκινον, ἄς παρομοιάσωμεν τὴν ψυχὴν, προσπαθοῦν νὰ μεταφέρουν νερό. (βλ. καὶ Σημ. 32, 33).

σιν ἢ δὲ ἄλλη ἀπὸ ἀφροσύνης. Πιθάρια λέγονται αἱ ψυχαί, καὶ εἶναι, διότι μεσα τῶν ἀποδηκεύονται συνήθειαι καὶ ἔξεις μὲ ἐνεργείας (καὶ πράξεις καλὰς καὶ κακάς).

Καὶ εἰς τὸν Ἡσίοδον ἄλλος μὲν κάποιος συμβολίζεται μὲ πιθάρι δεμένον, ἄλλος δὲ μὲ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος παραλύει ἀπὸ τὴν ἀκόλαστον ἡδονὴν καὶ πάντα ἀπὸ μέσα του τὰ καλὰ διασκορπίζει καὶ μόνον τοῦ μένει ἢ ἐλπίδα.⁸⁵ Ἀλληγορεῖ δηλ. μὲ αὐτὰ ὅτι ἡ φάυλη ψυχὴ σκορπισμένη καὶ τυλιγμένη γύρω ἀπὸ ὕλη (τὸ σῶμα) ξεφεύγει ἀπὸ τὸν προορισμὸν τῆς («τῆς τάξεως βιαμαρτάνει») καὶ συνηθίζει νὰ περιγελαῖ καὶ ἐξαπατᾷ τὸν ἑαυτὸν τῆς εἰς ὄλην αὐτὴν τὴν ἀταξίαν καὶ ἀνηθικότητα μὲ καλὰς ἐλπίδας.

31. Ἀφοῦ λοιπὸν πανταχοῦ εἶναι σύμβολον εἰς τὴν φύσιν νὰ νοοῦνται δύο θυραὶ ἐπόμενον ἦτο καὶ τὸ σπήλαιον (τὸ Ὀμηρικόν) νὰ μὴ λέγεται μονόθυρον ἀλλὰ νὰ ἔχη δύο θύρας προσαρμοσμένας κατὰ ὅμοιον τρόπον πρὸς τὴν πραγματικότητα δηλ. καὶ τὰς θύρας ποὺ ἀρμόζουν καὶ εἰς θεοὺς καὶ εἰς ἀγαθοὺς καὶ θύρας διὰ τοὺς θνητοὺς (ἀνθρώπους) ταπεινοτέρας.

Ἀπὸ αὐτὰ καὶ ὁ Πλάτων ἐπήρην ἀφορμὴν καὶ γνωρίζει καὶ ὁ ἴδιος περὶ κρατήρων καὶ ἀντὶ τῶν

Σ η μ. 85. Ὁ Ἡσίοδος, ὁ ἐκ Βοιωτίας μέγας μετὰ τὸν Ὀμηρον ἐπικός ποιητής, εἰς τὰ «Ἔργα καὶ Ἡμέραι» στίχ. 60 κ.έ. διηγείται τὸν γνωστὸν μῦθον τῆς Πανδώρας ποὺ ἀπὸ ἀνυπομονησίαν ἀνοίξει τὸ πιθάρι καὶ ἔφυγαν ὅλα τὰ καλὰ καὶ μόλις πρόλαβε νὰ κρατήσῃ μέσα τὴν ἐλπίδα.

ἀμφορέων (τῶν δοχείων μὲ ζύο λαβάς) ὁμιλεῖ διὰ πιθάρια καὶ διὰ δύο στόμια, ὅπως εἶπομεν, ἀντὶ τῶν δύο πυλῶν καὶ ὁ ἐκ τῆς Σύρου Φερεκίδης ὁμιλεῖ περὶ ἀνοιγμάτων τῆς Γῆς καὶ διὰ καταβόθρας καὶ σπήλαια καὶ θύρας καὶ πύλας καὶ δι' ὄλων αὐτῶν ὑπονοεῖ ἀλληγορικὰ τὰς γενέσεις (ἐνσαρκώσεις) τῶν ψυχῶν καὶ τὰς ἀποσαρκώσεις (ἀπαλλαγὴν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ γήινον σῶμα).

Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ μακρολογῶμεν ἀναμειγνύοντες εἰς τὸ θέμα τὰς γνώμας τῶν παλαιῶν φιλοσόφων καὶ θεολόγων, νομίζομεν ὅτι τὴν πλήρη σημασίαν τοῦ νοήματος ἔχομεν παρουσιάσει, δι' ὧν εἶπομεν, περὶ τῆς Ὀμηρικῆς διηγήσεως.

κστ') Ἐλαία — σύμβολον: 32. Ὑπολείπεται νὰ ἐξηγήσωμεν τὸ σύμβολον διὰ τῆς ἐλαίας ποὺ εἶναι ἐκεῖ φυτευμένη, τί τέλος πάντων θέλει νὰ μᾶς δείξῃ. Βέβαια αὐτὴ κατὰ περισσώτερον συμβολίζει: σπὸ τὸ νὰ εἶναι ἐκεῖ πλησίον φυτευμένη κατὰ τύχην, ἐπειδὴ ἔχει λεχθῆ δι' αὐτὴν ὅτι κείται εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λιμέως.

«Αὐτὰρ ἐπὶ κρατὸς λιμένος τα-
νύφυλλος ἐλαίη ἀγχόθι αὐτῆς ἄν-
τρον» ἦτο:

Ἄλλ' ὅμως ἀκριβῶς ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ λιμένος ὑπάρχει ὀξύφυλλος (μὲ στενὰ καὶ τεντωμένα φύλλα) ἐλαία ἔδω κοντὰ σ' αὐτὴ σπήλαιον (εὐρίσκειται).

Ἦν ἀρχαῖα δηλ., ἐλαία, ὅχι ὅπως θὰ ἐνόμιζε κάποιος, ἀπὸ κάποια σύμπτωσιν ἐκεῖ φυτωμένη, ἀλλὰ αὐτὴ σὺν τῷ κρατῆ τὴν λύσιν τοῦ αἰνίγματος τοῦ σπηλαίου. Ἀφοῦ βέβαια ὁ Κόσμος, τὸ Σύμπαν, δὲν

ἔγινε συμπτωματικὰ οὔτε μόνος του, ἀλλὰ εἶναι Σοφίας Θεοῦ δημιουργήματα καὶ Νοεραῶς φύσεως ἀποτελέσματα· διὰ τὸν λόγον αὐτόν, πλησίον τοῦ σπηλαίου, τῆς συμβολικῆς εἰκόνας τοῦ Σύμπαντος, παρουσιάζεται φυτευμένη ἐλαία ὡς σύμβολον τῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ. Τὸ φυτὸν αὐτό, ὡς γνωστὸν, ἱερὸν εἶναι τῆς Ἀθηνᾶς καὶ ἡ Ἀθηνᾶ θεὰ τῆς Σοφίας.

Ἐπειδὴ ἦτο γεννημένη ἡ θεὰ (Ἀθηνᾶ) ἀπὸ τὴν κεφαλὴν (τοῦ Διὸς) ἐπενόησεν ὁ θεολόγος ("Ομηρος) ὅμοιον τύπον μὲ ὁμώνυμον σύμβολον τὴν κεφαλὴν τοῦ λιμένος καὶ ἀφιέρωσεν εἰς αὐτὴν τὸ σπήλαιον δι' αὐτῆς θέλει νὰ φανερώσῃ ὅτι δὲν ἦτο ἔμπνευσις τῆς στιγμῆς ἢ ἔζη διήγησις, οὔτε τυχαῖον καὶ ἀδικαιολόγητον ἔργον, ἀλλὰ ἀποτέλεσμα εὐφυοῦς ἐπινοήσεως καὶ τοφῆς ἐκτελέσεως μὲ τὸ νὰ θέσῃ τὴν ἐλαίαν χωριστὰ ἀπὸ τὸ σπήλαιον ἀλλὰ καὶ πλησίον αὐτοῦ καὶ τοποθετημένην ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ σύμπαντος 86 λιμένος.

33. Μὲ τὸ νὰ εἶναι ἡ ἐλαία φυτὸν ἀειθαλὲς παρουσιάζει κάποιον χαρακτηριστικὸν ὁμοίωτατον πρὸς (τὴν ζωὴν καὶ κίνησιν) τῶν ψυχῶν μέσα εἰς τὸν κόσμον, καὶ κυρίως αὐτῶν εἰς τὰς ὁποίας ἔχει ἀφιερωθῆ τὸ σπήλαιον.

Ἡ ἐλαία κατὰ τὸ θέρος μὲν

Σ η μ. 86. Σύμπαντος κεφαλή: διπλῆ ἡ σημασία τῶν λέξεων· καὶ τὸ ὑψηλότερον καὶ κυριαρχοῦν σημεῖον τοῦ λιμένος ὀλοκλήρου ἢ κεφαλῆ ἀλλὰ καὶ ὁ λιμὴν ὡς τὸ κυριαρχοῦν σύμβολον προσανατολισμοῦ πρὸς τὸ σπήλαιον τὸ ὁποῖον τίθεται ὡς ἀλληγορία τοῦ Σύμπαντος Κόσμου.

τὰ λευκὰ τῶν φύλλων ἀνανεώνει, κατὰ τὸν χειμῶνα δὲ παραμένουν λευκότερα. 87 Δι' αὐτὸ καὶ κατὰ τὰς λιτανείας καὶ παρακλήσεις ὑψώνου νεοκομμένους κλάδους ἐλαίας μὲ τὴν προσδοκίαν καὶ ἐλπίδα ὅτι πρὸς τὸ λευκὸν (τὸ ὠφέλιμον) διὰ τοὺς ἑαυτοὺς των, θὰ μεταβάλουν τὸ σκοτεινὸν (τὸ ἄγνωστον καὶ ἀβέβαιον) τοῦ κινδύου πού τοὺς ἀπειλεῖ.

Ἐκ φύσεως ἀειθαλῆς (διατηροῦσα καθ' ὅλον τὸ ἔτος τὰ φύλλα) ἡ ἐλαία συνδέεται πρὸς τὸν βοηθὸν εἰς τοὺς κόπους μὲ τὸν καρπὸν ποὺ δίδει· εἶναι ἀφιερωμένη εἰς τὴν Ἀθηνᾶν καὶ εἰς τοὺς ἀθλητάς· ἐν τῶν κλάδων της δίδεται στέφανος εἰς τοὺς νικητάς καὶ μὲ κλάδους της προσέρχονται ὅσοι ἔχουν ἀνάγκην νὰ παρακαλέσων.

Ἄλλὰ καὶ τὸ Σύμπαν διοικεῖται ὑπὸ Φύσεως γεμάτης Νοῦ καὶ Σοφίας (τοῦ Δημιουργοῦ Θεοῦ) καθοδηγούμενον αἰώνια καὶ μετὰ ἰσχύος καὶ τάξεως ἀπ' αὐτὴν (τὴν Φύσιν) δίδονται καὶ τὰ νικητήρια ἔπαθλα εἰς τοὺς νικητάς τοῦ βίου καὶ ἡ θεραπεία καὶ ἀνταμοιβὴ ἀπὸ τοὺς πολλοὺς τοὺς κόπους. Ἄλλὰ αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἐπανακτᾷ τοὺς ἀξιόους συμπαθείας καὶ τοὺς παρακαλοῦντας (τοὺς μὲ ἔργα ἐναρέτους) εἶναι ὁ συγκρατῶν (καὶ συντηρῶν) τὸν Κόσμον Δημιουργός.

Σ η μ. 87. Λευκὰ τῶν φύλλων... λευκότερα: ὡς γνωστὸν ἡ ἐλαία διατηρεῖ πυκνὸν τὸ φύλλωμα καθ' ὅλον τὸ ἔτος· ἀνανεώνει τὰ φύλλα της ταυτοχρόνως μὲ τὴν βλάστησιν νέων· τὸ χρῶμα των ἀνοικτότερον (λευκότερον) πρὸς τὸ κάτω μέρος τὸν χειμῶνα εἶναι ζωηρότερον.

κζ') Κ α θ α ρ μ ό ς : 34. Εἰς τοῦτο λοιπὸν τὸ σπήλαιον ὁ "Ὀμηρὸς διδάσκει ὅτι πρέπει νὰ κατατεθῆ κάθε ἐξωτερικὸν ὑλικὸν ἀπόκτημα· ἀφοῦ δὲ ἀπαλλαγῆ (ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ ὑλικὰ ἐνοχλήματα) καὶ τὰ σωματικὰ ἐλαττώματα καὶ ἀφοῦ περιβληθῆ τὸ σχῆμα, τὴν ψυχικὴν διάθεσιν τοῦ ἀγνοῦ προσκυνητοῦ καὶ ἀφοῦ ἀποκόψῃ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ σώματος καὶ κάθε ἄχρηστον (καὶ βλαβερὸν) καὶ ἀποβάλῃ καὶ τὰς αἰσθήσεις (παραμελῶν τὴν χρῆσιν των) τότε ἄς πλησιάζῃ νὰ συνομιλήσῃ μετὰ τῆς Ἀθηνᾶς (συμβόλου Σοφίας καὶ ἀγνότητος καὶ ψυχικοῦ σθένους) ἀφοῦ καθίσῃ μαζύ τῆς ὑποκάτω σύρριζα τῆς ἐλαίας, ἵνα ἐκεῖ περικόψῃ ὅλα τὰ κακόβουλα τῆς ψυχῆς του πάθια. 88

Διότι νομίζω, ὄχι βέβαια χωρὶς σκοπὸν, καὶ τὴν ἰδίαν γνώμην εἶχον καὶ οἱ περὶ τὸν Νουμῆνιον, 89 ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς παρουσιάζεται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου εἰς τὴν Ὀδύσειαν ὅτι φέρει τὴν συμβολικὴν εἰκόνα ἐκείνου ποῦ διέρχεται σειρὰν γενέσεων (ἐνσαρκώσεων) καὶ καταλήγει μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἀποκαθίσταται ἀπηλλαγμένον πλέον ἀπὸ κάθε κλυδωνισμὸν καὶ κίνδυνον ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ ξεχω-

Σ η μ. 88. Ἀξιοπρόσεκτα ὅσα ἐδῶ λέγει ὁ Πορφύριος· τὴν πλήρη κάθαρσιν καὶ ἀπαλλαγὴν ἀπὸ σωματικὰς ἐπιθυμίας καὶ ψυχικὰ πάθη ἐδιδάσκοντο εἰς τὰ μυστήρια· ὁ μυσούμενος ἔπρεπε νὰ ἐπιζητήσῃ τὴν ἐπιτυχίαν τούτων· μόνον ὅσοι κατῴρωναν πλήρη ἐξαγνισμόν καὶ καθαρμὸν ἐλάμβανον ὡς ἔπαθλον τὴν μεταθανάτιον ἀγιότητα καὶ αἰωνίαν μακαριότητα. Καὶ ἀπὸ τοῦ χριστιανοῦς αὐτὸ ἐπιζητεῖται.

ρίζεται ἀπὸ τοὺς ἀπείρους (τοὺς μὴ γνωρίζοντας τὸν ἀληθῆ προορισμὸν τῆς γήινης ζωῆς).

«Ἀπομακρύνεσαι κάπου ἐξω ἀπ' αὐτοὺς ποῦ θάλασσα δὲν γνωρίζουν, τοὺς ἄνδρας ποῦ ἀκόμη δὲν τρώγουν φαγητὸν ἀνάμικτο μ' ἀλάτι». 90

Πέλαγος καὶ θάλασσα καὶ «κλύδων» (ἀναταραχὴ μὲ κύματα) καὶ ἀπὸ τὸν Πλάτωνα συμβολικὰ λαμβάνεται «ἡ ὑλικὴ σύστασις» (ἡ γήινη διαβίωσις).

κη') Θάλασσα — Ζωῆς σύμβολον: 35. Ἐξ αὐτῆς τῆς αἰτίας, νομίζω, ὠνόμασε τὸν λι-

Σ η μ. 89. Περί Νουμηνίου βλέπ. σημ. 2 καὶ 61.

Σ η μ. 90. Ὀδύσ. λ, 122—123. Ὁ Τειρεσίαιος ὁ μάντις, τοῦ ὁποίου τὴν σκίαν συνήνησεν εἰς τὸν Ἄδην, προφητεύει εἰς τὸν Ὀδυσσεά τὰ μέλλοντα καὶ πὼς θὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τοὺς μνηστήρας. (Βλ. εἰς τοὺς στίχους ἀπὸ λ 119 κ.έ.).

«Ἄλλ' ὅταν τοὺς μνηστήρας μέσαστ' ἀνάκτορα τοὺς ἐξοντώσῃς ἢ μὲ δόλο ἢ φανερά, μὲ τὸ μυτερὸ χαλκὸ, πηγαίνεις βέβαια ἔπειτα, ἀφοῦ πάρῃς καλοταίριαστο κουπί, καὶ ἀπομακρύνεσαι κάπου...». (Βλ. ἄνω συνέχειαν).

Ἄλλη ἀλληγορία: μνηστήρες - ἐξόντωσις = αἱ κακίαι, τὰ πάθη, τὰ ἐλαττώματα· Μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν των ἢ κάθαρσις ὅτε ἀνήκει εἰς τοὺς ἀγνοῦς, τοὺς ἀγίους χωριστὰ ἀπὸ τοὺς «ἀπείρους», (ἀπερισκέπτους, ἀνοήτους), ποῦ δὲν γνωρίζουν νὰ ἀλατίζουν τὸ φαγητόν, (νὰ ρυθμίζουν τὴν ζωὴν των τὴν γήινην καλλιεργοῦντες τὸ πνεῦμα των —ἀλάτι— καὶ τηροῦντες ἀφογον ἠθικότητα —γαλήνην— ἐξω ἀπὸ τὴν θάλασσαν —τὴν ὑλιστικὴν καὶ παραχώδη ζωὴν). (Βλ. τὰ λεγόμενα ἐν συνεχείᾳ).

μένα του Φόρκυνοσ· «Φόρκυνοσ 91 δέ τίς ἐστι λιμήν, ἀλιόιο γέροντοσ». (βλ. παράγ. 1, σμ. 1 ἐρμηνείαν ὄλων τῶν στίχων ν, 93-112).

Τοῦ Φόρκυνοσ 91 τούτου τὴν θυγατέρα, τὴν Θόωσαν, γενεαλογεῖ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆσ «Ὀδυσσεΐασ», τῆσ ὁποΐασ τέκνον ἦτο (ἐκ τοῦ Ποσειδῶνοσ) ὁ Κύκλωσ (ὁ Πολύφημοσ), τοῦ ὁποΐου τὸν ὀφθαλμὸν ὁ Ὀδυσσεὺσ κατέστρεψεν ἵνα ὑπάρχη ἡ ἀνάμνησισ καὶ μέχρι τῆσ πατρίδοσ του κάποιου ἐκ τῶν ἀμαρτημάτων του. Ἐκ τῆσ αἰτίας αὐτῆσ ἐπιτηδεσ διὰ τὸν Ὀδυσσεά, ὁ ποιητῆσ καθορίζειε κάτω ἀπὸ ἐλαίαν θέσιν πού ἀρμόζει εἰσ ἰκέτην, προσκνητητὴν τοῦ θεοῦ (Ποσειδῶνοσ) προσερχόμενον μὲ παρακλητικὸν κλάδον ἐλαΐασ καὶ μὲ σκοπὸν νὰ γλυκάνῃ τὴν ὀργὴν τοῦ θεοῦ τοῦ ὁποΐου τὸν υἱὸν ἐτύφλωσε. Βέβαια δὲν ἦτο εὔκολον νὰ ἀπαλλαγῇ (ὁ Ὀδυσσεὺσ) ἐκ τῆσ αἰσθητῆσ αὐτῆσ γηίνησ ὕλικῆσ ζωῆσ ἀφοῦ τὴν ἐτύφλωσε καὶ ἀφοῦ προσπάθησε νὰ τὴν ἐξοντώσῃ σύντομα. Διότι ἐπα-

κολουθεῖ δι' αὐτὸν πού τολμᾷ αὐτὰ νὰ πράξῃ ἡ ὀργὴ καὶ θαλασσιῶν καὶ γηίνων θεϊκῶν δυνάμεων· αὐτὰσ τὰσ δυνάμεισ εἶναι ἀνάγκη πρότερον νὰ ἐξευμενίσῃ καὶ γλυκάνῃ τὸν θυμὸν τουσ καὶ μὲ θυσίας καὶ μὲ τὸ νὰ ὑποβληθῇ εἰσ τοὺσ κοπούσ τῶν πτωχῶν καὶ τὰσ στερήσεισ καὶ μὲ ὑπομονὴν ἄλλοτε μὲν μὲ τὸ νὰ καταπολεμῇ τὰ πάθη του (τὰσ κακίας του καὶ τὰ ἐλαττώματά του), ἄλλοτε πάλιν μὲ τὸ νὰ τὰ καταπραύνη καὶ νὰ τὰ ξεγελᾷ, ἀφήνοντάσ τα ἀνεκδήλωτα, καὶ μὲ κάθε τρόπον νὰ ἀπαλλάσσειται ἀπ' αὐτά· ὁ σκοπὸσ του νὰ εἶναι: ἀφοῦ καθαρισθῇ ἀπὸ τὰ σωματικὰ καὶ ψυχικὰ του ῥάκη (τὰ ὑπολείμματα ἀπὸ τὰ ἐλαττώματά του καὶ τὰσ κακότη-

Σ η μ . 93. Μὲ ἀλληγορίαν τελειώνει τὴν μελέτην του ὁ Πορφύριοσ τῆσ ὁποΐασ τὴν ἐρμηνείαν ἀφήνει εἰσ τὸν μεσημέριον νὰ τὴν ἀποκαλύψῃ: «ὡσ ἐν μύθου πλάσματι εἰκόνασ τῶν θειοτέρων ἠνίσσετο» (ὁ Ὅμηροσ) = κάτω ἀπὸ τὸ δημιούργημα τοῦ μύθου ἀλληγοροῦνται καὶ συμβολίζονται εἰκόνησ θεϊκῶν κρατι.

Κατὰ τὴν γηίνην βίωσιν οἱ ἄμαθεῖσ (οἱ ἄμῆτοῖ) ἀπασχολοῦνται καὶ τὴν ὄλην δραστηριότητά των ἀποροφᾷ ἡ ἀπόκτησισ καὶ ἀπόλαυσισ ὕλικου πλοῦτου καὶ πρὸσ τοῦτο θαλασσοδέρνονται εἰσ τὸ πέλαγοσ τῆσ ζωῆσ... «οἱ νοῦν ἔχοντεσ» ὅμοσ, κατὰ Πλάτωνα, οἱ μεμυημένοι εἰσ τὰ μυστήρια τῆσ ζωῆσ ἐπὶ τῆσ στερεᾶσ Γῆσ μετὰ συνέσεωσ διαβιοῦν ἀποφεύγουσ τοὺσ κλυδωνισμοὺσ τῶν κυμάτων καὶ ὑπὸ τὸ φῶσ τῆσ ἀγνότητοσ σκέψεων λόγων, πράξεων, «θεῖοτερασ» ἀκολουθοῦν ἀτραποὺσ προπαρασκευάζοντεσ τὴν ψυχοπνευματικὴν των ὄντοτητα νὰ ἀπολαύσῃ τὴν μακαριότητα διὰ τῆσ εἰσόδου τῆσ «εἰσ τὴν ὁδὸν ἀθανάτων» κατὰ τὴν ἀλληγορικὴν εἰκόνα τοῦ Ἄντρου τῶν Νυμφῶν.

Σ η μ . 91. Φόρκυνοσ: Πάπποσ ἐκ μητροσ τοῦ Κύκλωποσ Πολυφήμου. Ἀναφέρεται εἰσ Ὀδύσ. α, 70 κ.ἐ. καὶ ν, 96 καὶ ν 345.

Σ η μ . 92. «Ὡσ πτύον τὴν κώπην»: σὰν φτυὰρι τὸ κουπί. Τὸ κουπί κτυπᾷ τὴν θάλασσαν ὅπου μετακινεῖται ἡ θάρκα μὲ δυσκολίαν καὶ κατόπιν προσπαθειῶν καὶ κόπων, πού καταβάλλει ὁ κωπηλάτησ· μὲ τὸ φτυὰρι πετοῦν εἰσ τὸν ἀέρα τὸν καρπὸν διὰ νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὰ ἄχυρα καὶ τὴν σκόνην. Ἀλληγορία τῆσ ψυχῆσ: κλεισμένη εἰσ τὸ ὕλικὸν σῶμα μετὰ κόπων καὶ ἀγωνίας διαπερᾷ τὰ κύματα τοῦ βίου· σταν ἀποβάλλῃ καὶ ἀφήσῃ τὸ γήϊνον ἔνδυμα, τὸ σῶμα, εἰσ τὴν Γῆν πετᾷ εἰσ τοὺσ αἰθέρασ...

τας) νὰ ἰπολυτρωθῆ ἀπ' ὅλα· καὶ ὅμως οὔτε τότε θὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν τῆς ζωῆς.

Τοῦτο ὅμως θὰ ἐπιτύχη μόνον ὅταν ὅλως διόλου θὰ εὔρεθῆ ἕξω ἀπὸ τὴν θάλασσαν (τῆς ζωῆς) καὶ ἄσχετος καὶ ἀμέτοχος θαλασσίων καὶ ὑλικῶν ἔργων. Τότε θὰ νομίζῃ ὅτι τὸ κουπί (τῆς λέμβου) ἔγινε φυάρι (πτύον) καὶ ἔπαυσε ἡ αἰτία τῆς παντελοῦς ἀπειρίας τῆς χρήσεως τῶν θαλασσίων ὀργάνων καὶ ἔργων,⁹² (ἦτοι ἔπαυσε νὰ ἀγνοῆ τὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς).

κδ') Σ υ μ π έ ρ α σ μ α : 36. (Ἐπίλογος) Δὲν πρέπει αἱ ἐρμηνεῖαι ποὶ ἀνεπτύχθησαν ἀνωτέρω (πλὴν τῆς ἀλληγορικῆς εἰκόνας τοῦ σπηλαίου τῶν Νυμφῶν) νὰ θεωρηθῶσιν ὅτι εἶναι πρόχειροι καὶ ἀθάσιμοι καὶ προσπαθεῖα νὰ εὔρεθῶσιν ἐκαιολογία εἰς πιθανότητας· ἂν ἰπολογισθῆ ἡ μεγάλη ἀξία τῆς παλαιᾶς σοφίας καὶ πόσον μεγάλη ὑπῆρξε τοῦ Ὀμήρου ἡ σύνεσις καὶ ἡ φρόνησις καὶ ἡ ἀκρίβεια εἰς κάθε ἐνάρετον ἔργον πρέπει νὰ μὴ ἀπορριφθῆ ἀλλὰ νὰ ἀναγνωρισθῆ ὅτι κάτω ἀπὸ τὸ δημιουργημα τοῦ μύθου ἀλληγοροῦνται καὶ συμβολίζονται εἰκόνες θεικώτεραι (ἀνήκουσαι εἰς τὸν πνευματικὸν καὶ θεῖον κόσμον καὶ αἱ ὁποῖαι ἐτέθησαν ὑπὸ τύπον αἰνίγματος).⁹³

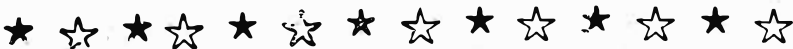
Διότι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ πλασθῆ ὠλοκληρωμένην ὑπόθεσιν (ἔργου) ἂν ἀπὸ μερικὰ ἀληθινὰ στοιχεῖα διὰ τῆς καταλλήλου προσαρμογῆς δὲν ἐφθανε εἰς τὸ δημιουργημά του.

Ἄλλὰ περὶ τοῦ τελευταίου τοῦτου θέματος ἄς ἀφεθῆ νὰ γράψωμεν εἰς ἄλλην πραγματείαν. Περὶ τοῦ προκειμένου ὅμως σπηλαίου (τοῦ «ἐν Ὀδυσσεΐα τῶν Νυμφῶν Ἄντρου») ἐδῶ τελειώγουν ὅσα εἶχον νὰ γράψω διὰ τὴν ἐρμηνείαν του.

Σ η μ . 94. Ὁ Πορφύριος εἰς τὴν μελέτην τοῦ αὐτῆν, ποῦ τὴν ἔγραψε πρὸ 1750 περίπου χρόνων, ἀπευθύνεται εἰς ὄσους ἔχουν μυστηριακὰς γνώσεις καὶ διαισθητικὴν ἰκανότητα νὰ διεισδύουν διὰ τῆς διανοίας των εἰς τὸ βαθύτερον νόημα συμβολικῶν καὶ ἀλληγορικῶν ἐκφράσεων.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ἵνα τὸ εἰδικὸν τοῦτο κείμενον γίνῃ κατανοητὸν καὶ εἰς τοὺς πολλοὺς, ὁ μεταφραστὴς ἐνόμισεν ἀπαραίτητον νὰ προσθέσῃ — 93 — σχόλια διαφωτιστικά, καὶ ἐντὸς τοῦ κειμένου ἐπεξηγηματικὰς παρενθετικὰς συμπληρώσεις. Προσέτι τὰ ἀναφερόμενα «χωρία» (στίχοι, φράσεις) τῶν παλαιῶν» (Ὀμήρου, Πλάτωνος κλπ.), νὰ τὰς ἐρμηνεύσῃ μετὰ προσοχῆς. Νομίζει ὅτι καταδεικνύεται πόση ἐγένετο παραποίησης καὶ παρανόησις τῆς διδασκαλίας περὶ μύθων, θεῶν κλπ. «τῶν παλαιῶν».

ΑΠΟΣΤ. Π. ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΠΥΡΙΝΟΣ ΚΟΣΜΟΣ.."

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 33 ● ΑΘΗΝΑΙ ● ☎ 602.883

Στὸ βιβλιοπωλεῖο μας θὰ βρῆτε ὅ,τι βιβλίον κυκλοφορεῖ στὰ ἑλληνικὰ γύρω ἀπὸ:

- Ἀνατολικές θρησκείες
- Ἀρχαία Ἑλληνική Φιλοσοφία καὶ Μυθολογία
- Παραδοσιακὰ κείμενα
- Γιόγκα
- Ἀποκρυφισμὸ καὶ Μυστικισμὸ
- Κείμενα καὶ μελέτες χριστιανικῶν βιβλίων
- Σύγχρονες ἀπόψεις τῆς νεωτέρας ψυχολογίας.

Μερικὲς ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις μας:

1) «ΦΥΛΛΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΗΠΟ ΤΟΥ ΜΟΡΥΑ» Βιβλίον πρῶτον: Τὸ Κάλεσμα. 1924.

«Εἶναι τὸ πρῶτον βιβλίον τῆς σειρᾶς ΑΓΚΝΙ ΓΙΟΓΚΑ, μιᾶς νέας διδασκαλίας ποὺ δόθηκε στὶς ἀρχές τοῦ αἰῶνα μας γιὰ νὰ φωτίσει καὶ νὰ θερμάνει τὴν ἀνθρωπότητα κατὰ τὴν κρίσιμη εἰσοδὸ τῆς στῆ Νέα Ἐποχὴ.

2) Μπόρις Μουράβιεφ «ΓΝΩΣΗ» Τόμος πρῶτος, δεύτερη ἐκδοσὴ μὲ ἐντελῶς νέα μετάφραση.

«Στὴ σύγχρονη καμπὴ τῆς Ἱστορίας, ὅπως καὶ στὴν ἐποχὴ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ, ἓνα τμῆμα τῆς αὐλαίας ἔχει ἀνοίξει. Ἔτσι δίνεται ἡ δυνατότης νὰ μνηθοῦν στὴ Θεία Σοφία, τὴν «μυστηριώδη καὶ ἀποκεκρυμμένη» ὅσοι θέλουν νὰ προχωρήσουν πέρα ἀπὸ τὴ γνώση ποὺ προσφέρουν τὰ βιβλία, ὅσοι πραγματικὰ ζητοῦν νὰ συλλάβουν τὸ νόημα τῆς ζωῆς καὶ θέλουν νὰ κατανοήσουν τί σημαίνει ἀποστολὴ τοῦ χριστιανισμοῦ στὴ Νέα Ἐποχὴ!».

3) «Η ΘΙΒΕΤΑΝΙΚΗ ΒΙΒΛΟΣ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ». Ψυχολογικὲς παρατηρήσεις: Κάρολ Γιούνγκ.

«Μιὰ καὶ εἶναι ἀναπόφευκτο γιὰ τὸν ἄνθρωπο νὰ ἐγκαταλείπει τὸ σῶμα του καὶ νὰ δοκιμάζει τὴν ἐμπειρία τοῦ θανάτου, εἶναι ἀφάνταστα πολὺτιμο νὰ γνωρίζει πῶς νὰ συναπαντήσει σωστὰ τὸν θάνατο, ὅταν αὐτὸς ἔρθει. Ἡ Θ.Β.Τ.Ν. μᾶς γνωρίζει, ὅπως ἔκαναν τὰ Ἀρχαία Μυστήρια κι' ὅπως διακηρύσσουν οἱ Οὐπανισάδες, ὅτι ὁ ἀφώτιστος ἄνθρωπος συναντᾷ τὸν ἓνα θάνατο μετὰ τὸν ἄλλον, ἀσταμάτητα...».

Ἐπίσης:

4) «ΠΕΝΤΕ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗ ΝΕΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ» τοῦ Πήτερ Οὐσπένσκυ.

5) «ΑΜΜΟΣ ΚΑΙ ΑΦΡΟΣ» τοῦ Καλὶλ Γκιμπράν.

6) «ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΥ ΛΟΥΛΟΥΔΙΟΥ» Μετάφραση ἀπὸ τὸ Κινέζικο πρωτότυπο: Ρίχαρντ Βίλχεμ.

7) «Ο ΦΑΡΑΩ ΑΧΕΝΑΤΟΝ» τοῦ Ἀγγελου Προκοπίου.

8) «ΑΘΗΝΑ» Ἱστορία Πολιτισμοῦ, τοῦ ἴδιου.

ΛΟΡΔΟΥ ΒΥΡΩΝΟΣ

Π ρ ο μ η θ ε ὺ ς

Τιτάνα! Μέσα στ' άθανάτα μάτια σου
καθρεφτίζεται τών θνητῶν ή βαθειά θλίψη.
"Αν δέν τά εἶχαν κατατρέξει οἱ Θεοί,
ποιά θά ήταν ή ανταπόδοση γιά τόν πόνο σου;
Τόν βουδὸ και δυνατὸ πόνο;
'Ο βράχος, ὁ γύπας, ή άλυσσίδα,
ὄλ' αὐτὰ τοῦ πόνου πού, κρύβει στὰ στήθεια ὁ περήφανος.
Τήν άγωνία πού δέν φανερώνει.
Τὸ πνιγμένο αἶσθημα τῆς άπελπιόιας.
Αὐτὸς πού δέν μιλά γι' αὐτὰ παρὰ μονάχα μέσα στήν μοναξιά,
και δέν στενάζει παρὰ σάν εἶναι σίγουρος
πῶς οὔτε στοὺς Οὐρανοὺς δέν άφουγκράζονται τοὺς στενα-
γμοὺς του.

Τιτάνα! Σ' έσένα ή μάχη, δόθηκε
άνάμεσα στὸν πόνο και στή θέληση,
αὐτὰ τὰ δυὸ πού σάν δέν μποροῦν νά σκοτώσουν, βασανίζουν.
Και μέσα στοὺς άδυσώπητους Οὐρανοὺς
ή κωφή τυραννία τῆς μοίρας
κι' ή 'Αρχή τοῦ Μίσους, πού προστάζει,
καθώς γιά δική του ευχαρίστηση
δημιουργεῖ πλάσματα γιά νά τ' άφανίζει,
σ' έσένα άρνήθηκε ὡς κι' αὐτὸ τὸ δῶρο — νά πεθάνεις.

**

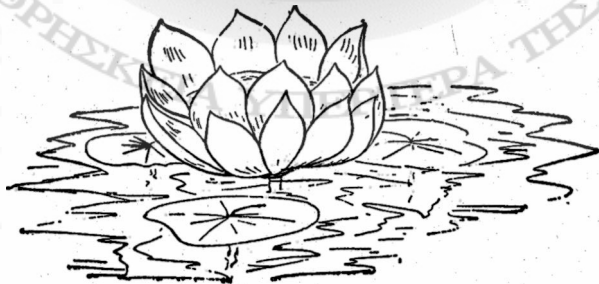
Δικό σου στάθηκε τῆς Αἰωνιότητος τὸ δύσκολο Δῶρο
κι' αὐτὸ ἐστὶν τὸ ὑπέφερες καλά.

"Ο,τι μπόρεσε ἀπὸ σένα νά πάρει ὁ Νεφεληγερέτης
δέν ήταν παρὰ ή ὀργή πού πίσω,
στὰ δικά του στήθεια τήν ἔφερε
τὸ μαρτύριο τοῦ πόνου σου.

'Εστὶν τῆ μοῖρα σου τήν πρόβλεψες
κι' οὔτε καταδέχτηκες νά τοῦ πείς νά σ' άλαφρώσει.
Και μέσα στή Σιωπή σου ήταν ή καταδίκη του.
Και μέσα στήν ψυχή του μιὰ μάταιη τύψη.
Κι' ὁ φριχτὸς τρόμος, κρυμμένος μέσα του
ἔκανε τόν κεραυνὸ νά τρέμει στὰ χέρια του.

Τὸ θεϊκό σου ἀμάρτημα ἦταν γιὰ καλό.
 Τὰ μηνύματά σου ἦταν γιὰ νὰ κάνουν μικρότερο,
 τὸν ἀβάσταχτο πόνου τῶν Θνητῶν
 καὶ νὰ ὀπλίσουν μὲ δύναμη τὸν Ἀνθρώπινο Νοῦ.
 Μὰ κι' ἂν ἀπὸ ψηλά σοῦ ἀντιστάθηκαν,
 μέσα ἀπὸ τὴ σιωπηλὴ καρτερία σου
 μέσα ἀπ' τὴν ἀπαντοχὴ καὶ τὴν ἀπεραντοσύνη
 τοῦ ἀνίκητου Πνεύματός σου,
 ποὺ οὔτε ὁ Οὐρανὸς οὔτε ἡ Γῆ, μπόρεσαν νὰ ταραξουν,
 ἐμεῖς, πήραμε ἓνα γερὸ μάθημα:
 Εἶσαι γιὰ τοὺς θνητοὺς τὸ Σύμβολο
 τῆς Μοίρας καὶ τῆς Δύναμης.
 Ὁ ἄνθρωπος, ποὺ σοῦ μοιάζει εἶναι μισὸς Θεός.
 Ἕνας ταραγμένος χεῖμαρρος ἀπὸ μιὰ ξάστερη πηγὴ.
 Κι' ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ κάπως νὰ προβλέψει
 τὴ μοῖρα τοῦ θανάτου του.
 Τὴ δυστυχία καὶ τὸν κατατρεγμὸ
 καὶ τὴ θλιθερὴ ἀσυμβίβαστη ὑπαρξή του.
 Σ' αὐτὰ μπροστὰ θαρρετὰ τὸ Πνεῦμα του
 μπορεῖ νὰ σταθῇ
 κι' ἡ γερὴ κι' ἀκλόνητη θέληση,
 μία θαθεῖα, αἴσθησις,
 μποροῦν καὶ μέσα ἀκόμα στὸ μαρτύριο
 νὰ διακρίνουν τὸ δῶρο τῆς ἀνταμοιβῆς
 καὶ θριαμβευτικὰ νὰ τολμοῦν νὰ κάνουν
 ὡς κι' αὐτὸν τὸ Θάνατο — Νίκη.

ΙΩΑΝΝΑ ΔΡΙΒΑ

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΕΣ
ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΚΑΡΒΟΥΝΗ

★ ★ Μετεκπαίδευσις μεταπολεμική ☆ ★ ★

Πρό ὀλίγου καιροῦ (Σημ.: Τὸ κείμενο αὐτὸ ἐδημοσιεύθη στὴν «Πρωΐα», στὶς 25 Μαΐου 1931), ὁ πρῶν Πρόεδρος τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν Κάλβιν Κοῦλιτζ, ἔγραψε μίαν ἀξιοσημείωτον φράσιν:

«Μία Δημοκρατικὴ Πολιτεία χωρὶς κλασικὰς σπουδὰς, μία διακυβέρνησις τοῦ λαοῦ, ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ διὰ τοῦ λαοῦ, χωρὶς τὸ πνεῦμα ποὺ διήκει διὰ μέσου τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν καὶ τῶν Λατινικῶν συγγραμμάτων, θὰ παραμείνῃ πάντοτε κᾶτι τὸ ἀκατανόητον».

Ἡφράσις αὐτὴ τοῦ Κοῦλιτζ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Γερμανὸν καθηγητὴν τοῦ Ἀμβούργου Ἀλέξανδρον φὸν Γκλάϊχεν νὰ τονίσῃ τὴν ἀνάγκην τῶν κλασσικῶν σπουδῶν. «Ποτισμένος ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ τῆς Ρώμης ὁ Δυτικὸς κόσμος—κατὰ τὸν Γερμανὸν καθηγητὴν—θὰ ἤμπορηση ν' ἀμυνθῆ ἔναντιον τοῦ κύματος τοῦ ἐκβαρβαρισμοῦ ποὺ τὸν ἀπειλεῖ σήμερον ἐξ Ἀνατολῶν...Εἴμεθα Εὐρωπαῖοι μόνον κατὰ τὸν βαθμὸν ποὺ ἐνεσωματώσαμεν εἰς τὴν ὕπαρξίν μας καὶ εἰς τὴν συνείδησίν μας τοὺς κλασσικοὺς».

Ὁ Γερμανὸς καθηγητὴς ἐννοεῖ, προφανῶς, τὸν κίνδυνον ποὺ ἐνυπάρχει μέσα εἰς τὸν κομμουνιστικὸν ὕλισμόν. Ἴσως, ὅμως, νὰ μὴ διέγνωσεν ἀκριβῶς τὸν κίνδυνον, ποὺ ἀπειλεῖ πραγματικῶς τὴν μεταπολεμικὴν ἀνθρωπότητα. Ἴσως νὰ μὴν ἀπειλῆ ὁ κίνδυνος αὐτὸς τὸν «Εὐρωπαϊκὸν πολιτισμόν» ἐξ Ἀνατολῶν. Διότι, μὰ τὴν ἀλήθειαν, μέσα εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν «Δυτικὸν πολιτισμόν» ἐνυπάρχει πραγματικῶς ὁ μεγάλος ὁ κίνδυνος διὰ τὴν ἀνθρωπίνην πνευματικότητα.

* * *

Τὶ εἶνε αὐτὸς ὁ περίφημος «Δυτικὸς πολιτισμός»; Κατὰ βάθος τίποτε ἄλλο, παρὰ ὁ θρίαμβος καὶ ἡ συστηματοποίησις τοῦ ὕλισμοῦ. Ἡ ὑποθίβασις τῆς ἐπιστήμης εἰς θεραπαινίδα τῶν ταπεινοτέρων ὑλικῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς πρακτικῆς ἐφαρμογῆς τῆς εἰς τὴν μηχανικὴν. Εἶνε ὁ πολιτι-

σμός τοῦ «άσσανσέρ», τοῦ «ραδιοφώνου», τῆς ματαίας καταργήσεως τῶν ἀποστάσεων — ἕνας πολιτισμός, πού εἶνε ἀνίκανος ἀπό τὴν καθυπόταξιν τῶν φυσικῶν δυνάμεων νὰ συγκομίση μίαν πνευματικὴν ἐλευθερίαν, μίαν ἐσωτερικὴν ἰσοροπίαν καὶ φωτεινότητα. Ὁ ἕνας πολιτισμὸς μηχανικοῦ ἰλίγγου, πυρετώδους καὶ ἀσκόπου ταχύτητος, πολιτισμὸς στενόκαρδος καὶ ἐγωϊστικὸς, γεμᾶτος ἀπὸ ἀντιφάσεις καὶ ἀσυνεπείας, γεμᾶτος ἀπὸ μίαν τεραστίαν ὑποκρισίαν. Ἐδημιούργησε πολιτείας καὶ κοινωνίας ψεύδους, ἐκαλλιέργησε τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν ἀρπαγὴν, ὠδήγησε τοὺς λαοὺς εἰς τὸν ἀτιμωτικὸν ἀλληλοσπαραγμὸν τοῦ μεγάλου πολέμου. Καὶ εἰς τὸν πόλεμον αὐτὸν ἡ «διανόησις» αὐτοῦ τοῦ Δυτικοῦ πολιτισμοῦ προσῆλθεν ἐθελοντικῶς νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν καταστροφὴν μὲ ὄλας τὰς ἐφευρέσεις, τὰς ἐπινοήσεις, τὰς κατακτήσεις μιᾶς βακχευμένης ἐπιστήμης. Ἡ θρησκεία ἐσύρθη καὶ αὐτὴ εἰς τὸν δόρυβρον ἀπὸ τὸν Δυτικὸν αὐτὸν πολιτισμὸν, πού τὸν ἐνεσωμάτωναν τὰ μεγάλῃ κράτη. Ἐπέπεσαν τὰ περισσότερα ἐναντίον ἀλλήλων, ἐνῶ οἱ ἀρχηγοὶ των, διὰ νὰ μεθύσουν τοὺς λαοὺς των, ὠμίλουν περὶ Θεοῦ καὶ περὶ Χριστιανωσύνης. Καὶ οἱ λεγόμενοι ἱεράρχαι τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, εἰς πλείστας χώρας, εὐλογοῦσαν τοὺς ἀθρόους φόνους ἐν ὀνόματι Ἐκείνου πού εἶπεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ν' ἀγαποῦν τοὺς ἐχθροὺς των καὶ νὰ συγχωροῦν ἀπεριορίστως, χωρὶς οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν κρατῶν νὰ ἔχουν τὴν στοιχειώδη εἰλικρίνειαν νὰ διακηρύξουν, ὅτι τὰ χριστιανικὰ διδάγματα εἶνε ἐντελῶς ἀντίθετα πρὸς τὴν σύστασιν, τοὺς σκοποὺς καὶ τὴν ὄλην ἐκδήλωσιν τῶν πολιτειῶν των καὶ πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν πού αἱ πολιτεῖαι αὐταὶ παρέχουν εἰς τοὺς πολίτας των.

* * * *

Ὁ πόλεμος, ὅμως, ὑπῆρξε διὰ τοὺς λαοὺς ἕνα μεγάλο μάθημα καὶ μία τραγικὴ ἀποκάλυψις. Ἐχουν τὰ πράγματα φωνὴν πού εἶνε πολὺ περισσότερον πειστικὴ ἀπὸ τὴν φωνὴν τῶν «ἰσχυρῶν». Καὶ κανεὶς «ἰσχυρὸς» δὲν εἶνε εἰς θέσιν νὰ φράξῃ τ' αὐτιά τῶν λαῶν διὰ νὰ μὴ τὴν ἀκούσουν. Αὐτὴ ἡ φωνὴ ἀπήγγειλε τελεσιδικῶς τὴν καταδικὴν τοῦ Δυτικοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ κορύφωμα ἦτο ἡ ἀτιμωτικὴ βαρβαρότης τοῦ πολέμου. Ἡ καταδικὴ ἐκτελεῖται ἤδη μὲ τὴν βεβαιότητα καὶ τὴν ἀσφαλῆ βραδύτητα πού χαρακτηρίζει τοὺς φυσικοὺς νόμους, εἰς τὴν συνείδησιν τῶν λαῶν. Ἀξίαι, πού ἐθεωροῦντο βασικαὶ καὶ ἀκλόνητοι, ἐκρημνίσθησαν καὶ συνετρίβησαν. Κανεὶς πλέον δὲν πιστεύει τυφλὰ εἰς καμμίαν παντοδυναμίαν, εἰς καμμίαν ἀυθεντικότητά. Καὶ μόνον αἱ πολιτεῖαι τῶν χωρῶν, ὅπου ὑποτίθεται, ὅτι ἐπικρατεῖ ὁ Δυτικὸς πολιτισμὸς μένουσιν

ἀπροσανατόλισται πρὸς κάποιους νέους ὀρίζοντας πού ἀρχίζουν νὰ ὑποφώσκουν εἰς τὴν ψυχὴν τῶν λαῶν.

Εἶνε ἀλήθεια ὅτι αἱ Πολιτεῖαι αὐταὶ καὶ οἱ ἄρχοντες τῶν διησθάνθησαν τὴν μεταβολὴν καὶ τὸν κίνδυνον πού ἐπιφέρει μοιραίως διὰ τὰ καθεστῶτά των. Ἡσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην νὰ προσχωρήσουν εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἑθνῶν—πού δὲν ἴδρυσαν αὐταὶ—διὰ νὰ τὴν καταστήσουν καὶ αὐτὴν ὀχύρωμά των καὶ ἐγγύησιν τῆς παρατάσεως τῆς ὑπάρξεώς των. Ὑπέκυψαν εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ λαλοῦν εἰς τὴν Γενεὴν καὶ εἰς τὰ διάφορα διεθνῆ Συνέδρια γλώσσαν συνδιαλλαγῆς, χωρὶς, ὅμως, νὰ σταματοῦν τοὺς ἐξοπλισμούς. Ὁ ὕλισμος, πού διέπει ἀκόμη τὰς σκέψεις καὶ τὰς πράξεις τῶν ἡγετῶν τῶν λαῶν, ἐδημιούργησε—μὲ τὸν πλεονεκτικὸν συναγωνισμόν πρὸς μίαν ὑπερπαραγωγὴν γεωργικὴν καὶ βιομηχανικὴν—τὴν παγκοσμίαν κρίσιν καὶ τῆς κρίσεως αὐτῆς ἡθεραπεία ἀναζητεῖται, χωρὶς καμμίαν λογικὴν, διὰ μέσων ὕλικῶν. Καὶ δὲν φαίνεται νὰ περνᾷ ἀπὸ τὸν νοῦν κανενὸς ἀπὸ τοὺς κυβερνήτας τῶν λαῶν μὲ τὸν περιβόητον «Δυτικὸν πολιτισμόν» ἢ ἰδέα, ὅτι πρέπει νὰ ἐπέλθῃ μία ριζικὴ μεταβολὴ πνευματικῆς κατευθύνσεως τῆς πολιτισμένης ἀνθρωπότητος διὰ νὰ ὑπάρξῃ θεραπεία πραγματικὴ καὶ σταθερὰ τῶν σημερινῶν τῆς δεινῶν. Ὅτι, δηλαδή, χρειάζεται ἕνας νέος πολιτισμός.

* * *

Ἕνας πολιτισμὸς δὲν δημιουργεῖται ἐκ προμελέτης. Δὲν παρασκευάζεται ἀπὸ μερικοὺς σοφοὺς ἢ ἀσόφους ὡς εἶδος φαρμακευτικοῦ «σπεσιαλιτέ». Προάγεται εἰς ὑπαρξιν βραδύτατα, μὲ κυματισμοὺς αὐξομειώσεων, μὲ ἀλληλουχίαν ἐπιτυχιῶν καὶ ἀποτυχιῶν. «Τὰ πάντα ρεῖ», εἶνε ἕνα ἀξίωμα πού ἰσχύει καὶ εἰς τὸ φυσικὸν πεδίου τῆς ἀνελιξεως τῶν μορφῶν καὶ εἰς τὸ πνευματικὸν τῆς ἀνελιξεως τῶν ιδεῶν. Κανεὶς δὲν ἤμπορεῖ νὰ χαράξῃ ὄρια σαφῆ καὶ καθαρὰ μεταξὺ ἑνὸς πολιτισμοῦ πού ἐκπνέει καὶ ἑνὸς ἄλλου, πού γεννᾶται. Ἡ μεταβολὴ εἶνε βαθμιαία, δυσδιάκριτος ἐνίοτε, βραδυτάτη ἐν πάσῃ περιπτώσει. Ἡ προοπτικὴ τῆς ἀνθρωπότητος δὲν εἶνε ἡ προοπτικὴ τοῦ ἀτόμου, πού περιορίζεται ἀπὸ τὰς ὀλίγας δεκάδας τῶν ἐτῶν τῆς ζωῆς του. Τὸ οὐσιῶδες, ὅμως, εἶνε νὰ ἀρχίσουν οἱ σκεπτόμενοι νὰ λαμβάνουν συνειδήσιν, ὅτι κατὰ μεταβάλλεται πλέον. Καὶ ἡ μεγάλη μεταβολὴ ἀρχίζει εὐτυχῶς, νὰ γίνεαι συνειδητῆ. Ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον διάχυτος ἡ διαίσθησις πού ἀρχίζει βαθμηδὸν νὰ γίνεαι ἐπίγνωσις, ὅτι εὐρισκόμεθα εἰς μίαν ἐποχὴν μεταβατικὴν. Μία ἀποσύνθεσις καὶ μία ἀνασύνθεσις τελεῖται παντοῦ. Κατὰ τὸ παρόν, ἡ ἀποσύνθεσις εἶ-

νε ακόμη ή επικρατεστέρα. Καί εἶνε ἀναγκαία, εἶνε ἀπαραίτητος· θά ἔπρεπε, ἂν ἦτο δυνατόν, νά ὑποβοηθηθῆ μέ θάρρος ή συμπλήρωσίς της, διὰ νά τονωθῆ καί νά ἐπιταχυνθῆ ή ἀνασύνθεσις. Τί εἶνε ἐκεῖνο, πού ἀποσυντίθεται; Ὁ παλαιός ὕλιστικὸς Δυτικὸς πολιτισμὸς. Αὐτὸ καί μόνον εἶνε ἀρκετὸν διὰ νά πείση ὅτι ὁ νέος δὲν θά εἶνε πλέον πολιτισμὸς ὑλόφρων. ὅτι ή ἀνθρωπότης θ' ἀξιῶση τὰ βασιλικά της δικαιώματα ἐπὶ τῆς πνευματικότητος. Θά τ' ἀξιῶση ἀπὸ τὸν ἀνώτερον ἑαυτὸν της.

Θά ἔπρεπε νά μακαρίση κανεὶς τοὺς λαοὺς τῶν λεγομένων πολιτισμένων χωρῶν, ἂν οἱ κορυφαῖοί των—κυβερνήται, πνευματικοὶ ὀδηγοί, ἰθύνοντες κοινωνιῶν—ἤμποροῦσαν νά κατανοήσουν τὴν μεγάλην μεταβολὴν καί νά τὴν ὑποβοηθήσουν, διὰ νά παγιωθῆ βαθμηδόν, χωρὶς τὰς ἀναποφεύκτους ἀνωμαλίας πού γεννᾷ ή ἐνσυνείδητος ή μὴ συνειδητὴ ἀντίδρασις, ἣ καί αὐτὴ ἀκόμη ή ἀδράνεια τῶν παλαιῶν κοινωνικῶν καί πολιτειακῶν καθεστώτων—ἂν ἤμποροῦσαν νά αἰσθανθοῦν αὐτοὶ βασανιστικὴν τὴν δίψαν μιᾶς ἐλευθέρας πνευματικότητος. Ἄν ἦτο τοῦτο δυνατόν, θά ἀπεφάσιζαν νά ὀργανώσουν πρωτίστως τὴν μετεκπαίδευσιν τῶν λαῶν των. Εἶνε, πράγματι ἐκπληκτικὸν πόσον ὀλίγον καί εἰς πόσον ὀλίγας χώρας ἐπηρεάσθη τὸ σύστημα τὸ ἐκπαιδευτικὸν ἀπὸ τὰ διδάγματα τοῦ μεγάλου πολέμου. Παντοῦ σχεδὸν ή ἐκπαίδευσις ἐξακολουθεῖ νά διέπεται ἀπὸ τοὺς κανόνας καί τὰς ἀντιλήψεις πού ἐπεκράτουν προπολεμικῶς.

Πρὸ ἐξῆντα καί πλέον ἐτῶν, ἕνας πραγματικῶς σκεπτόμενος ἄνθρωπος—ὁ Τζὼν Ράσκιν—ὀμιλῶν εἰς τὸ Λονδῖνον περὶ τῶν «Βασιλικῶν Θεσαυροφυλακίων», ὅπως ἐχαρακτήριζε τὰ θιβλία τῶν μεγάλων πνευμάτων πού ἔκαμαν τὴν ἀνθρωπίνην διανοήσιν νά προαχθῆ, παρεπονεῖτο, ὅτι οἱ νέοι τῆς ἐποχῆς του, καί πρὸ πάντων οἱ γονεῖς των, ἐζητοῦσαν μίαν ἐκπαίδευσιν πού νά ἐξασφαλίζη μίαν κοινωνικὴν θέσιν, μίαν κοινωνικὴν πρόοδον, τὴν ἱκανότητα καί τὰ ἐφόδια διὰ νά φθάσουν εἰς ὕλικὴν εὐμάρειαν, νά κάμουν χρήματα, ν' ἀποκτήσουν τίτλους καί θέσεις περιωπῆς. Καί τοῦτο—λέγει ὁ Ράσκιν—τὸ ἐχαρακτήριζαν ὡς μίαν «καλὴν μόρφωσιν», χωρὶς νά διερωτηθοῦν ποτέ μήπως ὑπάρχει, ἣ ἤμπορεῖ νά ὑπάρξη, μία ἐκπαίδευσις «καλὴ» καθ' ἑαυτὴν, πού νά μὴν ἀποτελῆ ἀντικλειδί διὰ τὸν ἐκβιασμὸν θέσεων, πλούτου καί κοινωνικῆς ἐπιτυχίας, ἀλλὰ νά εἶνε καθ' ἑαυτὴν ἐξυψωτικὴ τοῦ ἀνθρώπου. Μετὰ ἐξῆντα καί πλέον ἔτη ή ἴδια ἀντίληψις διέπει τὴν ἐκπαίδευσιν. Τὰ σχολεῖα παρέχουν γνώσεις χρησίμου διὰ νά

φθάση κανείς κάπου. "Ένα άπολυτήριο, ένα δίπλωμα, χρησιμεύουν περισσότερο ως διαβατήρια διὰ τὴν διοπάλην, παρὰ ὡς ἀφετηρία μιᾶς πνευματικῆς ἀνεξίξεως τοῦ κατέχοντος.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἰδίως, ἤμποροῦν νὰ κτίζονται ὠραία νέα σχολικὰ κτίρια, νὰ γίνεται λόγος περὶ ἐκπαιδευτικῆς ἀναμορφώσεως. κατὰ βάθος τίποτε, τίποτε ἀπολύτως δὲν μεταβάλλεται εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν. Ἐκεῖνοι ποὺ τὴν παρέχουν, ἐκεῖνοι ποὺ τὴν ρυθμίζουν, δὲν ἔχουν οἱ ἴδιοι προσανατολισθῆ πρὸς τὴν προχωροῦσαν μεγάλην μεταβολήν. Τὰ παιδιὰ φοιτοῦν εἰς τὸ σχολεῖον μόνον διὰ νὰ πάρουν ὀπωσδήποτε ἕνα «χαρτί», μὲ τὸ ὁποῖον αὔριον θὰ ἐπαιτοῦν δημοσίας θέσεις, θὰ ἐπιδιώκουν «προκοπήν» ὑπὸ τὴν ταπεινότεραν καὶ ὑλιστικωτέραν σημασίαν τῆς λέξεως.

Καὶ ὅμως, χωρὶς ἐξαιρετικὴν προσπάθειαν, μία πραγματικὴ μετεκπαίδευσις τοῦ λαοῦ—ὄχι μόνον τῶν παιδιῶν ποὺ φοιτοῦν εἰς τὰ σχολεῖα — θὰ ἦτο δυνατή; Ὑπάρχει ἕνας τρόπος ἀπλοῦς καὶ κάθε ἄλλο παρὰ πολὺ δαπανηρός: ἡ ἴδρυσις λαϊκῶν βιβλιοθηκῶν—πολλῶν βιβλιοθηκῶν, ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρων βιβλιοθηκῶν λαϊκῶν. Κατὰ μίαν πρόσφατον στατιστικὴν, εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀναλογεῖ ἕνα φαρμακεῖον ἀνὰ δύο χιλιάδας κατοίκων. Πόσαι εἶνε ὄλαι αἱ βιβλιοθηκαί τῆς; Πρὸ πάντων αἱ βιβλιοθηκαὶ διὰ τὸν λαόν, αἱ εὐπρόσιτοι εἰς τὰς ἐργαζομένας τάξεις, εἰς τοὺς νέους ποὺ ἀπεδύθησαν εἰς τὴν διοπάλην χωρὶς θεμέλια ἠθικὰ καὶ πνευματικά;

Καὶ δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἰδρύνονται βιβλιοθηκαὶ λαϊκαὶ γεμᾶται ἀπὸ ὅλην τὴν θλιθερὰν σύγχρονον «ὑπερπαραγωγὴν», ποὺ φέρει μίαν κρίσιν ἀπείρως χειροτέραν τῆς οἰκονομικῆς, ἢ ὁποία προκύπτει ἀπὸ τὴν ὑπερπαραγωγὴν τῶν γεωργικῶν καὶ τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων—ποὺ ἐπιφέρει μίαν κρίσιν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν. Αἱ λαϊκαὶ βιβλιοθηκαὶ, ἀκριβῶς διότι θὰ εἶνε λαϊκαί, πρέπει νὰ περιέχουν τὰ πολυτιμότερα τῶν προϊόντων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, τὰ ἀθάνατα ἔργα τῶν μεγάλων πνευματικῶν δημιουργῶν. Πρέπει νὰ εἶνε κέντρα, ὅπου νὰ ἤμποροῦν ὅσοι δὲν εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἔχουν ἰδικὰς τῶν βιβλιοθηκῶν, νὰ ἐπικοινωνοῦν μὲ τὴν πνευματικὴν ἀριστοκρατίαν τῆς ἀνθρωπότητος, ἐν συνειδήσει ὅτι τοῦτο εἶνε δικαίωμα τῶν ἀπαράγραπτον.

Εἰς αὐτὰς τὰς βιβλιοθήκας ἡ πρώτη θέσις θὰ ἔπρεπε ν' ἀνήκη εἰς καλὰς μεταφράσεις ὄλων τῶν ἀρχαίων κλασσικῶν. Εἶνε τὰ ἔργα τῶν δροσεραῖ καὶ ἀστείρευτοι πηγαὶ ἀνθρωπισμοῦ ὑψηλοῦ. Ὁμοιάζουν τὰ βιβλία τῶν πρὸς πύλας ἀνοικτάς, ἀπὸ τὰς ὁποίας πνέει ζωογόνος ἀέρας πνευματικῆς ἐλευθερίας, μέσ' ἀπὸ τὰς ὁποίας ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ περάσῃ τὸ στενότερον τεῖχος τῆς πνευματικῆς δουλείας καὶ ἀναρχίας

τοῦ ὑλιστικοῦ Δυτικοῦ πολιτισμοῦ, πρὸς μίαν ἀπεραντοσύνην πνευματικῶν δυνατοτήτων.

Ὁ αὐριανός, ὁ νέος πολιτισμὸς ποὺ θ' ἀντικαταστήσῃ τὸν πολιτισμὸν τοῦ μηχανικοῦ ἰλίγγου καὶ τῆς ψυχικῆς κενότητος, ποὺ λέγεται Δυτικὸς πολιτισμὸς, δὲν θὰ εἶνε ὁμοίος μὲ τὸν πολιτισμὸν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων εἰς τὴν ἐκδήλωσιν καὶ τὴν μορφήν. Θὰ ἦτο τοῦτο ἀντίθετον πρὸς τοὺς νόμους τῆς ἐξελίξεως. Ἀλλ' ἀσφαλῶς θὰ χαρακτηρίζεται, ὅπως κ' ἐκεῖνος, ἀπὸ ἐλευθέραν πνευματικότητα. Αὐτὴ εἶνε ποὺ κάμνει ἀθάνατα τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων κλασσικῶν.

ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Ἄδետον 70. Δεμιένον 100

ΕΚΛΟΓΑΙ ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ

Ἄδետον 70. Δεμιένον 120

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΟΝ «ΙΛΙΣΟ»

Η «ΕΤΑΙΡΙΑ ΨΥΧΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ»

Ἐκ τῆν δρᾶσιν τοῦ ΑΓΓΕΛΟΥ ΤΑΝΑΓΡΑ

Ἀγαπητὴ κύριε Διευθυντά,

Εἰς τὸ περιοδικὸν ΙΛΙΣΟΣ (τεῦχος Μαρτίου—Ἀπριλίου 1974, σελῖς 149) εἶχατε τὴν καλωσύνην νὰ δημοσιεύσετε ἄρθρον μου σχετικὸν μετὰ τὴν δρᾶσιν τῆς Ἐταιρείας Ψυχικῶν Ἐρευνῶν (ΕΨΕ) εἰς τὴν ὁποίαν ὑπῆρξα, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν αὐτῆς μέλος, Ἐφορος καὶ τέλος Ταμίης εἶχον δὲ τὴν τύχην νὰ εἶμαι στενὸς φίλος τοῦ ἀειμνήστου Τανάγρα. Ἐκτοτε εἰς τὸν ΙΛΙΣΟΝ ἐδημοσιεύθησαν, παρὰ διαφόρων ἐιδικῶν, ἄρθρα σχετικὰ μετὰ τὸν ὑπνωτισμὸν. Τοῦτο μετὰ παρεκίνησε νὰ ἐπανέλθω ἐπὶ τοῦ θέματος, ἀφοῦ προηγουμένως σᾶς δηλώσω ὅτι δὲν εἶμαι οὔτε ψυχίατρος, οὔτε ὑπνωτιστής, οὔτε ἐιδικός τῶν ψυχικῶν φαινομένων. Εἶμαι μηχανολόγος—ἠλεκτρολόγος (τώρα συνταξιούχος), ἀλλὰ κατὰ τὴν παραμονὴν μου ἐπὶ τόσα ἔτη εἰς τὴν ΕΨΕ εἶδα τόσα πολλὰ ψυχικὰ φαινόμενα, ὥστε ἠμπορῶ νὰ εἶπω ὅτι κάτι γνωρίζω σχετικῶς μετὰ αὐτά. Δὲν δίδω ἐξηγήσεις, ἀπλῶς ἀναφέρω γεγονότα, τὰ ὁποῖα εἶδα καὶ παρηκολούθησα, μερικὰ τῶν ὁποίων ἀναφέρονται εἰς τὸ ἀνωτέρω τεῦχος τοῦ ΙΛΙΣΟΥ. Εἰς τὴν ΕΨΕ ἤρχοντο διάφορα ἀξιόλογα πάντοτε ἄτομα τὰ ὁποῖα ἢ διηγούντο κάποιον ψυχικὸν φαινόμενον τὸ ὁποῖον τοὺς συχέδη καὶ ζητοῦσαν τὴν ἐξήγησιν ἢ διὰ τὰ μάθουν τί ἐστὶ ὑπνωτισμὸς. Εἰς τὴν τελευταίαν αὐτὴν περίπτωσιν, ὁ Τανάγρας ἔθετε εἰς ἐπαφὴν ἕκαστον ἄτομον μετὰ ἓνα μέντιουμ, τὸ ὁποῖον ὑπνώτιζε, καὶ ἔλεγεν εἰς τὸ ἄτομον νὰ σκεφθῆ κάτι, π.χ. ἀπὸ τὰ παιδικὰ του χρόνια, ἢ κάποιον ἐπεισόδιον ἀπὸ τὴν ζωὴν του καὶ τὸ μέντιουμ θὰ τοῦ ἀπαντοῦσε σχετικῶς. Πολλάκις τὸ μέντιουμ προέτρεχε τῆς σκέψεως αὐτοῦ. Ὁ ὑπνωτισμὸς τοῦ μέντιουμ ἐγίνετο ἀπλῶς διὰ στιγμιαίας ἐπαφῆς τῆς χειρὸς

Τανάγρα, εἰς τὸ μέτωπον τοῦ μέντιουμ. Σημειωτέον ὅτι τὰ μέντιουμ τὰ ὁποῖα δέχονται στὸ σπῆτι των, ὑπνωτίζονται μονα των. Πολλάκις δὲ ἔχουν καταπληκτικὰ ἐπιτυχίας. Ἐνίοτε τὸ μέντιουμ λέγει εἰς τὸν ἐρωτῶντα: «Κύριε, εἰς αὐτὸ πού μ' ἐρωτᾶτε δὲν θὰ σᾶς ἀπαντήσω.» Ἄλλοτε πάλιν τοῦ λέγει: «Κύριε σκεφθῆτε κάτι συγκεκριμένον, μετὰ κουράζετε». Καὶ τέλος φωνάζει τὸν Τανάγραν νὰ τὴν ἀπαλλάξῃ τοῦ ὑπνου. Εἰς τὰ μέντιουμ τῆς ΕΨΕ εἶχε ἀπαγορευθῆ, νὰ ἀπαντοῦν διὰ τὰ μέλλοντα ἢ ἐὰν προέβλεπον θάνατον ἢ ἀσθένειαν ἢ ἄλλο τι δυσάρεστον. Ὁ ὑπνος τῶν μέντιουμ δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν μετὰ τὸν φυσικὸν ὑπνον ἢ μετὰ τὴν ἱατρικὴν νάρκωσιν. Εἰς τὸν ὑπνωτισμὸν τὸ μέντιουμ, ἐνῶ εὐρίσκεται εἰς βαθὺν ὑπνον, ὁμιλεῖ, συζητεῖ, ἀπαντᾷ εἰς ἐρωτήσεις καὶ ὅταν ξυπνήσῃ δὲν θυμᾶται τίποτα.

Ἀνωτέρω ἀναφέρω διὰ τὴν κόπωσιν τῶν μέντιουμ, ἀλλὰ καὶ ὁ ὑπνωτιστῆς πολλάκις κουράζεται ὅταν πρόκειται περὶ σοβαρᾶς ὑποθέσεως, πολλάκις δὲ αἰσθάνεται περίεργον ἀδιαθεσίαν.

Εἰς τὴν ΕΨΕ, τῆς προτροπῆς κάποιου ἄλλου, παρουσιάσθη ἄτομον ἡλικίας περίπου 30—35 ἐτῶν, πολὺ γνωστὸν εἰς τὴν κοινωνίαν λόγῳ τοῦ ἐπαγγέλματός του, καὶ ἐζήτησεν ἐὰν μπορεῖ νὰ γίνῃ κάτι διὰ νὰ κόψῃ τὸ τσιγάρο, διότι οἱ ἱατροὶ τὸν ἐβεβαίωσαν ὅτι ἐὰν δὲν διακόψῃ τὸ κάπνισμα, θὰ πάθῃ μεγάλο κακό. Ὁ Τανάγρας, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωστὸν, ἦτο Ἱατρός, Ναύαρχος τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ, ἀφοῦ τὸν ἐξήτασεν ἱατρικῶς, τὸν ἐνεθάρρυνε καὶ τοῦ εἶπεν ὅτι ἢ ἐπιθυμία του θὰ ἐκπληρωθῆ. Πράγματι τὸν ὑπνώτισε καὶ τοῦ ἐπέβαλε νὰ διακόψῃ τὸ κάπνισμα. Ἡ συνεδρίασις διήρκεσε πλέον

της ημισείας ώρας. "Όταν ἐξήλθομεν τοῦ δωματίου καὶ ἐκαθήσαμε εἰς τὸ σαλόνι, τοῦ προσέφερα ἕνα τσιγάρο, μ' εὐχαρίστησεν, ἀλλὰ δὲν τὸ δέχθη, καὶ μοῦ λέγει, «εὐχαριστῶ, ἔχω κόψει τὸ κάπνισμα,» καὶ μετ' ὀλίγον ἀνεχώρησεν. Ὁ Τ. τότε παρήγγειλε δύο καφέδες καὶ μοῦ λέγει, «αὐτὸς ὁ ἀνθρωπος μεὶ κούρασε.» Τὸν ἐρωτῶ ἐὰν ἡ θεραπεία ἐπέτυχε. Μοῦ λέγει: «πέτυχε ἀπολύτως, ἀλλὰ δὲν ἤξεύρω πόσον χρόνον θὰ διαρκέσῃ.»

Ἄλλὰ καὶ τὰ Εὐαγγέλια ἀναφέρουν τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικόν. «Ἐνῶ δὲ ἐπορεύετο, ὄχλοι πολλοὶ συνέθλιβον αὐτόν, καὶ γυνὴ τις, ἔχουσα ρύσιν αἵματος δώδεκα ἔτη, ἥτις δαπανήσασα εἰς ἰατροὺς θλον τὸν θλον τῆς δὲν ἠδυνήθη νὰ θεραπευθῇ ὑπ' οὐδενός, πλησιάσασα ὄπισθεν ἤγγισε τὸ ἄκρον τοῦ ἱματίου αὐτοῦ καὶ παρευθὺς ἡ ρύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς ἐστάθη, καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς: «Τίς μοῦ ἤγγισε;» καὶ εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ. Ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι σὲ συνθλίβουσι καὶ σὺ λέγεις τίς μοῦ ἤγγισε; ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, μοῦ ἤγγισέ τις, διότι ἐγὼ ἐνόησα ὅτι «δύναμις» ἐξῆλθεν ἀπ' ἐμοῦ. Τί σημαίνει αὐτὴ ἡ φράσις; Ἡ ἱστορία ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦτο πρόσωπον ἐκτάκτου μαγνητικῆς ἐπιβολῆς. Ἄλλὰ ὑπάρχει καὶ κάτι ἄλλο. Εἶναι ἡ «Πίστις», τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἔχουν τόσοσὸν ὁ Θεραπευτῆς ὅσον καὶ ὁ ἀσθενής. Ἡ αἰμορροῦσα γυνή, ἡ ὁποία κατάρθωσε μέσα σὲ τόσοσὸν ὄχλον νὰ πλησιάσῃ τὸν Ἰησοῦν, εἶχεν ἀπόλυτον πίστιν, ἦτο θεβαία ὅτι ἐὰν κατάρθωνε νὰ πλησιάσῃ τὸν Ἰησοῦν θὰ ἐθεραπεύετο, καὶ ἐθεραπεύθη. Τὸ ἴδιον συμβαίνει μὲ τὴν Παναγίαν τῆς Τήνου, καθὼς καὶ μὲ τὴν Παναγίαν τῆς Λούρδης στὴν Γαλλία. Χιλιάδες ἄτομα πηγαίνουν κάθε χρόνον διὰ νὰ θεραπευθοῦν. Δὲν πηγαίνουν εἰς τόσας ἄλλας ἐκκλησίας τῆς Παναγίας, εἰς τὴν περιοχὴν των, διότι δὲν πιστεύουν ὅτι ἐκεῖ ἡ Παναγία κάνει θαύματα, ἐνῶ ἔχουν ἀπόλυτον πίστιν εἰς τὴν Τήνον καὶ εἶναι βέβαιοι

ὅτι θὰ θεραπευθοῦν καὶ θεραπεύονται, ἐὰν θεβαίως ἢ ἀσθενεία των εἶναι θεραπεύσιμος. Τὸ ἴδιον συνέβαινε στὴν ἀρχαιότητα μὲ τὰ Ἀσκησιεῖα. Ἄλλὰ καὶ τὰ Εὐαγγέλια συνεχῶς ἀναφέρουν διὰ τὴν πίστιν. Ὁ Ἰησοῦς λέγει εἰς τὸν θεραπευθέντα: «ὑπαγε, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε». Περαιτέρω ἀναφέρουν:

Ἐνῶ οἱ ἀκόλουθοι τοῦ Δώδεκα Ἀπόστολοι, εὐρίσκοντο ἐντὸς πλοιαρίου εἰς τὴν θάλασσαν, βλέπουν τὸν Ἰησοῦν νὰ ἔρχεται περπατώντας ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Τότε ὁ Ἰησοῦς καλεῖ τὸν Πέτρον νὰ ἔλθῃ πλησίον του. Πράγματι ὁ Πέτρος ἐξῆλθε τοῦ πλοιαρίου καὶ ἤρχισε περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἀλλὰ ὅταν ἔκανε μερικὰ βήματα ἤρχισε νὰ συθίζεται. Ὁ Ἰησοῦς τότε τὸν πιάνει, τὸν κρατᾷ καὶ τοῦ λέγει, ἄπιστε!

Ἀκόμα ἕνα παράδειγμα διὰ τὴν πίστιν, ἀπὸ τὰ Εὐαγγέλια: Εἶπον οἱ ἀπόστολοι εἰς τὸν Ἰησοῦν: δῶσε καὶ εἰς ἡμᾶς πίστιν. Εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, «ἐὰν ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον σουνάπεως, θὰ ἐλέγατε εἰς τὴν σκῆψιν ταύτην νὰ ἐκριζωθῇ καὶ νὰ φυτευθῇ στὴν θάλασσαν, θὰ εἶσθε «ὑπήκουεν».

Ἔρχομαι τώρα εἰς τὴν ὑπακοὴν τῶν μέντιουμ. Ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως γνωρίζω ὅτι καὶ ὁ πλέον ἱκανὸς ὑπνωτιστὴς δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐπιβάλῃ εἰς ἕνα μέντιουμ νὰ διαπράξῃ κάτι, τὸ ὁποῖον δὲν θέλει ἢ δὲν τοῦ ἀρέσει, καὶ ἰδοὺ τὰ παραδείγματα.

Ὁ Τ. συγκέντρωσε ἐπτὰ ἐκ τῶν καλλιτέρων μέντιουμ τῆς ΕΨΕ καὶ ἐνώπιον Συμβούλων καὶ ἄλλων, γνωστῶν εἰδικῶν προσώπων, οἵτινες σήμερον κατέχουν μεγάλην κοινωνικὴν θέσιν, ἐξετέλεσε τὸ ἐξῆς πείραμα. Εἰς ἰδιαιτέραν αἴθουσαν ἔλαβεν ἕνα ἐκ τῶν ἀνωτέρω μέντιουμ, ἐνῶ τὰ ἄλλα μέντιουμ παρέμειναν χωριστά, εἰς ἄλλην αἴθουσαν. Ὑπνώτισε τὸ μέντιουμ, ἐξήτασε τοὺς ὀφθαλμοὺς του διὰ νὰ θεβαιωθῇ ἐὰν ἡ ὑπνωσις εἶναι πλήρης, τοῦ ἔδωσεν ἕνα μαχαίρι ἀπὸ χαρτόνι καὶ τὸ διέταξε νὰ σκοτώσῃ ἕνα ἄτομον τὸ ὁποῖον ἐκάθητο εἰς τὸ ἄκρον τῆς αἰθούσης. Τὸ μέντιουμ ἔλαβε τὸ μαχαίρι, προχώρησε λίγα βήματα, ἐστάθη, καὶ

λέγει: «Δέν μπορῶ». Ὁ Τ., πλησί-
 ασε τὸ μέντιουμ καὶ τὸ διέταξε, τοῦ
 ἐπέβαλε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν πράξιν,
 ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον, λόγῳ δὲ τῆς
 ἐπιμονῆς τοῦ Τ., τὸ μέντιουμ ἄρχι-
 σε νὰ κλαίῃ, νὰ οὐρλιάζη, ὥστε ὁ Τ.
 τὸ ἀπέσυρεν. Τὸ πείραμα ἐξηκολού-
 θησε μὲ τὰ ἄλλα μέντιουμ, ἀλλὰ ἡ
 ἴδια κατάστασις, κλάματα, φωνῆς καὶ
 παρ' ὅλην τὴν ἐπιμονὴν τοῦ ὑπνωτι-
 στοῦ νὰ ἐκτελέσῃ τὸν ὑποτιθέμε-
 νον φόνον, κανένα μέντιουμ δὲν ὑπῆ-
 κουσεν. Ἐνα ὅμως ἐκ τῶν ἄνω ἐ-
 πτά μέντιουμ, μόλις ἔλαθεν ἀπὸ τὸν
 Τ. τὸ χάρτινο μαχαίρι, ὤρμησε πρὸς
 τὸ ὑποτιθέμενον θῦμα καὶ θὰ τὸ κτυ-
 ποῦσε ἀγρίως ἐὰν δὲν προλάβανον
 οἱ παρατυχόντες νὰ τὸ συγκρατή-
 σουν. Τὴν ἐπομένην ὁ Τ. εἶχε μίαν
 εὐχάριστον συνομιλίαν μὲ τὸ μέν-
 τιουμ αὐτὸ καὶ ἀπεδείχθησαν τὰ ἐ-
 ξῆς: Τὸ μέντιουμ, μία κοπέλα ἡλι-
 κίας 25—30 ἐτῶν, καὶ μὲ ῥαίον ὡ-
 μα, ἦτο Κρητικιά. Ἡ οἰκογένειά της
 παρέμενε στὴν Κρήτη. Ἀπὸ μικρᾶς
 ἡλικίας ἔσφαζε τὰ κοτόπουλα πού
 μεγαλύτερα ζῶα. Ὁ πατέρας της ἦ-
 το πολεμιστής, εἶχε λάθει μέρος
 εἰς τὰς τότε ἐπαναστάσεις, εἶχε σκο-
 τῶσει ἕναν Τοῦρκον, ἦτο παλληκάρι,
 καὶ πάντοτε ὄπλοφοροῦσε. Συνε-
 πῶς, ὁ φόνος ἦτο στὸ αἷμα της.
 Πιθανὸν κατὰ τὸ πείραμα νὰ ἐσκέ-
 πτετο ὅτι διὰ νὰ τῆς λέγῃ ὁ Τ. νὰ
 σκοτώσῃ τὸ ἄτομον αὐτὸ, σημαίνει
 ὅτι εἶναι κακὸν ἄτομον καὶ πρέπει νὰ
 τὸ σκοτώσῃ. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐ-
 πανελήφθη τὸ ἴδιον πείραμα μὲ τὰ
 ἴδια μέντιουμ, ἀλλ' αὐτὴν τὴν φορὰ
 κατ' ἄλλον τρόπον. Δηλαδή τὸ μέν-
 τιουμ ἀφοῦ ὑπνωτίζετο, δεβαίως χω-
 ριστὰ ἀπὸ τ' ἄλλα μέντιουμ, διετάσ-
 σετο νὰ βγάλῃ τὰ ρούχα της, νὰ
 γδυθῇ. Σὰς βεβαιῶ ὅτι κανένα ἀπὸ
 τὰ ἐπτά μέντιουμ, παρ' ὅλας τὰς
 πιέσεις τοῦ Τ. δὲν ἐδέχθη νὰ βγάλῃ
 ὅχι τὰ ρούχα του, ἀλλ' οὔτε τὴ
 ζακέτα του. Πάντως, τὰ μέντιουμ
 δὲν ὑπακούουν τυφλῶς.

Συνεπῶς, τὰ λεγόμενα ὅτι ὑπάρ-
 χουν ἀνθίκοι ὑπνωτισταὶ οἵτινες ὑ-
 ποχρεύονται τὰ μέντιουμ νὰ ὑποκυ-
 πτουν εἰς πράξεις ἀνθίκοις, νομίζω
 ὅτι δὲν εὐσταθοῦν.

Σχετικῶς μὲ τὸν ὑπνωτισμόν,

προσθέτω ὅτι εἶδα ἀκόμη καὶ ζῶα
 νὰ ὑπνωτίζονται, ἀλλὰ θὰ μακρυγο-
 ρήσω πολὺ. Ἐπιφυλάσσομαι δι' ἄλ-
 λην φορὰν. Ἐπιτρέψατέ μου νὰ ἀνα-
 φέρω δύο ἀκόμη ψυχικὰ φαινόμενα,
 πολὺ περίεργα.

Τὸ 1930 εὐρισκόμην εἰς τὸ Παρίσι,
 ὅτε ἐδιάβασα εἰς τὰς ἐφημερίδας ὅτι
 ἕνας διάσημος ὑπνωτιστής (δὲν ἐν-
 θυμοῦμαι τ' ὄνομα του) δίδει παρά-
 στασις εἰς ἕνα θέατρον. Ἐπῆρα ἕνα
 εἰσιτήριον καὶ ἐπῆγα. Τὸ θέατρο ἦ-
 το μεγάλο καὶ γεμάτο κόσμος. Τέ-
 λος, ἀνοίγει ἡ σκηνὴ καὶ παρουσιάζ-
 εται ὁ ὑπνωτιστής. Ἦτο ἕνας ἄν-
 δρας νέος, κανονικοῦ ἀναστήματος,
 μελαχρινός. Ἐχαιρέτησε τοὺς θεα-
 τὰς, ὠμίλησε διὰ τὴν τέχνην του καὶ
 τέλος, εἶπεν, ὅτι τώρα ἀρχίζει ἡ πα-
 ράστασις. Παρακαλῶ τοὺς κ.κ. θεα-
 τὰς νὰ συμπλέξουν μὲ τὰ δάκτυλά
 των τὰ δύο χερία των καὶ νὰ τὰ
 κρατοῦν πολὺ σφικτὰ μαζί, καὶ ἐ-
 γὼ θὰ πῶ μίαν λέξιν καὶ θὰ ἰδῆτε
 ὅτι δὲν θὰ ἠμπορέσετε νὰ λύσετε
 τὰ χέρια σας, ἀλλὰ μὴ ἀνησυχῆτε,
 ἀμέσως θὰ διατάξω καὶ τὰ χέρια
 σας θὰ λυθοῦν. Πράγματι, αὐτὸ ἐγι-
 νε. Ἀπὸ διάφορα σημεῖα τῆς πλα-
 τεῖας ἠκούσθησαν φωνές. Τρεῖς κυ-
 ρίες καὶ ἕνας κύριος, νεαρός, δὲν ἠμ-
 ποροῦσαν νὰ λύσουν τὰ χέρια τους.
 Ὁ ὑπνωτιστής εἶπεν κάποια λέ-
 ξιν καὶ τὰ χέρια τους ἐλύθησαν.
 Μαρκάρισε ὅμως αὐτὰ τὰ ἄτομα καὶ
 τὰ παρεκάλεσε, ἐὰν θέλουν, ν' ἀνέλ-
 θουν ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ νὰ κάνουν
 διάφορα πειράματα, ἀλλὰ κανεὶς δὲν
 ἐδέχθη. Ἡ παράστασις ἐπροχώρησε.
 Ὁ ὑπνωτιστής εἶχεν ἐξαιρετικὸν μέν-
 τιουμ, μίαν νεαρὰν γυναῖκα, μετρίου
 ἀναστήματος καὶ ἡλικίας κάτω τῶν
 30 ἐτῶν. Ἐκαμε πολλὰ καὶ θαυμά-
 σια πειράματα καὶ τέλος εἶπε: τῶ-
 ρα θὰ γίνῃ καὶ τὸ τελευταῖο πείραμα.
 Ἐφεραν στὴν σκηνὴν ἕνα ἀπλό, στε-
 νόμακρο τραπέζι. Ἐπ' αὐτοῦ ἐξη-
 πλώθη τὸ μέντιουμ, τὸ ὁποῖον τώρα
 φοροῦσε πανταλόνι ἀνδρικό. Ὁ ὑ-
 πνωτιστής ἴστατο ὀπισθεν τοῦ τρα-
 πεζιοῦ καὶ μὲ τὰ χέρια του ἔκανε
 μίαν ὠρισμένην κίνησιν καὶ τότε βλέ-
 πετε τὸ μέντιουμ ν' ἀνυψώνεται σι-
 γὰ σιγὰ καὶ ὅταν ἔφθασε εἰς ὕψος
 50—60 ἑκατοστὰ νὰ ἴσταται εἰς τὸν
 ἀέρα, ὀριζοντίως, εἰς τελείαν ἀκαμ-

ψία, ως εάν ήτο από μάρμαρον. Ὁ ὑπνωτιστής ἐπῆρε ἕνα στεφάνι, τὸ ὁποῖον ἐπέρασε πολλές φορές ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ μέντιου, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι δὲν ὑπῆρχαν σῦρματα ἢ ἄλλο τί πού νὰ κρατοῦν τὸ μέντιουμ στὸν ἀέρα. Τέλος, ἀφοῦ τὸ μέντιουμ ἔμεινε στὸν ἀέρα, μετέωρον, περίπου ἕνα λεπτόν, ὁ ὑπνωτιστής ἔκαμε μίαν κίνησην τῶν χειρῶν του, καὶ τὸ μέντιουμ ἤρχισε νὰ κατέρχεται σιγά - σιγά καὶ ὅταν ἀκούμπησε στὸ τραπέζι, πήδησε κάτω γελώντας καὶ χαιρετοῦσε τοὺς θεατὰς πού τὸ χειροκροτοῦσαν. Ὅταν ἐπέστρεψα στὴν Ἀθήνα, διγηθήην εἰς τὸν Τ. τὸ ἄνω ψυχικὸν φαινόμενον, μοῦ ἀπήντησεν, ὅτι τὸ πείραμα τοῦτο εἶναι γνωστόν, ὅτι λέγεται αἰώρῃσις καὶ ὅτι τὸ εἶχε ἰδῆ εἰς τὰς Ἰνδίας. Δὲν φαντάζεσαι, μοῦ λέγει, τί κάνουν αὐτοὶ οἱ φακίροι

Καὶ τώρα, τὸ τελευταῖο ψυχικὸ φαινόμενον, τὸ ὁποῖον συνέβη ὀλίγους μῆνας πρὸ τῆς διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν τῆς ΕΨΕ.

Μία κυρία ἐβάδιζε στὴν ὁδὸν Σταδίου, ὅτε συναντᾷ ἕναν κύριον, φίλον τοῦ ἀνδρός της. Τὸν χαιρέτησε, τοῦ δίδει τὸ χεῖρι της καὶ τοῦ λέγει: τὰ συλλυπητήρια μου, πολὺ λυπηθήκα διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ σας. Ὁ κύριος ἐξεπλάγη καὶ τῆς λέγει: μά, κυρία μου, ὁ ἀδελφός μου δὲν πέθανε, πρὸ δύο ἡμερῶν εἶχα γράμμα του καὶ μοῦ ἔγραφε ὅτι ὄλοι εἶναι καλὰ, (ὁ ἀδελφός του ἔμεινε εἰς πόλιν τῆς Πελοποννήσου). Ἡ κυρία τᾶχασε, κοκκίνησε, ντράπηκε καὶ λέγει: Περιεργον, ποῖός μοῦ τὸ εἶπε, πῶς μοῦ ἦλθε στὸν νοῦν μου. Καὶ τέλος, ἐχωρίσθησαν. Ἡ κυρία ἔφυγε ἐξαιρετικῶς στενοχωρημένη διὰ τὴν γκάφα της. Ὁ κύριος ὅμως ὅταν πῆγε σπῆτι του, θρῆκε ἕνα τηλεγράφημα ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τοῦ ἀδελφοῦ του, τὸ ὁποῖον ἔγραφε ὅτι ὁ ἀδελφός του πέθανε καὶ τὸν καλοῦσαν νὰ πάη στὴν πόλιν Κ. διότι τὴν ἐπομένην θὰ ἐγένετο ἡ κηδεῖα του. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἦλθαν εἰς τὴν ΕΨΕ ἡ κυρία, ὁ σύζυγός της καὶ ὁ ἀδελφός τοῦ θανόντος, καὶ ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν Τ. νὰ ἐξηγήσῃ πῶς συνέβη αὐτό. Ὁ Τ. τοὺς ἐξήγησε ὅτι εἰς τὴν οἰκογένειαν

τοῦ θανόντος ἐγένετο συμβούλιον, νὰ τηλεγραφῆσουν στὸν ἀδελφόν του, ὅτι πέθανε ὁ ἀδελφός του καὶ νὰ ἔλθῃ διὰ τὴν κηδεῖαν, ἡ ὁποία θὰ ἐγένετο τὴν ἐπομένην, ἡ κυρία ὁμως φαίνεται ὅτι ἔχει ψυχικὰς ιδιότητας, πῆρε τὴν σκέψιν των, καὶ ἡ ὑπόθεσις ἐτελειώσε.

Συμπέρασμα. Γνωστόν εἶναι ὅτι ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἠλεκτρικὰ ρεύματα καὶ ὁ ἄνθρωπος περιβάλλεται ὑπ' αὐτῶν. Ἀπόδειξις τούτου εἶναι τὸ ραδιόφωνον. Ἐχει κανεὶς στὴν τσέπη του ἕνα τρανζίστορ, τὸ ἀνοίγει καὶ ἀκούει μουσική, τὸ γυρίζει ὀλίγον καὶ ἀκούει ὁμιλίαν κλπ. Τὰ ρεύματα ὁμοῦ αὐτὰ ὁ ἄνθρωπος τὰ γνωρίζει, τὰ ἐλέγχει, τὰ ἐνισχύει, τὰ τροποποιεῖ, κλπ. Ὑπάρχει στὸ ἄλλον ἄκρον τῆς γῆς ἕνας πομπὸς μὲ πολυπλόκους ἠλεκτρικὰς συσκευὰς, ὁ ὁποῖος ἀποστέλλει ἠλεκτρικὰ κύματα, τὴν φωνήν, ἀκόμη καὶ εἰκόνας, ὅπως στὴν τηλεόρασιν, ἀκόμη καὶ χρώματα. Εἰς ἄλλον ἄκρον τῆς γῆς ὑπάρχει ὁ δέκτης, ὁ ὁποῖος δέχεται τὰ ἐκπεμπόμενα ἠλεκτρικὰ κύματα, τὰ ὁποῖα μεταβάλλονται εἰς φωνὴν ὡς καὶ εἰς εἰκόνας. Ἀπαραίτητον ὅμως νὰ συγχρονίζωνται πομπὸς καὶ δέκτης. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὰ ψυχικὰ φαινόμενα. Ὑπάρχει ἕνα μέντιουμ, Πομπὸς, τὸ ὁποῖον ἐκπέμπει τὴν σκέψιν του καὶ τὴν παραλαμβάνει ἄλλο μέντιουμ, ὁ Δέκτης, ὁ ὁποῖος εὐρίσκειται π.χ. στὴν Νέαν Ὑόρκην, ὅπως τὰ πειράματα πού ἔγινον στὴν ΕΨΕ, καὶ τὰ ὁποῖα παρηκολούθησαν Ἕλληνας καὶ ξένοι ἐπιστήμονες. Ἀλλὰ, ἡ διαφορὰ εἶναι ὅτι ὄλοι οἱ ἐπιστήμονες δὲν κατῴρθωσαν νὰ ἀνακαλύψουν καὶ νὰ εἰδος ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, τὸ ὁποῖον ἐκπέμπει τὸ μέντιουμ ἢ ὁ ὑπνωτιστής. Πῶς συμβαίνει αὐτὸ λοιπόν, ὅπως στὸ ἄνω παράδειγμα, οἱ ἄνθρωποι τῆς πόλεως Κ τῆς Πελοποννήσου νὰ μεταδώσουν τὴν σκέψιν των εἰς τὴν κυρίαν πού βάδιζε εἰς τὴν ὁδὸν Σταδίου καὶ νὰ μὴ πάρουν τὴν σκέψιν των τόσα ἄλλα ἄτομα, τὰ ὁποῖα κυκλοφοροῦσαν δίπλα της;

Ἀλλὰ ἔχομεν καὶ τὰ τηλεκινήτικα φαινόμενα. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μετακινουῦνται μόνον τοὺς διαφορὰ

ἀντικείμενα, ν' ἀνοίγουν πόρτες κλειδωμένες κλπ. "Ένα μέντιουμ τῆς Ε.Ψ.Ε., μοναδικό στὸν κόσμον, κινουσε τὴν θελόνη τῆς πυξίδος, περιφέρουσα ἀπλῶς τὸ χέρι τῆς ἀνωθεν αὐτῆς. Ἄλλὰ, ἡ θελόνη μιᾶς πυξίδος μετακινεῖται μόνον ὅταν τὴν πλησιάσῃ μαγνήτης, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωστόν, ἐκπέμπει μαγνητικά ρεύματα. Ἔγιναν στὸ Πολυτεχνεῖον πειράματα ἐνώπιον ἐπιστημόνων καθηγητῶν, ἔγδυσαν τὸ μέντιουμ μήπως ἔχει ἐπάνω κανένα μαγνήτη, μετεχειρίσθησαν διάφορα ἐπιστημονικά ὄργανα, ἀλλ' ἀπεδείχθη ὅτι τὸ χέρι τοῦ μέντιουμ δὲν ἐκπέμπει κανένα μαγνητικὸν ρεῦμα. Πῶς, λοιπὸν, κινεῖται ἡ θελόνη τῆς πυξίδος;

Εἰς τὸ τελευταῖον ἀναφερόμενον ἀνωτέρω πείραμα, πῶς εἶναι δυνατόν ν' ἀνυψοῦται ἓνα μέντιουμ, θάρους περίπου 50 χλγρ., καὶ νὰ μένῃ μετέωρον εἰς τὸν ἀέρα; Ἡ Φυσική, ἡ ὁποία ἀρνεῖται τὴν ὑπαρξίν θαυμάτων, ὀρίζει ὅτι, διὰ ν' ἀνυψωθῇ ἓνα θάρος ἀπαιτεῖται μία δύναμις ἀνωτέρα τοῦ θάρους, παράγεται δὲ ἔργον Ἄφ' ἑτέρου διὰ νὰ ἰσοροπήσῃ ἓνα θάρος, χρειάζεται μία ἄλλη δύναμις, ἡ ἀντίδρασις, ἴση μὲ τὸ θάρος καὶ ἀντιθέτου διευθύνσεως. Εἰς τὴν περίπτωσιν ὅμως τοῦ ἄνω πειράματος, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλα τὰ ψυχικά φαινόμενα, δὲν κατάρθωσαν ν' ἀνακαλύψουν τὴν αἰτίαν, ἡ ὁποία τὰ προκαλεῖ.

Σήμερον ὁ ἄνθρωπος ἐχαλιναγώγησε τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, δύναται ν' ἀλλάξῃ τὴν ὄψιν τῆς γῆς, ἢ νὰ ἐξαφανίσῃ τὴν ζωὴν. Ἐδημιούργησε τεχνητοὺς δορυφόρους, οἱ ὁποῖοι περιστρέφονται πῆριξ τῆς γῆς, δίδουν πληροφορίας, στέλλουν φωτογραφίας καὶ τέλος ὁ ἄνθρωπος ἔφθασε στὴν σελήνη. Νὰ σκέπτεται κανεὶς, ὅτι ἡ γῆ περιστρέφεται πῆριξ τοῦ ἄξονός της, καὶ πῆριξ τοῦ ἡλίου, ἡ σελήνη καὶ αὐτὴ περιστρέφεται πῆριξ τῆς γῆς, ὅτι αἱ ἀποστάσεις εἶναι τεράστιαι, ἡ ταχύτης ἰλιγγιώδης, καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀπὸ

εἰς τὴν σελήνην. Πῶς εἶναι, λοιπὸν, δυνατόν νὰ ἐκτοξευεῖται ἀπὸ τὴν γῆν πύραυλος, μὲ ἄνθρωπον, καὶ νὰ φθάνη ὠρισμένον, προκαθορισθὲν σημεῖον τῆς σελήνης, ν' ἀφήνῃ τοὺς ἄνθρώπους ἐκεῖ, καὶ ὁ πύραυλος ν' ἀρχίσῃ πάλιν νὰ περιστρέφεται πῆριξ τῆς γῆς; Οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τῆς σελήνης, νὰ συνευοῦνται μὲ τοὺς ἄνθρώπους τοῦ σταθμοῦ στὴν γῆ, ποὺ τοὺς ἀπέστειλαν, νὰ τοὺς στέλλουν φωτογραφίας τῆς σελήνης καὶ νὰ ζητοῦν ὁδηγίας. . . Οἱ εἰδικοί, πάλιν, τοῦ σταθμοῦ νὰ τοὺς ὀδηγοῦν, νὰ τοὺς λέγουν π.χ., προχωρήστε 200 μέτρα πρὸς τὰ δεξιά, καὶ θὰ συναντήσετε ἓνα κρατῆρα ἠφαιστείου, καὶ τέλος, νὰ ἐπανέρχεται ὁ πύραυλος στὴν σελήνη, νὰ παραλαμβάνῃ τοὺς ἄνθρώπους, νὰ ἐπιστρέφῃ στὴν γῆ, καὶ νὰ προσθαλασσοῦται εἰς ὠρισμένον σημεῖον τῆς ὠκεανοῦ, ἐκ τῶν προτέρων καθορισθὲν. Σημειώσατε, ὅτι ὅλα αὐτά, καὶ ὁ πλέον κοινὸς ἄνθρωπος τῆς γῆς, τὰ βλέπει στὸ δωμάτιό του, ἀπὸ τὴν τηλεόρασιν!

Παρ' ὅλην ὄμως αὐτὴν τὴν ἀφάνταστον πνευματικὴν του ἀνοδον, ὁ ἄνθρωπος δὲν κατάρθωσε ν' ἀνακαλύψῃ, εἰς τὰ ψυχικά φαινόμενα, τί εἶναι αὐτὸ ποὺ ἐκπέμπει τὸ μέντιουμ καὶ κινεῖ τὴν θελόνην τῆς πυξίδος, τί εἶναι αὐτὸ ποὺ ἀνυψώνει ἓνα ἄνθρωπινον σῶμα καὶ το κρατεῖ μετέωρον, πῶς μεταδίδεται ἡ σκέψις ἐνὸς μέντιουμ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην, κλπ.

Ἄλλὰ καὶ ψυχικῶς ὁ ἄνθρωπος ἀδικαιολογῆτως καθυστέρησεν. Ἡ ψυχὴ του εὐρίσκειται, ἀκόμη σήμερον, εἰς κατὰστασιν πρωτόγονον.

Τὴν καθυστέρησιν ὅμως αὐτὴν, τὴν πληρῶνει ἡ ἀνθρωπότης, μὲ πολλέμους, μὲ αἵματα, μὲ χιλιάδες θύματα ἄθῶνων ἀνθρώπων, χιλιάδες ἄνθρωποι νὰ πεθαίνουν ἐξ ἀσιτίας καὶ τέλος μὲ ἰδρώτα, δάκρυα καὶ πόνο.

Μετὰ τῶν φιλικῶν μου χαιρετισμῶν
Γ. ΚΑΣΤΡΙΤΗΣ

Κοντὰ στὸ Σταυρό....

Τῆς κ. ΖΕΤΤΑΣ ΔΟΥΚΑ

Βαρεία ἡ ψυχὴ μου πνίγεται στὴ θλίψη, τώρα, δοσμένη στ' ἄδικα λόγια, λόγια πλήθεια, ποτάμι θολό, πού χώρισε τῆς φιλίας τὸ πνεῦμα.

Ποιά ἡ αἰτία, Θεέ μου;

Ἄλλοίμονο... (ματαιόδοξες διακρίσεις, τάχα;) Ὡ! αὐτόγνωση πού λείπεις. Σὺ κατανόηση... Λαβύρινθος, χάος κι' ἀπροσπέλαστο τεῖχος, σὰ δὲν σέ νοιώθουν. Πόση ἀλλαγὴ στὶς λέξεις, στὸ νόημα τὸ πραγματικὸ, τ' ἀληθινό...

Ἄκους πικρόχολες σκέψεις κι' ἀπαντήσεις, ἐκεῖ πού θὰ ἔπρεπε στοχασμός, συγκατάβαση, νοημοσύνη, κι' ἀκόμα ἕνα εὐχαριστῶ...

Ποῦ ἡ πίστη, ἡ ἀγάπη, ἡ ἀλήθεια, ἡ εὐλικρίνεια; Κι' ἔρχεται ἡ ὑπουλὴ ὑποψία νὰ σταθῇ, μὴ τάχα καὶ ἡ ζήλεια; Φοβερὸ κίνητρο...

Γιατί νὰ ζητᾶς, ἄνθρωπε, περισσότερο ἀπὸ αὐτὸ πού εἶσαι; Ἀπὸ αὐτὸ πού εἶναι ὁ ἑαυτός σου; Καὶ νὰ τὸ δέχεσαι μ' ἀνοιχτὰ μάτια, δίχως παραπίδες, πόνο, ἐλεύθερα κι' ἀδέσμευτα. Μὰ ὀρθώνεται συτφὴ ἡ ὑπεροψία, ἡ ματαιοδοξία κι' ἀπὸ μέσα τὸ κρυφοδάγκωμα τῆς κατωτερότητος.

Ἐφιάλης τρομερός, δηλητήριο, ξεχαρβάλωμα τῆς ψυχῆς.

Φυλακὴ τοῦ Ἐγὼ — ἄνθρωπος δεσμώτης τοῦ ἀδυσώπητου ἔχθρου του, τοῦ ἀγκιστρωμένου ἐγωῖσμοῦ του. πού τυφλώνει τὰ βήματά του στὴν κάθε του στιγμὴ. Ἐχθρὸς ἀκατάλυτος. Καὶ ποῖό τὸ κέρδος, σὰν σέ κολακεύουν μὲ χίλιους τρό-

πους; Ποιὰ ἡ χαρὰ στὸ ἐσώτερο ἐγὼ σου; Ποιὰ ἡ πραγματικότης; Γιατί θέλεις νὰ ζῆς μέσα στὴν καθημερινὴ πλάση, νὰ περπατᾶς στὸ δρόμο τῆς σκόνης, πού θολώνει τὴ θεωρία, τὸ νοῦ, τὴ σκέψη; Μὰ ἐκεῖνος, πού βλέπει καθάρια στ' ἀπόβαθα, πόση θλίψη σταλάζει στὴν ψυχὴ, πού σκυφτὴ σὲ μιὰ γωνιά ἀναρωτιέται σιγανά:

— Γιατί, Θεέ μου. Γιατί νὰ στραγγαλίζουν, νὰ πνίγουν τὴν ἀλήθεια, τὴν Ἀγάπη; Αὐτὸ τὸ μεγάλο κι' ἄφραστο δῶρο, τὸ δεῖο δῶρο Σου μέσα στὴ φιλοδοξία, ματαιοδοξία, τὴ ζηλοφονία; Γιατί;

Λεγόμεστε Χριστιανοί. Μὰ θαρρῶ πὼς εἶναι βλαστήμια αὐτό, σὰν φωλιάζει στὴν ψυχὴ μας ἡ κακία καὶ στέκει ὀρθὸ στιγμὸ τὸ ψέμμα, ἔτοιμο — σὲ ἕνα ἀπατηλὸ μείδιμα — νὰ πεταχτῇ σὰν βέλος φαρμακερό...

Ὡ Ἀγάπη, ἀγάπη — δῶρο θεῖο — στείλε τὸ Φῶς Σου! Φανέρωσε τὴν καλωσύνη, φώτισε τίς σκοτεινισμένες παραπλανημένες ψυχές· κι' ἀναψε στὶς κλειστὲς ἄβουλες καρδιές τὸ ἄσβεστο λυχναρί τῆς θεϊκῆς Σου αὐτοδυσίας — Σὺ ὁ δόσας μέρος Σου ν' ἀνθρωποποιηθῇ, νὰ σταυρωθῇ — ὑπέρτατη κι' ἀσύλληπτη θυσία! — καὶ Σὺ ὁ Ἀγέννητος, Ἀθάνατος, τοῦ Σύμπαντος ὁ Ζωοδότης, ἀπλωσε τὸ ὑπέρλαμπρο, ἀσύγκριτο κι' ἀπεριόριστο Φῶς Σου, ν' ἀναβλέψουν οἱ τυφλοὶ στὸ ὑπεράγιο συγκνώμης Ἀγάπης Φῶς Σου!

Ἔτος 2001: Ὀδύσεια τοῦ διαστήματος

«Δέν εἶμεθα μόνοι στοῦ Σύμπαν»

Πιθανώτατα, περὶ τὰ τέλη τοῦ αἰῶνος μας, θὰ λάβουμε ἀπὸ μακρινούς πλανῆτες τὴν ἀπάντησή στα μηνύματα, πὺ στείλαμε στοῦ Διάστημα κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια...

Αὐτὸ ἦταν τὸ συμπέρασμα συνεντεύξεως τοῦ Ἄγγλου συγγραφέως Ἄρθουρ Κλάρκ, τοῦ ὁποίου τὸ βιβλίον «Ἔτος 2001, Ὀδύσεια τοῦ διαστήματος» μετεφέρθη στὴν ὀθόνη ἀπὸ τὸν σκηνοθέτη Στάνλεϋ Κιούμπρικ.

Πρὸς τὸ τέλος τῆς ταινίας, ὁ ἀστροναύτης Μπούμαν βλέπει τὸν ἑαυτό του νὰ ξαναγεννιέται καὶ νὰ ξαναρχίζη μιὰ ζωὴ σὲ ἀνώτερη διάσταση.

Σκοπὸς μας — ἐξήγησε ὁ συγγραφεὺς — ἦταν νὰ ὑπαινιχθῶμε ἓνα δυσνόητο, ἂν ὄχι ἀκατανόητο μυστήριον, μιὰ νόηση ἀπέραντα ἀνώτερη ἀπὸ τὴ δική μας.

—Θέλετε νὰ πῆτε ὅτι αἱ δυνατότητες τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀπερίοριστες;

«Μάλιστα, Βέβαια δὲν μποροῦν νὰ πραγματοποιηθοῦν ἐδῶ καὶ ἀμέσως, ἀλλὰ θὰ ἔρθῃ ἡ στιγμή πὺ θὰ πραγματοποιηθοῦν. Ἡ φαντασία καὶ ἡ νόηση προβλέπουν αἰῶνες ἢ χιλιάδες χρόνια νωρίτερα αὐτὸ πὺ θὰ συμβῇ, καὶ ποτὲ οἱ προσπάθειές τους δὲν γίνονται στοῦ κενό. Ἄρκει νὰ σκεφθῶμε τὴν ἀπίστευτη διαφορὰ ἀνάμεσα στα πρῶτα καὶ στα τελευταῖα χρόνια

αὐτοῦ τοῦ αἰῶνος. Ὑπάρχει μιὰ ἄβυσσος ἀνάμεσα στα πυροβόλα ὄπλα καὶ τὴν πυρηνικὴ βόμβα, ἀνάμεσα στα μηνύματα μὲ τὸ ἀλφάβητο μὸρς καὶ τὴν τηλεόραση μέσῳ τῶν δορυφόρων, ἀνάμεσα στα τραῖνα καὶ τὰ διαστημικὰ ὀχήματα. Καὶ ἂν σκεφθοῦμε ὅτι τὰ διαστημόπλοια πὺ ὑπάρχουν σήμερα εἶναι οἱ δεινόσαυροι, εἶναι τὰ προϊστορικὰ ὀχήματα τῶν μελλοντικῶν πυραύλων, μπορούμε νὰ ἀντιληφθοῦμε τὸ πῶς μᾶς ἐπιτρέπονται. Καὶ νιμίζουμε ὅτι μπορούμε νὰ γελάσωμε μὲ τὴν ἐποχὴ πὺ θεωροῦσε ἀπραγματοποίητα τὰ διαστημικὰ ταξίδια. Βλέπετε, σὰν πρώτη ἀρχὴ πιστεύω ὅτι ἂν ἓνας ἐπιστήμονας ὑποστήριξῃ ὅτι μπορεῖ νὰ ἐπιτύχῃ κάτι, ἔχει ὀπωσδήποτε δίκαιο. Ὅταν λήῃ πῶς κάτι εἶναι ἀδύνατον νὰ γίνῃ, τότε κάνει λάθος. Δεύτερη ἀρχὴ μου εἶναι ὅτι ὁ μόνος τρόπος ἀποδείξεως τῶν ὀρίων τοῦ δυνατοῦ εἶναι νὰ τὰ ξεπεράσωμε καὶ νὰ προχωρήσωμε στοῦ ἀδύνατο. Τρίτον: ἡ κάθε ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη τεχνολογία δὲν μπορεῖ νὰ διακριθῇ ἀπὸ τὴν μαγεία. Οἱ ἀρχές αὐτές πὺ ταίριαζαν στοῦν Νεῦτωνα, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ταιριάζωμε σὲ μᾶς».

—Ἔχετε πῆ ὅτι ἡ Ὀδύσεια στοῦ Διάστημα ἀναφέρεται σὲ μιὰ ἀνώτερη καὶ μελλοντικὴ νόηση. Πιστεύετε πραγματικὰ σ' αὐτὴ τὴ νόηση; Πιστεύετε ὅτι ἡ ἐξέλι-

Ξις θά ὀδηγήση τοὺς ἀνθρώπους σὲ νοητικά ἐπίπεδα ὑψηλότερα ἀπὸ τὸ σημερινό;

«Μάλιστα. Ἐφ' ὅσον, φυσικά, οἱ ἄνθρωποι ἐπιβιώσουν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ μὲ τὰ τόσα προβλήματα. Ἄν οἱ ἄνθρωποι κατορθώσουν νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὴν παγίδα στὴν ὁποία ἔχουν πέσει, τὸ πεπρωμένο τους θά εἶναι καταπληκτικό. Ἄν κατορθώσω νὰ ἐπεκτείνω τὴν σκέψη μου πέρα ἀπὸ τὸ μεγάλο χάος πὸν ζοῦμε, νοιώθω πολὺ αισιόδοξος. Δὲν εἶμαι πιστός, ἔστω καὶ ἂν τὰ διηγήματα μοῦ μιλάνε πάντοτε γιὰ Θεό, ἢ μᾶλλον πιστεύω ὅτι ἡ ὑπαρξίς ἢ ἡ ἀνυπαρξία τοῦ Θεοῦ εἶναι κάτι τὸ ἀσήμαντο γιὰ τοὺς ἀνθρώπους. Αὐτὸ πὸν ἔχει σημασία εἶναι ὅτι τὸ Σύμπαν ἀποτελεῖ κάτι τὸ φανταστικό, κάτι τὸ ἐνθουσιαστικό καὶ ὅτι τὸ πεπρωμένο μας εἶναι νὰ τὸ γνωρίσωμε. Πιστεύω ὅτι κάποια ἡμέρα ἢ ἱστορία τῆς Γῆς, ἔτσι ὅπως τὴν ἔχομε μάθει, θά ξεχαστῇ ὀλοκληρωτικά, θά ἀπορροφηθῇ ἀπὸ τὴν ἱστορία τοῦ Σύμπαντος. Θά θυμόμαστε τὴ Γῆ μόνον ἐπειδὴ ἀπ' αὐτὴν ξεκίνησαν τὰ πλάσματα πὸν ὀνομάζονται ἄνθρωποι γιὰ νὰ ἐπεκταθοῦν στὸ Διάστημα.

—Μᾶς μένει ἀκόμη πολὺς δρόμος μέχρι τὴν ἡμέρα ἐκείνη;...

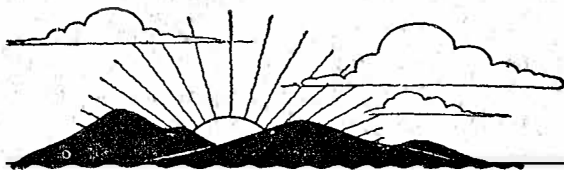
«Δὲν εἶναι σίγουρο ὅτι θά τὸ καλύψωμε μόνοι μας».

—Αὐτὸ σημαίνει ὅτι πιστεύετε πὸς δὲν εἴμαστε μόνοι μας στὸ Σύμπαν;

«Ἡ ὑπόθεσις μπορεῖ νὰ εἶναι συγκλονιστική, ἂν ὅμως τὴν σκεφθοῦμε, φαίνεται λιγώτερο συγκλονιστική ἀπὸ τὸ ἀντίθετό της. Οἱ ἀστρονόμοι λένε ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ μοναδικὸ στὸ Σύμπαν καὶ ὅτι τὰ ὅσα συνέβησαν στὸ δικό μας ἡλιακὸ σύστημα μποροῦν νὰ ἔχουν συμβῆ καὶ σὲ ἑκατομμύρια ἄλλα ἡλιακὰ συστήματα...

—Θά συναντήσωμε λοιπὸν τὰ ἐξώκοσμα πλάσματα;

«Καὶ γιατί ὄχι; Ἐδῶ καὶ ἀρκετὰ χρόνια τὰ ραντάρ μας ἀναγγέλλουν στὸ Σύμπαν ὅτι ἕνας τεχνολογικὸς πολιτισμὸς γεννήθηκε καὶ ἀναπτύσσεται στὴν Γῆ. Στὰ χρόνια αὐτά, τὰ σήματα ἔφθασαν στὰ πιὸ κοντινὰ ἄστρα, συνεχίζουν, ὅμως, τὸ ταξίδι τους γιὰ τὰ μακρυνά. Εἶναι πιθανὸν οἱ πολιτισμοὶ ἄλλων πλανητῶν νὰ ἔχουν ἤδη ἀντιληφθῇ τὴν ὑπαρξὴ μας καὶ νὰ προετοιμάζονται νὰ μᾶς δώσουν μιὰν ἀπάντηση. Ἴσως πρὶν τελειώσῃ ἢ στὰ πρῶτα χρόνια τοῦ 21ου αἰῶνος θά λάβωμε τὴν ἀπάντησή τους. Ὅπως ὀλέπετε, δὲν θά χρειασθῇ νὰ περιμένωμε πολὺ».

Ἡ «Στέγην τῶν Ζώων»

Τὸ σωματεῖον «ΣΤΕΓΗ ΖΩΩΝ» Ἀγ. Φραγκίσκου Ἀσσίζης (Παξῶν 13, Τ.Γ.812, τηλ. 834-360 καὶ 6713228) στὸν ἀπολογισμό του γιὰ τὸ ἔτος 1974 ἀναφέρει, μεταξύ ἄλλων, τὰ ἑξῆς:

Ἀναφέρομεν περιληπτικῶς ὅσα ἐπραγματοποιήθησαν ὑπὸ τοῦ Σωματείου κατὰ τὸ 1974:

1. Μέριμα, καταβολὴ προσπαθειῶν καὶ τοποθέτησις ἀδεσπῶτων ἢ ἐγκαταλελειμμένων Ζώων (Σκύλων, Γάτων, ὄνων, Ἴππων, Πτηνῶν) εἰς ζωοφίλους οἰκογενεῖας καὶ κατάλληλον περιβάλλον.

2. Καταγγελία εἰς Ἀστυνομικὰ Τμήματα, πρὸς λήψιν μέτρων ἐναντίον τῶν βασανιστῶν Ζώων, Πτηνῶν κλπ.

3. Διανομὴ ἐντύπων, ποιημάτων, κειμένων κλπ. διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ αἰσθήματος τῆς Ζωοφιλίας.

4. Ἐκτύπωσις ὁδηγιῶν καλῆς μεταχειρίσεως Ζώων.

5. Διανομὴ ἐντύπου ἀναγράφοντος κείμενα Νόμων καὶ ἀποφάσεων ὑπὲρ τῶν Ζώων.

6. Πρόκλησις τῆς ὑπ' ἀριθμ. 2620 Φ 503 14.5.73 διαταγῆς τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίας Τάξεως ὑπὲρ τῶν Ζώων.

7. Διανομὴ ψαθίνων καπέλλων (σκιαδίων), διὰ τὰ ἐργαζόμενα Ζῶα, κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας, εἰς Σαντορίνην, Πάρον, Ἀντίπαρον, Ἀθήνας.

8. Προμήθεια καὶ προσφορὰ ἀντισυλληπτικῶν καταποτίων («Ντόγκ Στόπ») διὰ Σκύλους πρὸς πειραματισμὸν καὶ ἐν συνεχείᾳ γνωστοποίησιν εἰς ζωοφίλους τὴν ὕπαρξιν καὶ πηγὴν ἐξευρέσεως

αὐτῶν. (Κατάστημα Κατσώλη, στάσις Χρυσάκη, Ἀθήνας 20, Λ. Συγγρού, τηλ. 9419282).

9. Μὲ δαγίγιας πρὸς ἐνδιαφερομένους πρὸς ἐπίδειξιν τῆς σχετικῆς ἐγκυκλίου τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίας Τάξεως, ἐβοήθησε τοὺς κατόχους Ζώων νὰ μὴ στερηθοῦν τὰ Ζῶα των.

10. Ἐπέτυχε τὴν τιμωρίαν ὑπευθύνων θρασυισμοῦ Ζώων.

11. Ἐπενέβη διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν Βασιλικῶν Ἄετοῦ, αἰχμαλωτισμένου εἰς Καλαμάκι. Ἐπίσης διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν μικρᾶς ἀλεπούς, βασανιζομένης ὑπὸ κατόχου τῆς.

12. Παρέδωσε ἐγκαταλειφθὲν εἰς Ν. Χαλκηδῶνα ζῶον (Γαιδουράκι) εἰς τὸν ἀσχολούμενον μὲ Ζῶα κ. Βαλσαμάκη.

13. Δι' ἐραρικῆς εἰσφορᾶς ἐπλήρωσε τὴν δικαστικὴν δαπάνην κλπ. ἔξοδα ἐκ δρχ. 7.500 πρὸς ἀποφυλάκισιν τῆς καταδικασθείσης διὰ τὴν κατοχὴν πολλῶν Ζώων, κ. Β. Θεοχαροπούλου.

14. Διὰ τῆς συντηρήσεως προχείρου «ΣΤΕΓΗΣ ΖΩΩΝ» περιέβαλε περὶ τὰ 300 ἀδέσποτα, ἐγκαταλειφθέντα ὑπὸ διαφόρους συνθήκας, Ζῶα.

Ἐνταῦθα σημειοῦται ὅτι, ἡ προσωρινὴ «ΣΤΕΓΗ ΖΩΩΝ», καταφύγιον δυστυχούντων Ζώων, ἐντὸς τοῦ 1974 μετεφέρθη ἀναγκαστικῶς δύο φορές, ἥδη δὲ καὶ πάλιν φιλοξενεῖται, ἐνῶ καταβάλλεται προσπάθεια ἀφ' ἐνὸς συνεχοῦς βελτιώσεως τῶν ὄρων διαβιώσεως, ἀφ' ἑτέρου δωρεὰν προσφορᾶς καταλήλου χώρου.

Κατεβλήθησαν παλλαί προσπάθειαι διὰ τὴν ἀπόκτησιν δωρεὰν οἰκοπέδου πρὸς μόνιμον ἐγκατάστασιν «ΣΤΕΓΗΣ ΖΩΩΝ», πρὸς διαφόρους κατευθύνσεις, πλὴν ἀνεπιτυχῶς μέχρι σήμερον.

15. Πρὸς ἀποφυγὴν κατακραυγῆς καὶ διαβολῆς τοῦ Σωματείου καὶ ἀναπτύξεως ἀντιζωοφιλικῶν αἰσθημάτων, τὸ Σωματεῖον προέβη εἰς εἰσφορὰν ὑπὲρ τῶν Κυπρίων προσφύγων, κατὰ τὰς δυνάμεις του.

16. Ἐπὶ τῇ 4ῃ Ὀκτωβρίου, τὸ Σωματεῖον, διὰ τὴν τόνωσιν τοῦ αἰσθήματος Ζωοφιλίας: Διὰ τῶν Ραδιοφωνικῶν Σταθμῶν μετέδωσε «Συνδήματα» ὑπὲρ τῶν Ζώων.

Ἐπίσης διὰ τῶν ἑφημερίδων ἐζητήθη νὰ παύσῃ ἡ ἄσκοπος θυσία τῶν Ζώων ὡς πειραματοζώων, βάσει μελέτης Γερμανοῦ ἐπιστήμονος.

Τὸ Σωματεῖον ὀφείλει χάριτας: Εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἴλισός», διὰ

τὴν ἀφιέρωσιν πολλῶν σελίδων εἰς τὸ τεύχος Σεπτεμβρίου - Ὀκτωβρίου 1974 ὑπὲρ τῶν Ζώων. Τοὺς Ραδιοφωνικοὺς Σταθμοὺς Ε.Ι.Ρ. Τ. καὶ Ὑ.Ε.Ν.Ε.Δ., διὰ τὴν μετάδοσιν «Συνδημάτων ὑπὲρ τῶν Ζώων». Ἐπίσης τὸν Σταθμὸν Τηλεοράσεως Ὑ.Ε.Ν.Ε.Δ. (ἐκπομπὴ «ΚΟΝΤΑ ΣΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ»), διὰ τὴν πρόθυμον συμμετοχὴν της εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Βασιλικοῦ Ἄετοῦ, εἰς Καλαμάκι. Ὁμοίως τὴν εὐγενῆ προσφορὰν της δι' ὀλιγόλεπτον ὁμιλίαν τοῦ Προέδρου τοῦ Σωματείου ὑπὲρ τῶν Ζώων. Τὸν βιομάχανον κύριον Κων. Τσαούσογλου διὰ τὴν δωρεὰν παραχώρησιν χώρου, εἰς τὸν ὁποῖον φιλοξενεῖται ἡ προσωρινὴ «ΣΤΕΓΗ ΖΩΩΝ». Τοὺς κτηνιάτρους Ἀθηνῶν, οἱ ὁποῖοι μετὰ συμπαθείας περιβάλλουν τὸ Σωματεῖον, ἰδιαιτέρως τὸν ἀμισθὶ παρακολουθοῦντα τὰ Ζῶα τῆς «ΣΤΕΓΗΣ».

● Ἄρτος

● Ζυμαρικά

● Φρυγανιές

διὰ διαβητικούς

Ζ Η Γ Ρ Α Φ Ο Υ

ΠΥΘΑΓΟΡΑ ΔΡΟΥΣΙΩΤΗ

Κυπριακή Λύρα

ΚΕΡΥΝΕΙΑ

Δαντέλλες τ' ἀφροστέφανο τοῦ πέλαου πανηγύρι
κεντᾶ στὰ θράχια κι ὄλο ἀνθούς μαδᾶ στὴν ἀμμουδιά
κι' ἡ τρυφερή σου ἀνάμνηση γλυστράει ἀπ' τὴν καρδιά
ξενιτεμένη μέλισσα ποὺ ἀναζητᾶει τὴ γύρι.

ΘΑΛΑΣΣΑ ΤΟΥ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ

Δίσκο ἀσημένιο ἢ θάλασσα νὰ λάμπει τοῦ Σαρωνικοῦ.
Ἄπάνω ὡς κρίνο ἐραλδικὸ ἀπὸ φίλντισι φεγγάρι.
Κι ἀνάμεσα στὰ ἐρείπια τ' ἀρχαίου ναοῦ τοῦ ἐρημικοῦ
δέομαι μιᾶς πασίχαρης θρησκείας ἀπομεινάρι.

ΟΜΟΙΩΜΑ ΠΡΩΤΕΪΚΟ

Σὲ πολιτεῖες καὶ σὲ βουνῶν ἀπάτητες κορφές
καὶ στὰ βιβλία τῶν Μυστικῶν, τὴ γνώση ἔχω ζητήσει...
Ὅμως αὐτὸ ποὺ θάρρεψα πῶς εἶχα κατακτήσει,
ὁμοίωμα Πρωτεϊκὸ ποὺ ἀλλάζει ὄλο μορφές...

ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

Τῆς Κύπρος ἀγριολούλουδα κι' ἄνθη «μὴ μὲ λησμόνει»
ἀπ' τὴ λεπτὴ σας θελκτικὴ κρατεῖστε μου εὐωδιά·
βάλαμο γιὰ τὴν ἄρρωστη κι' ἀνήσυχη καρδιά,
τώρα ποὺ σκλάβα τὴν κρατᾶ τοῦ Κολωνοῦ τ' ἀηδόνι.

ΑΚΡΟΠΟΛΗ

Ἄκροπολη τοῦ ὄνειρου ἐσὺ τὸ φέγγος κι' ὁ βωμὸς
 μιᾶς θείας ἔκστασης, ρυθμὲ καὶ θάμα.
 Τῆς ὑπαρξῆς μου ἐστάθηκες τὸ τάμα,
 τῶν παιδικῶν μου στοχασμῶν ἀσίγαστος καημὸς.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Τὰ χρόνια ἐκύλησαν, ψυχὴ, μὰ τί πικρία ποὺ μένει.
 Ἡ ἀνάμνηση μιὰ δλάνοικτη πληγὴ. . .
 Ἐνα πρὸς ἓνα, ἀλλοίμονο, σὲ ἀφῆκαν προδομένη
 ὁ Ἔρωτας, ἡ Φιλία κι' ἡ Στοργή. . .

Τὸ μέτωπό μας γέρνει πιά πυρὸ, στεφανωμένο
 τὰ ρόδα ποὺ ἐπορφύρωσε μιὰ δύση ἐκστατική
 καὶ τῶν ματιῶν μας τὸ γλαυκὸ τὸ φῶς τὸ ἰλαρωμένο
 σὰν δυὸ λαμπάδων νεκρικῶν ἀνταύγεια τραγική.

Κι' ὦ πόσο ἐγένηκε βαρὺς τοῦ Γολγοθᾶ ὁ Σταυρὸς
 στὸ δρόμο ποὺ ἀνεβαίνουμε, στὸ δρόμο τὸν Μοιραῖο.
 Τριγύρω ἢ χλεύη κι' ὁ πικρὸς τοῦ πλήθους διασυρμὸς,
 χωρὶς νὰ βλέπω πουθενὰ τὸν Κυρῆναῖο. . .

Μὰ κι' ἂν τὰ χρόνια κύλησαν κι' ἄλλο σὲ μᾶς δὲ μένει
 παρὰ τῶν ἀναμνήσεων ἢ δλάνοικτη πληγὴ,
 μὲς στὴν ἀγκάλῃ τῆς ἐρημιᾶς κρυφὴ μαρμαρυγὴ
 τὰ δῆματά μας ὀδηγεῖ Θεόσταλτη Εἰμαρμένη.

(Ἐπὶ τὴν συλλογὴ «Τοπάζια καὶ Βηρύλλια»)

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Ι Η Σ Ο Υ Σ

Ποῖος ὑπῆρξεν ὁ Ἰησοῦς; ● Αἱ διάφοροι περὶ αὐτοῦ
 ἀπόψεις, ἐκτιθέμεναι ἀμερολήπτως. ● Ὁ Ἰησοῦς κατὰ
 τὸν Ρενάν. ● Ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὸν Συρέ. ● Ἡ διδασκα-
 λία τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη.

ΤΙΜΑΤΑΙ ΜΟΝΟΝ Δρχ. 60

Ἀνθρώπινη ἐπιθετικότητα καὶ τὸ ἀντίδοτον: Ἔρως

Αἱ ἀπόψεις τοῦ Κόνρατ Λόρενς καὶ Εἰρηναίου
Ἄμπεσφελντ τοῦ Ἰνστιτούτου Μάξ Πλάνκ

Ὁ γνωστὸς ἐπιστήμωμ Εἰρηναίος Ἄμπεσφελντ τοῦ Ἰνστιτούτου Μάξ Πλάνκ ὑποστηρίζει ὅτι ἡ «προσέγγισις συντελεῖ στὸ ἡμέρωμα τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀνακάλυψις τῶν ὄπλων, πὺ ἐπιτρέπουν νὰ προκαλοῦμε τὸν θάνατο ἐξ ἀποστάσεως», ἔφερε μιὰ ἀλλαγὴ στὴν ὁποία τὰ ἐνστικτὰ μας δὲν μπόρεσαν νὰ προσαρμοστοῦν. Ἡ βασικὴ ἰσορροπία ἀνάμεσα στὴν ἐπιθετικότητα καὶ τὴν ἀπαγόρευση τοῦ θανάτου ἔχει καταστραφῆ. Ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ εὐκόλα νὰ πιέσῃ μιὰ σκανδάλῃ καὶ νὰ καταστρέψῃ τὸ κορμὶ τοῦ συνανθρώπου του μὲ μιὰ ταχύτητα πὺ ἐμποδίζει τὸ θῦμα νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν ὑποταγὴ του καὶ νὰ προκαλέσῃ ἔτσι τὴν συμπόνια. Ἐξἄλλου, ἐλάχιστα: θὰ πῆγαιναν γιὰ κυνήγι ἀκόμη καὶ μόνον ἐνὸς λαγοῦ ἀνθὰ ἦταν ἀναγκασμένοι νὰ σκοτώσουν τὸ θῆραμα μὲ τὰ νύχια καὶ τὰ δόντια.

Ὅσο περισσότερο ἀναπτύσσεται ἡ ἀποτελεσματικότης τῶν ὄπλων τόσο λιγώτερο μποροῦν νὰ ἐκδηλωθοῦν τὰ αἰσθημάτα πὺ ἐπηρεάζουν τὶς πράξεις μας. Ἀνθρωποὶ πὺ δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ δώσουν, ὅταν πρέπει, ἓνα χαστούκι σὲ κάποιον ἰδιότροπο παιδὶ μποροῦν πολὺ εὐκόλα νὰ πιέσουν μὲ ἀδιαφορία ἓνα κουμπὶ καὶ νὰ ἐξαπολύσουν συσκευές πὺ θὰ προκαλέσουν τὸν θάνατο χιλιάδων ἀξιαγάπητων παι-

διῶν. Καλοὶ καὶ ἀξιοπρεπεῖς οικογενειάρχες ἔχουν χρησιμοποήσει τοὺς πολέμους ἀμέτρητες ὀμβες.

Ὁ ὑπερπληθυσμὸς καὶ ἡ συγκέντρωσις μεγάλων μαζῶν στὶς μητροπόλεις εἶναι ὁ ἄλλος σημαντικὸς παράγοντας πὺ ἐπιφέρει διαταραχὲς στὴν λειτουργία τῆς φυσικῆς ἐπιθετικότητος. Ὁ πληθυσμὸς προκαλεῖ ἐνίσχυση τῶν προστριβῶν μεταξὺ τῶν ἀτόμων καὶ ἔτσι δημιουργοῦνται συγκρούσεις μὲ σκοπὸ τὴν κατάκτηση καὶ τὴν ὑπεράσπιση ἐνὸς χώρου πέρα ἀπὸ τὴν κατάκτηση τῆς κοινωνικῆς θέσεως καὶ τῆς γυναίκας.

Οἱ μεγάλες ἀστικὲς κοινωνίες ἐνισχύουν ὑπερβολικὰ τὴν ἐπιθετικότητα ἐπειδὴ σ' αὐτὲς τὰ διάφορα μέλη πὺ τὶς ἀποτελοῦν, ἀντιμετωπίζονται ἀπὸ ἀγνώστους καὶ αὐτὸ ἔρχεται σὲ ὀλοφάνερη ἀντίθεση μὲ τὴ ζωὴ στὶς μικρὲς κοινότητες ὅπου ὅλοι γνωρίζονται μεταξὺ τους, κάτι δηλαδὴ πὺ ἀπέτελεσε τὴ βάση τῆς συμβίωσις στὴν προ-βιομηχανικὴ ἐποχὴ.

Γιὰ τοὺς μελετητὰς τῶν ἀνθρωπίνων ἠθῶν — κατὰ τὸν Ἄμπεσφελντ — ἡ ἀποξένωσις ἐπηρεάζει σημαντικὰ τὴν ἀνθρώπινη ἐπιθετικότητα, ἡ ὁποία φθάνει στὸ ὕψιστο σημεῖον ὅταν πρόκειται γιὰ «ξένους».

Οἱ ἀπόψεις αὐτὲς φαίνονται νὰ ἐπιβεβαιώνονται ἀκόμη καὶ μὲ τὰ

ἢ κλείουν τὰ κουρτινάκια πρὸς τὴν πλευρὰ τοῦ διαδρόμου, ἐνῶ ἄλλοτε ὑποκρίνονται πὼς κοιμούνται βαθεῖα. Ἵπάρχει δηλαδὴ ἓνα ὀλόκληρο ρεπερτόριο πὸ ἐγκαταλείπεται ἀμέσως ὅταν ὁ νεοφερμένος ἀποδείχνει πὼς εἶναι γνωστός.

Ἡ γνωριμία ἐπηρεάζει τὴν ἀνθρώπινη συμπεριφορὰ ἀπὸ τότε πὸ ὑπάρχουν ἄνθρωποι. Ὁ Ἄμπεσφελντ ἀναφέρει ἓνα ἐπεισόδιο πὸ συνέβη σ' ἓναν συνάδελφό του, τὸν Νέεβερμαν, ὅταν αὐτὸς στὴ διάρκεια μιᾶς ἐξερευνητικῆς ἀποστο- παραμικρὰ ἐπεισόδια τῆς καθημερινῆς μας ζωῆς. Ὁ κάθε ὁδηγὸς αὐτοκινήτου ξέρεי πόσο εὐκόλα ἐξοργίζεται μὲ τοὺς ξένους ὅταν τοῦ προκαλοῦν ἐμπόδια στὴν κυκλοφορία. Ὅταν, ὅμως, ὁ ὁδηγὸς πὸ μᾶς ἐνοχλεῖ μὲ ἰδιότροπες μα- νουῆρες ἀνακαλύψουμε ὅτι εἶναι γνωστός μας, τότε ἡ μαχητικότη- τὰ μας ἐξατμίζεται καὶ ὁ πιθα- νὸς καυγᾶς ὁδηγεῖ σὲ χιουμοριστι- κὲς φράσεις.

Τὸ γεγονός ὅτι ἡ γνωριμία μει- ὠνει τὴν ἔχθρα, μπορούμε νὰ τὸ παρακολουθήσωμε στὸ βαγόνι ἐνὸς τραίνου, ὅπου βλέπουμε τοὺς ἀν- θρώπους τὴν στιγμή πὸ προσπα- θοῦν νὰ ἐξασφαλίσουν ἓναν χῶρο καὶ ὅπου ἀντιμετωπίζουν τοὺς ξέ- νους σὰν πιθανοὺς ἀνταγωνιστὲς καὶ εἰσβολεῖς. Οἱ ἄνθρωποι σκε- πάζουν τὶς θέσεις μὲ τὰ παλτά, τὰ καπέλλα ἢ τὶς ἐφημερίδες τους λῆς στὴ Νέα Γουινέα συναντήθη- κε μὲ μιὰ ἄγρια φυλὴ πὸ ἀποτε- λούνταν ἀπὸ τρομεροὺς κυνηγοὺς κεφαλῶν καὶ κάποιος Μίτου τὸν κάλεσε σὲ γεῦμα. Ὁ ἐθνολόγος κοιμήθηκε στὸ χωριὸ καὶ τὴν ἄλ- λη μέρα ρώτησε τὸν Μίτου:

«Ἐκανα καλὰ πὸ κοιμήθηκα

τόσο ἥσυχά ἀνάμεσά σας;»

Καὶ ὁ ἰθαγενὴς ἀπάντησε ἀνα- στεναζόντας:

«Θὰ σοῦ ἔκοβα εὐχαρίστως τὸ κεφάλι ἐπειδὴ μοῦ ἀρέσει πάρα πολύ. Φάγαμε μαζὶ καὶ τώρα πιά δὲν εἶσαι ξένος».

Ἡ ἐπιθετικότης πὸ περιέγραψε ὁ Χόμπς καὶ πὸ ἐκδηλώνεται στὸ ἐσωτερικὸ μιᾶς ἀνώνυμης κοινω- νίας ἐνισχύεται ἀκόμη περισσότε- ρο ἀπὸ τὸν ἀνταγωνισμὸ καὶ τὸν ἰδεολογικὸ φανατισμὸ πὸ φθάνει μέχρι τὸ μίσος καὶ τὴν παραμόρ- φωση τοῦ ἀντιπάλου. Οἱ τρομοκρα- τικὲς ἐνέργειες πὸ προκαλοῦν τὸν θάνατο ἀθῶων πολιτῶν ἀποτελοῦν τὸ τελευταῖο παράδειγμα πὸ μᾶς παρουσιάζει τὸ σημεῖο στὸ ὅποιο μπορεῖ νὰ φθάσῃ ὁ ἐκφυλισμὸς τοῦ κοινωνικοῦ σώματος.

Στὴ μαζικοποίηση καὶ τὴν αὔ- ξηση τῆς ἐπιθετικότητος πρέπει νὰ προσθέσουμε καὶ τὴν ἐπιδεινω- ση τῶν συνδηκῶν τῆς ζωῆς στὶς πόλεις. Συμφωνώντας μὲ τοὺς ψυ- χαναλυτὲς οἱ ἐθνολόγοι παραδέ- χονται ὅτι παίζει πολὺ μεγάλο ρό- λο ὁ παράγοντας πὸ ὀνομάζουμε «οἰκογενειακὸ αἶσθημα».

Ὁ Ἄμπεσφελντ ἐξηγεῖ ὅτι τὸ παιδὶ γεννιέται μὲ κοινωνικὲς προ- διαθέσεις. Κάτι τέτοιο ὅμως δὲν φτάνει στὴν ὠρίμανσή του ἂν στὴν εὐαίσθητο περίοδο τὸ παιδὶ δὲν βρῆ μιὰν ἀπάντηση ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν γονέων του καὶ ἰδιαίτερα τῆς μη- τέρας. «Εἶναι ἀπίστευτο πόσες πρωτοβουλίες ἀγαλαμβάνει τὸ παι- δάκι γιὰ νὰ δημιουργήσῃ κοινωνι- κὲς ἐπαφές. Τὸ γεγονός ὅμως ὅτι στὶς προσπάθειές του δὲν βρίσκει ἀνταπόκριση ἔχει σὰν συνέπεια τὴν ἀντιπάθεια γιὰ τὴν κοινωνία».

Ἡ ἀγάπη λοιπὸν γιὰ τὸν πλη-

σίον είναι κάτι που βρίσκεται μέσα στο παιδί και που πρέπει να καλλιεργηθῆ. Μαθαίνοντας να αγαπάει τους γονείς του, συγγενείς και τους γείτονες, όταν ώριμάσει θὰ ἔχη τὴν ικανότητα νὰ ἀγαπᾷ και τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

Δημιουργώντας ἕναν διάλογο μετὴν μητέρα τὸ παιδί καταλαβαίνει ὅτι δίπλα του ὑπάρχει πάντοτε κάποιος ἔτοιμος νὰ ικανοποιήσῃ τὶς ἀνάγκες του. Μαθαίνει ἔτσι κάτι τὸ πολὺ σημαντικό: νὰ ἔχη ἐμπιστοσύνη στοὺς ἄλλους. Ἡ στάσις αὐτὴ ποὺ ὀνομάζεται («πρωτογενὴς ἐμπιστοσύνη») εἶναι τὸ βασικὸ στήριγμα τῆς προσωπικότητος, εἶναι ἡ προϋπόθεση γιὰ κάθε θετικὴ σχέση μετὴν κοινωνία και γιὰ τὴν κάθε ικανότητα ταύτισης μετὰ μιὰ ὀποιαδήποτε ὁμάδα.

Ἀναφέροντας τὰ λόγια τοῦ Σπίτς ὁ Ἄμπερσφελντ λέει: «Παιδιά ποὺ μεγαλώνουν χωρὶς ἀγάπη μετατρέπονται σὲ ἐνήλικες γεμάτους μίσος»

Ὁ Κόνραντ Λόρεντς και ὁ μαθητὴς του Ἄμπερσφελντ ἔστω και ἂν πιστεύουν ὅτι ἡ ἀνθρώπινη ἐπιθετικότης βρίσκεται μέσα μας (δηλαδή δὲν εἶναι ἐπίκτητη) δὲν παύουν νὰ εἶναι αἰσιόδοξοι. Δὲν πιστεύουν ἐξ ἄλλου, ὅτι ἡ ἐπιθυμία νὰ σκοτώσουμε τοὺς «ἀδελφούς» μας ἀποτελεῖ ἕνα εἶδος «μοιραίας κατάρτας» ποὺ μᾶς καταδιώκει ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Κᾶϊν.

Ὁ Λόρεντς και ὁ μαθητὴς του συμπληρώνουν ὅτι τὸ καλύτερο ἀντίδοτο γιὰ τὴν ἐπιθετικότητα βρίσκεται μέσα στὴν ἴδια τὴν φύση τοῦ ἀνθρώπου και ὀνομάζεται Ἔρως. Στὸν υἱὸ τοῦ Ἀδάμ βρίσκουμε μιὰ προδιάθεση γιὰ κοινωνικὰ συναίσθηματὰ πρᾶγμα ποὺ ἀποτε-

λεῖ τὸν ἐγγενῆ ἀνταγωνιστὴ τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ ζώου.

Τὴν προδιάθεση αὐτὴ λοιπὸν πρέπει νὰ ἐνθορρύνουμε ἀπομακρύνοντας τὰ ἐμπόδια ποὺ τὴν περιορίζουν και τὰ ὁποῖα εἶναι ἐξαιρετικὰ πολυάριθμα στὴν σημερινὴ κοινωνία.

«Ἡ κοινωνία μας, μὸ εἶπε ὁ Λόρεντς, ἐντυπωσιασμένη ἀπὸ τὶς ἐπιτυχίες τῆς ἐπιστήμης και τῆς τεχνικῆς, κινεῖται ἀκολουθώντας αὐτὰ τὰ εἰδῶλα. Ἐπειδὴ, ὅμως, θεωρεῖται πραγματικὸ μόνον κάθε τι ποὺ μπορεῖ νὰ μετρηθῆ ποσοτικά, ἀφήνουν ἀπ' ἔξω μιὰ κληρονομιά ἀπὸ ἀρετὲς ποὺ ἄλλοτε ὀνομάζουμε συναίσθημα, ἄλλοτε φιλία ἢ πίστη και ἄλλοτε τιμιότητα ἢ ἀγάπη».

Ὁ σχηματισμὸς ὁμάδων διαφόρων τύπων γιὰ κοινὲς αἰτίες και μετὰ κοινὸς ἥρωες δὲν θὰ πρέπει νὰ ὑποκύπτῃ στὸν ἰσχυρὸ πειρασμὸ τῆς ἀπομόνωσης ἀπὸ τοὺς ἄλλους. «Ἡ τάση γιὰ τὸν σχηματισμὸ ἀποκλειστικῶν ὁμάδων — λέει ὁ Ἄμπερσφελντ — ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μετὴν παγκόσμια ἀδελφσύνη».

Σχετικὰ μετὰ τὸ θέμα αὐτὸ ὁ καθηγητὴς ἀναφέρει μιὰ σκέψη τοῦ Δαρβίνου, ὁ ὁποῖος ὑποστηρίζει: ὅτι ἕνα ἀπὸ τὰ βασικὰ καθήκοντα τοῦ πολιτισμένου ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἐπέκταση τῶν αἰσθημάτων συμπαιθείας πέρα ἀπὸ τὶς ὁμάδες σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους κάθε ἐθνους και κάθε φυλῆς. Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτὴ τὰ ταξίδια, ἀκόμη και τὰ τουριστικά, ποὺ βοηθοῦν στὴ γνωριμία μετὰ τοὺς ξένους και στὴ φιλία σὲ διεθνεῖς ἐπίπεδα, κατὰ τὴν γνώμη τῶν ἐπιστημόνων, βοηθοῦν

πάρα πολύ τους σκοπούς τῆς εἰρήνης. Ἡ γνωριμία μὲ τους ξένους ἐμποδίζει αὐτὸ πὸ ἐπιθυμοῦν οἱ δημαγωγοὶ μὲ τὸ χυδαῖο ἐθνικισμὸ τους ὁ ὁποῖος μεταβάλλει τὸ «διαφορετικὸ» σὲ αἰτία περιφρόνησης. Ἡ οἰκειότης μὲ τους ἄλλους λαοὺς βοηθᾷ τὴν ἀνεκτικότητα, πρᾶγμα πὸ εἶναι πολὺ σημαντικό γιὰ τὴν πολιτισμένη συμβίωση.

Ἄνάμεσα στοὺς ἀνταγωνιστὰς

τῆς ἐπιθετικότητος ὁ Λόρεντς ἀναφέρει εὐχαρίστως τὸ χιοῦμορ καὶ τὴν τέχνη. Ἡ σημερινὴ κοινωνία εἶναι σοβαρὴ καὶ ἐπιτόλαια καὶ δὲν καλλιεργεῖ τὸ χιοῦμορ. Τὸ γέλιο εἶναι κάτι τὸ πολὺ σημαντικό. «Σκυλιὰ πὸ γαυγίζου κἀπου - κἀπου δαγκώνουν — λέει ὁ Λόρεντς. Οἱ ἄνθρωποι ὅμως πὸ γελᾶνε δὲν πυροβολοῦν ποτέ».

Ἄ που τί γ α τ ε

Κ Α Ι Σ Ε Ι Σ

τ οὺ ς χ ρ υ σ ὄ δ ε τ οὺ ς

τ ὴ μ ο υ ς

Ι Λ Ι Σ Ο Υ

Ε Π Ι Λ Ο Γ Η Τ Ρ Ι Ε Τ Ι Α Σ

1956 — 1958

1959 — 1961

Οἱ συνδρομηταὶ τοῦ ΙΛΙΣΟΥ δικαιοῦνται νὰ τοὺς ἀγοράσουν **ΜΟΝΟΝ** δρχ. 100 ἀντὶ τῆς τρεχοῦσης τιμῆς τῶν 120 δραχμῶν.

ΜΕΡΙΚΟΙ φίλοι τοῦ ΙΛΙΣΟΥ στέλνουν τὴν συνδρομὴ τους ἀφοῦ ἀναγκασθῶμε, μὲ λύπη μας, νὰ τοὺς ἐνοχλήσωμε μὲ ὑπειθυμίσεις, οἱ ὁποῖες κοστίζουν καὶ χρόνο καὶ χρηματά, ἢ νὰ στείλωμε εἰσπράκτορα, πὸ κοστίζει ἕως το ἡμερῶν δηλαδὴ ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸ περιοδικὸ ἕνα μέρος τῆς συνδρομῆς. Οἱ πολλοὶ εἶναι τακτικοί. Ἐν ὄσῳ μας!

το
ἡμερῶν
ὅτι
εἶ

υπεριώδη ακτινοβολία, υποθέτομε πώς τὸ χρώμα τῶν ματιῶν παίζει τὸν ἴδιο προσαρμοστικὸ ρόλο ὅπως καὶ τὸ χρώμα τοῦ δέρματος. Στους ἐγγράμους λαούς, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν πυκνὸ χρωματισμὸ τῆς ἱριδος ὑπάρχει κι' ἓνα στρώμα μελανίνης στὴ βάση τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς. Αὐτὸ ὄχι μόνον χρησιμεύει ἐναντίον τῆς ἀντηλιας, ἀλλὰ καὶ δίνει μεγαλύτερη ὀπτική ὀξύτητα ὅταν τὸ φῶς εἶναι δυνατό, πράγμα πὸν μπορεῖ νὰ ἔχη ζωτικὴ σημασία γιὰ τοὺς ἀνθρώπους πὸν κυνηγοῦν στὴν ἔρμημο ἢ στὴν πυκνὴ σαβάννα.

Ἄν ὅμως τὸ χρώμα τοῦ δέρματος καὶ τῶν ματιῶν ἔχη σχέση μετὰ τὸν ἥλιο, τί ἀξία μπορεῖ νὰ ἔχη τὸ μαῦρο δέμα γιὰ τοὺς κατοίκους τῶν σκοτεινῶν δασῶν τοῦ Κογκό, μετὰ τὶς τροπικὲς βροχές; Ἡ ἀπάντηση εἶναι πὸς οἱ πρόγονοι τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν εἶχαν ζήσει στὴν περιοχὴ τῆς Σαχάρας. Οἱ νέγροι ζῆσαν στὴν Κεντρικὴ Ἀφρικὴ μόνον 10.000 χρόνια. Ὅταν, στὰ τέλη τῆς τελευταίας ἐποχῆς τῶν πάγων, ἡ Σαχάρα, μιὰ ἀλλοτε γόνιμη καὶ πράσινη περιοχὴ, ἔγινε ἔρημος, οἱ κάτοικοί της μετανάστευσαν πρὸς τὸ Νότο. Τὸ σημερινὸ χρώμα τῶν νέγων τῆς Κεντρικῆς καὶ Νοτίου Ἀφρικῆς μπορεῖ νὰ εἶναι κληρονομία τοῦ παρελθόντος. Οἱ φυλὲς εἶναι προῖοντα παλαιότερων συνθηκῶν.

Πολλοὶ Ἀμερικανοἰνδιάνοι ζοῦν στους τροπικούς. Γιατί δὲν ἀπέκτησαν πολὺ μαῦρο χρώμα δέρματος, ὅπως τῶν Ἀφρικανῶν νέγων; Ἡ ἀπάντηση εἶναι πὸς ὁ Ἀμερικανοἰνδιάνος ἔχει ἔρθει ἀπὸ πολὺ μακριά. Μετανάστευσε στὸ

Νέο Κόσμο ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ του πατρίδα, τὴν Βόρειο Ἀσία, πρὶν ἀπὸ 2500 χρόνια. Καὶ κληρονόμησε τὸ ἀρχικὸ του χρώμα στους ἀπογόνους του τῶν τροπικῶν.

Ἵπάρχει λοιπὸν ἀναμφισβήτητα κάποια σχέση ἀνάμεσα στὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ στὸ χρώμα τοῦ δέρματος καὶ τῶν ματιῶν. Ὅμως, κι' ἄλλοι παράγοντες παίζουν ρόλο σχετικῶς μετὰ τὸ χρώμα τοῦ δέρματος. Λόγου χάρι, στὸς τροπικούς, οἱ ἀνθρώποι μετὰ μαῦρο χρώμα φαίνεται νὰ προβάλλουν μεγαλύτερη ἀντίσταση στὶς δερματικὲς μολύνσεις ἀπὸ κείνους πὸν ἔχουν ἀνοιχτότερο δέμα. Τὸ μαῦρο δέμα μπορεῖ νὰ δώση σημαντικὰ πλεονεκτήματα στὶς περιοχὲς τοῦ Ἰσημερινοῦ, ὅπου οἱ ἀρρώστιες τοῦ δέρματος παίρνουν ἐπιδημικὲς διαστάσεις.

Τὰ φυλετικὰ χαρακτηριστικὰ ἐπηρεάζονται ἐπίσης ἀπὸ τὴν τροφή, πὸν ἔχει πολὺ σχέση μετὰ τὸ ὕψος. Λόγου χάρι, τὰ παιδιὰ τῶν ἀνθρώπων πὸν μεταναστεύουν στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες γίνονται συνήθως ψηλότερα ἀπὸ τοὺς γονεῖς τους, γιὰτί τρέφονται καλύτερα.

Ἀντιθέτως, στὰ δάση τῆς Κεντρικῆς Ἀφρικῆς ζοῦν οἱ Πυγμαῖοι — ἄλλὰ ὑπάρχουν ἐκεῖ καὶ Πυγμαῖοι ἐλέφαντες, ἰπποπόταμοι καὶ χιμπατζῆδες. Ἴσως οἱ διαρκεῖς βροχὲς τῶν τροπικῶν νὰ φώχωναν τὸ χῶμα, μετὰ ἀποτέλεσμα ἢ τροφὴ ἀνθρώπων καὶ ζῶων νὰ στερεθῆκε τὰ ὀρυκτά, πὸν εἶναι ἀναγκαῖα γιὰ τὴν κανονικὴ ἀνάπτυξη.

Οἱ ἐπιστήμονες πὸν ἔλαβαν μέρος στὸ συμπόσιο τῆς Σίνιαν. Ἡμεῖς κατέληξαν ἵπὸν γιὰ τὸν πλη-

συμπέρασμα: Είμαστε τώρα σχεδόν βέβαιοι πώς οι σημερινές άνθρωπινες φυλές εμφανίστηκαν στα τέλη της τελευταίας εποχής των παγετώνων, από ένα αρχικό γένος HOMO SAPIENS που είχε τα γενικά χαρακτηριστικά μίας πρωτόγονης λευκής ομάδος. Σύμφωνα με τα τελευταία παρίσματα της 'Επιστήμης, όλες οι σημερινές φυλές της Γης κατάγονται από λευκούς προγόνους, που έζησαν πριν από 60.000 περίπου χρόνια! Για την ανθρωπολογία, ο 'Αδάμ ήταν λευκός. Οι επιστήμονες δηλαδή πιστεύουν, πές και οι μαύροι της Κεντρικής 'Αφρικής προέρχονται από τον λευκό άνθρωπο του τύπου του Κρό - Μανιόν, που έζησε κυρίως μετά την τελευταία εποχή των Παγετώνων. Τότε άρχισε η διαίρεση της ανθρωπότητας στις σημερινές φυλές.

Στόν γνωστό μας κόσμο, υπάρχουν άνθρωποι με τις πιο διαφορετικές διαστάσεις, σωματικές κατασκευές και χρώματα του δέρματος: Γκριζοκίτρινοι Πυγμαίοι, γιγαντιαίοι νέγροι Βατούσι, μελαφοί 'Αράβες, ρόδινοι Σουηδοί, 'Εσκιμώοι, 'Ερυθρόδερμοι, Μογγόλοι, Πολυνήσιοι και 'Αφρικανοί. Οι διαφορές αυτές υπήρξαν αποτέλεσμα της απομονώσεως, της αλλαγής, της διασταυρώσεως και των μεταβολών του περιβάλλοντος. 'Η προσαρμογή, παράλληλα προς την φυσική επιλογή, έπαιξαν, φυσικά, τον κυριώτερο ρόλο. Οι φυλετικές διαφορές επέτρεψαν στόν άνθρωπο να ζήσει σε περιοχές που διέφεραν σημαντικά αναμεταξύ τους από πλευράς ζέσθους, ύπεριώδους ακτινοβολίας, υψους και υγρασίας.

Μπορούμε λοιπόν να πούμε, ά-

πό επιστημονικής πλευράς, ότι μία φυλή είναι ανώτερη της άλλης; "Όχι. Κάθε φυλή έχει τις αδυναμίες της και τα πλεονεκτήματά της. Σε κάθε ομάδα υπάρχει μια μεγάλη «γκάμμα» ικανοτήτων, που αρχίζουν από το μηδέν και φτάνουν στη μεγαλοφυΐα.

Οι 'Αυστραλοί 'Ιθαγενείς έχουν συχνά χαρακτηριστεί ως μία ιδιαίτερα πρωτόγονη και κατώτερη φυλή. "Όμως, οι παρατηρηταί που έχουν ζήσει ανάμεσά τους χωρίς προκατάληψη λένε πώς έχουν μια καταπληκτική ικανότητα στην επισήμανση και τη σύλληψη των θηραμάτων τους — μιὰ τέχνη, που χρειάζεται πολύ μεγάλη επίνοητικότητα και πνευματική ευστροφία.

Το γεγονός ότι μερικές ομάδες, όπως οι Κινέζοι ή οι 'Ευρωπαίοι, δημιούργησαν μεγάλους πολιτισμούς, ενώ άλλοι, όπως οι 'Ιθαγενείς αυτοί της 'Αυστραλίας, έχουν μείνει στην Παλαιολιθική 'Εποχή, οφείλεται όχι στην φυλετική υπεροχή των πρώτων, αλλά στο εύνοικό φυσικό περιβάλλον όπου έτυχε να βρεθούν μερικοί πρόγονοί τους.

I. ΛΑΜΨΑΣ

«Καθημερινή», 23.3.75

Το Σύμπαν, ή Ζωή και ο "Άνθρωπος

Του Καθηγητού κ. Δ. ΚΩΤΣΑΚΗ

Περιοπαί από την νέαν μελέτην του καθηγητού της 'Αστρονομίας στο Πανεπιστήμιο 'Αθηνων κ. ΔΗΜ. ΚΩΤΣΑΚΗ «Το Σύμπαν, ή Ζωή και ο "Άνθρωπος»:

«Θά δώσωμεν μίαν εικόνα του

ἀστρονομικοῦ σύμπαντος, παραστατικήν καὶ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀληθῆ, ἂν ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὸν γειτονικὸν χῶρον πού ἐκτείνεται πρὸς τὰ ἑπάνω καὶ κάτω, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἔμπρὸς καὶ ὀπίσω. Τὴν εἰκόνα αὐτὴν τὴν ζωγραφίζουν αἱ παρατηρήσεις τῶν ὀπτικῶν τηλεσκοπίων καὶ τῶν ραδιοτηλεσκοπίων καὶ τὴν συμπληρώνουν αἱ πληροφορίες τῶν τεχνητῶν δορυφόρων-τροχιακῶν ἀστεροσκοπειῶν καὶ διαστημοπλοίων πού βυθίζονται διαρκῶς καὶ περισσότερο εἰς τὸν μεταξὺ τῶν πλανητῶν χῶρον. Ἐὰν ἀναχωρήσωμεν ἀπὸ τὸν πλανήτην μας, τὸ πρῶτον οὐράνιον σῶμα πού θὰ συναντήσωμεν εἶναι ἡ Σελήνη — εἰς ἀπόστασιν 384.000 χλμ. Ἀκολουθεῖ ἡ Ἀφροδίτη, πού πλησιάζει τὴν Γῆν εἰς ἀπόστασιν 40.000.000 χλμ. ὁ Ἄρης εἰς ἀπόστασιν 55.000.000 καὶ ὁ Ἑρμῆς εἰς 76.000.000 χλμ. Μετὰ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς πλανήτας ἔρχεται ὁ Ἥλιος, εἰς μέσην ἀπόστασιν 150.000.000 χλμ. Ἡ πλησιεσττέρα ἀπόστασις τοῦ Διὸς ἀπὸ τῆς Γῆς εἶναι 590 ἑκατομμύρια χιλιόμετρα. Ἀκολουθοῦν οἱ πλανῆται Κρόνος, Οὐρανὸς καὶ Ποσειδῶν, διὰ νὰ φθάσωμεν τέλος εἰς τὸν Πλούτωνα πού εὑρίσκεται εἰς μέσην ἀπόστασιν 5.910 ἑκατομμυρίων χιλιόμετρων».

«Τὸ γειτονικὸν «ἀστρονομικὸν περιβάλλον» περιλαμβάνει τὸ πλανητικὸν σύστημα. Ἐκινᾷ ἀπὸ τὴν Γῆν καὶ φθάνει μέχρι τὸν Πλούτωνα, ὁ ὁποῖος εἰς τὸ τηλεσκοπίον φαίνεται ὡς ἀμυδρὸς ἀστὴρ μικρότερος τοῦ 15ου μεγέθους. Τὸ πρῶτον διαστημόπλοιο πού θὰ ἐκτοξευθῆ τὰ ἀμέσως ἐπόμενα ἔτη

θὰ φθάσῃ ἐκεῖ περὶ τὸ ἔτος 2000. Ἐν τῷ μεταξὺ διαστημόπλοιο ἐφθασαν εἰς τὴν Ἀφροδίτην, τὸν Ἑρμῆν, τὸν Ἄρην καὶ τὸν Δία, ἔπειτα δὲ ἀπὸ ὀλίγα ἔτη θὰ πλησιάσουν τὸν Κρόνον, τὸν Οὐρανὸν καὶ τὸν Ποσειδῶνα. Εἰς τὴν Σελήνην ἔγιναν ἤδη ἐπιτυχῶς 6 ἐπισκέψεις ἀστροναυτῶν καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐρεύνης εἶναι πολὺ ἐνδιαφέροντα. Θὰ ἔχωμεν μίαν παραστατικὴν εἰκόνα τοῦ γειτονικοῦ αὐτοῦ περιβάλλοντος ἂν ἐπιχειρήσωμεν τὸ ἀκόλουθον ταξίδι. Ἄς φαντασθῶμεν ὅτι εὐρισκόμεθα ἐπὶ ἐνὸς κινητοῦ, τὸ ὁποῖον τρέχει μὲ τὴν ταχύτητα τοῦ φωτός (300.000 χλμ. κατὰ δευτερόλεπτον), καὶ ἀναχωροῦμεν ἀπὸ τὴν Γῆν. Μετὰ 18 καὶ 1)48 θὰ φθάσωμεν εἰς τὸν δορυφόρον μας, τὴν Σελήνην. Ἐπειτα ἀπὸ 8 λεπτά καὶ 19 δευτερόλεπτα θὰ εἴμεθα εἰς τὸν Ἥλιον, μετὰ 35 πρῶτα λεπτά θὰ πλησιάσωμεν τὸν Δία καὶ μετὰ 5 ὥρας καὶ 25 πρῶτα λεπτά θὰ διέλθωμεν πλησίον τοῦ Πλούτωνος. Μέσα εἰς τὴν σφαῖραν αὐτὴν, ἀκτίνας 5ω καὶ 35λ εὐρίσκονται οἱ 9 πλανῆται, οἱ 32 δορυφόροι των, οἱ 500 κομήται, οἱ μετεωρίζονται, καὶ ἡ μεταξὺ τῶν πλανητῶν ὑπάρχουσα μεσοπλανητικὴ ὕλη πού ἀποτελεῖται ἀπὸ κόκκους κόνεως καὶ ἀπὸ ἀέριον. Αὐτὸς ὁ χῶρος εἶναι τὸ πρῶτον στάδιον τοῦ ἀστρονομικοῦ περιβάλλοντος τοῦ σύμπαντος».

«Συνεχίζομεν τὸ ταξίδι μὲ τὴν ταχύτητα τοῦ φωτός: Ἐγκαταλείψαμεν τὸν Πλούτωνα. Οἱ πλανῆται, ὅπως καὶ οἱ ἀπλανεῖς ἀστῆρες καὶ ἀπὸ ἐκεῖ πού θὰ εὐρισκώμεθα φαίνονται τόσο μικροί, ὅσον

φαίνονται και από την Γῆν. Τρέχουμεν εἰς τὸ διάστημα. Μίαν ἡμέραν, δύο ἡμέρας. Μίαν ἐβδομάδα... Ἔνα μῆνα, δύο μῆνας... Δὲν συναντῶμεν ἀστέρας. Ὁ χῶρος φαίνεται κενός. Οἱ ἀστέρες εἶναι τόσο ἀμυδροί, ὅσον φαίνονται καὶ ἀπὸ τὴν Γῆν. Ταξιδεύομεν, μὲ τὴν ταχύτητα τοῦ φωτός πάντοτε, ἕνα ἔτος, δύο ἔτη, τρία ἔτη. Ὁ χῶρος εἶναι κενός. Ὅταν ταξιδεύσωμεν 4 ἔτη καὶ 3 μῆνας, θὰ συναντήσωμεν ἕνα ἀπλανῆ ἀστέρα ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὴν Γῆν φαίνεται μὲ τὸ τηλεσκόπιον, ὡς ἀστήρ 11ου μεγέθους. Εἶναι εἰς τὸν ἀστερισμὸν τοῦ Κενταύρου, ποῦ φαίνεται ἀπὸ τὸ νότιον ἡμισφαίριον. Ὁ ἀστήρ αὐτὸς ὀνομάζεται ἐγγύτατος τοῦ Κενταύρου καὶ ἀπέχει ἀπὸ ἡμᾶς 4,25 ἔτη φωτός. (Τὸ ἔτος φωτός εἶναι περίπου 10 τρισεκατομμύρια χιλιόμετρα). Ἐπομένως ὁ ἐγγύτερος πρὸς ἡμᾶς ἀπλανῆς ἀστήρ ἀπέχει 40 τρισεκατομμύρια χιλιόμετρα. Ἐπειτα ἀπὸ 8 ἔτη θὰ συναντήσωμεν τὸν Σείριον, τὸν λαμπρότερον τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων. Καὶ ἔπειτα ἀπὸ ταξίδι 28 ἐτῶν — μὲ τὴν ταχύτητα τοῦ φωτός πάντοτε — θὰ συναντήσωμεν τὸν Βέγαν εἰς τὸν ἀστερισμὸν τῆς Λύρας. Ἐὰν ἀπὸ ἐκεῖ προσπαθήσωμεν νὰ εὑρωμεν τὸν ἰδικόν μας Ἥλιον, θὰ τὸν διακρίνωμεν μὲ πολλὴν δυσκολίαν, διότι θὰ φαίνεται ὡς ἀστήρ 5ου μεγέθους!».

«Ἐὰν τρέχωμεν μέσα εἰς τὸ διάστημα μὲ τὴν ταχύτητα τοῦ φωτός κάθε τέσσαρα ἔτη φωτός — κατὰ μέσον ὄρον — θὰ συναντῶμεν καὶ ἀπὸ ἕνα ἀπλανῆ ἀστέρα! Τί ὑπάρχει μεταξύ τῶν ἀ-

πλανῶν ἀστέρων; Εἶναι ἡ μεσοαστρικὴ ὕλη, ποῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ κόνιν καὶ ἀέριον. Καὶ εἰς πόσον χῶρον ἐκτείνονται ἀστέρες; Εἰς ὅσον χῶρον ἐκτείνεται ὁ Γαλαξίας μας.

Ὁ Γαλαξίας μας, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκουν ὅλοι οἱ ἀπλανεῖς ποῦ βλέπομεν εἰς τὸν οὐρανὸν ἔχει σχῆμα φακοειδές. Ὁμοιάζει μὲ φακόν. Ἡ διάμετρος του, κατὰ μῆκος τοῦ κεντρικοῦ τοῦ ἐπιπέδου εἶναι 100.000 ἔτη φωτός (ε.φ.). Καὶ τὸ πάχος του 10.000 (ε.φ.). Εἰς τὸν χῶρον μέσα εἰς τὸν Γαλαξίαν μας ὑπάρχουν πλέον ἀπὸ 100 δισεκατομμύρια ἀστέρες — ἥλιοι. Καὶ πολλὴ μεσοαστρικὴ ὕλη καὶ ἄλλα νεφελώματα. Ἀκόμη τὸν περιβάλλον 200 ἀστρική σφαιρωτὰ σμήνη. Δηλαδή σμήνη ποῦ ἀποτελοῦνται, τὸ καθ' ἕνα ἐξ αὐτῶν, ἀπὸ πολλὰς χιλιάδας ἀστέρων. Αὐτὸς ὁ χῶρος εἶναι τὸ δεύτερον στάδιον τοῦ «αστρονομικοῦ περιβάλλοντος». Εἶναι προφανῶς ἀρκετὰ εὐρύτερος χῶρος».

«Ἐπάρχει ὅμως καὶ τρίτον στάδιον. Ὁ Γαλαξίας μας εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πολυαρίθμους γαλαξίας τοῦ σύμπαντος. Πλησίον τοῦ Γαλαξίου μας — εἰς ἀπόστασιν ἀπ' αὐτοῦ 200.000 ε.φ. — εὐρίσκονται τὰ δύο νέφη τοῦ Μαγγελάνου, ποῦ φαίνονται διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ἀπὸ τὸ νότιον ἡμισφαίριον. Εἶναι δύο μικροὶ γαλαξίαι, ὁ καθένας ἐκ τῶν ὁποίων ἔχει μερικὰς δεκάδας ἑκατομμυρίων ἀστέρων. Εἰς ἀπόστασιν 2 ἑκατομμυρίων ἐτῶν φωτός, πέραν τοῦ Γαλαξίου μας, θὰ συναντήσωμεν τὸν γαλαξίαν τῆς Ἀνδρομέδας. Ὁ γαλαξίας αὐτὸς φαίνεται διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ πλησίον τοῦ ἀστέρος β

'Ανδρομέδας. ὡς ἀμυδρά φωτεινὴ νεφέλη. Ἀποτελεῖται ἀπὸ 150.000 000.000 ἀστέρας καὶ ἔχει διαστάσεις ὀλίγον μεγαλύτερας ἀπὸ τὰς διαστάσεις τοῦ ἰδικοῦ μας Γαλαξίου! Ἐὰν μὲ κέντρον τὸν Γαλαξίαν μας (ἢ Γῆ μας φυσικὰ καὶ ὁ ἥλιος μας, ὅπως καὶ τὰ δισεκατομμύρια τῶν ἀπλανῶν τοῦ Γαλαξίου μας συγκεντρώνονται καὶ ἀπαρτίζουν ἓνα σημεῖον) καὶ μὲ ἀκτίνα 2.000.000 ἑ. φ. διαγράψωμεν μίαν σφαῖραν, μέσα εἰς τὸν σφαιρικὸν αὐτὸν χῶρον ὑπάρχουν 20 - 22 γαλαξίαι. Ὅλον αὐτὸ τὸ συγκρότημα ὀνομάζεται τ ο π ι κ ὸ ν σύστημα γαλαξιών. Ὑπάρχει ὅμως ἀκόμη χῶρος ἀνεξερεύνητος. Τρέχοντας ἢ μάλλον ταξιθεύοντας μὲ τὴν ταχύτητα τοῦ φωτός συναντῶμεν πολλοὺς γαλαξίας εἰς ἀπόστασιν 5, 10, 50, 100 ἑκατομμυρίων ἐτῶν φωτός. Πέραν τῆς ἀποστάσεως αὐτῆς ἀρχίζομεν νὰ συναντῶμεν, ὄχι μεμονωμένους γαλαξίας, ἀλλὰ ομάδας γαλαξιών. Τὰς μεγάλας ομάδας τὰς ὀνομάζομεν σμήνη γαλαξιών. Κάθε σμήνος ἀποτελεῖται ἀπὸ 100 - 1.000 γαλαξίας. Ὅταν, λοιπὸν, τρέχωμεν μὲ τὴν ταχύτητα τοῦ φωτός, κάθε 2 ἢ 3 ἑκατομμύρια ἔτη φωτός θὰ συναντῶμεν καὶ ἀπὸ ἓνα γαλαξία μέσα εἰς τὰ σμήνη γαλαξιών. Καὶ ὅταν συνεχίσωμεν τὸ ταξίδι μὲ τὴν ἴδια ταχύτητα, κάθε μερικὰς δεκάδας ἑκατομμυρίων ἐτῶν φωτός, θὰ συναντῶμεν καὶ ἀπὸ ἓνα σμήνος γαλαξιών. Ἀνακαλύπτομεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον σμήνη γαλαξιών μέχρις ἀποστάσεως 10 - 12 δισεκατομμυρίων ἐτῶν φωτός!»

«Ἡ εὐρεῖα καὶ ἀπέραντος αὐ-

τῆ περιοχῆ, ὁ πραγματικὰ τεράστιος αὐτὸς χῶρος, ἀποτελεῖ τὸ τελευταῖον — ἴσως — «ἀστρονομικὸν περιβάλλον» τοῦ ὀλοκληρῶναι τὴν εἰκόνα τοῦ σύμπαντος. Τὸ σύμπαν ἐκτείνεται εἰς ἓνα χῶρον, ἀκτίνος πιθανῶς 10 ἢ 12 δισεκατομμυρίων ἐτῶν φωτός, μέσα εἰς τὸν ὁποῖον ὑπάρχουν τρισεκατομμύρια γαλαξίαι καὶ πολλὴ ὕλη διάχυτος ὡς κόνις καὶ ἀέριον. Οἱ γαλαξίαι ἀποτελοῦνται ἀπὸ 100 ἕως 200 δισεκατομμύρια ἀστέρας - ἥλιους, ἀπὸ διάφορα νεφελώματα καὶ σμήνη ἀστέρων, ἀπὸ δισεκατομμύρια πλανητῶν καὶ ἀπὸ πολυαρίθμους κομήτας. Ὅλον αὐτὸ τὸ ὕλικὸν συγκρότημα ἀποτελεῖ τὸ Σύμπαν. Καὶ κάτι ἄλλο πρέπει νὰ προστεθῆ εἰς τὸ σημεῖον αὐτό. Νὰ φαντασθῆ κανεὶς ὅτι τὸ Σύμπαν αὐτὸ διαστέλεται, «φουσκώνει». Ὅτι οἱ γαλαξίαι ἀπομακρύνονται ἀπ' ἀλλήλων μὲ ταχύτητα πολὺ μεγάλην. Ἐχει διατυπωθῆ καὶ νόμος, ὁ ὁποῖος ἐκφράζει τὴν ταχύτητα διαστολῆς τοῦ Σύμπαντος. Μὲ βάσιν τὸν νόμον αὐτόν, τοῦ εἶναι γνωστὸς ὡς νόμος τοῦ HUBBLE, ἠμποροῦμεν νὰ ἔλθωμεν πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ νὰ εὕρωμεν τὴν ἀρχὴν τῆς διαστολῆς. Πότε δηλαδὴ τὸ Σύμπαν ἤρχισε νὰ διαστέλλεται. Οἱ εἰδικοί ὑπελόγησαν τὴν ἀρχὴν τῆς διαστολῆς τοῦ Σύμπαντος καὶ εὗρον ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ συμβῆ πρὸ 10 ἢ 12 δισεκατομμυρίων ἐτῶν. Τὴν ἀρχὴν τῆς διαστολῆς τὴν ὀνομάζομεν ἡλικίαν τοῦ Σύμπαντος. Ἡ ἡλικία τοῦ Σύμπαντος, ἐπομένως, εἶναι τῆς τάξεως τῶν 10 ἢ 12 δισεκατομμυρίων ἐτῶν».

«Προτοῦ κλείσωμεν τὸ κεφάλ-

λαιον αυτό και θέσωμεν ένα γενικώτερον ἐρώτημα, ἄς φαντασθώμεν τὴν ἐξῆς εἰκόνα: Τοποθετοῦμεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸν ἥλιον. Μὲ κέντρον τὸν ἥλιον γράφομεν περιφερείας κύκλων πού παριστοῦν ἀποστάσεις ἀνὰ 5 ἔτη φωτός. Τοποθετοῦμεν ἐντὸς αὐτῶν τοὺς πλησιεστέρους πρὸς ἡμᾶς ἀπλανεῖς ἀστέρας καὶ ἐλέπομεν συγκριτικῶς πῶς κατανέμονται ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος. Οἱ ὁμόκεντροι κύκλοι προχωροῦν συνεχῶς καὶ φθάνουν μέχρι ἀποστάσεως 12 δισεκατομμυρίων ἐτῶν φωτός. Ἐμποροῦμεν τώρα νὰ φαντασθώμεν ὁμοκέντρους σφαῖρας εἰς τὰς ἐπιφανείας τῶν ὁποίων ὑπάρχουν οἱ ἀστέρες, οἱ γαλαξίαι, τὰ σμήνη γαλαξίων. Καὶ αἱ σφαῖραι αὐταὶ διαστέλλονται,

φουσκώνουν... Γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Ἡ ἀρχὴ τῆς διαστολῆς τοῦ Σύμπαντος συμπίπτει μὲ τὴν δημιουργίαν αὐτοῦ; Αὐτὸ δέχονται οἱ κοσμολόγοι. Πῶς ἔγινεν ἡ δημιουργία τοῦ Σύμπαντος; Ἡ ἀπάντησις διαφεύγει κατὰ μεγάλο μέρος ἀπὸ τὴν περιοχὴν τῆς θετικῆς ἐρεύνης καὶ δὲν εἶναι εὐκολὸν νὰ δοθῇ. Τίθενται, ὅμως, ἄλλα ἐρωτήματα. Εἶναι τελικὴ καὶ πλήρης ἡ εἰκὼν αὐτῆ τοῦ Σύμπαντος; Μήπως ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἀντικείμενα εἰς τὸ φαινομενικῶς ἀπεραντον διάστημα, τὰ ὁποῖα δὲν παρετηρήθησαν ἀκόμη; Τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ μένουν χωρὶς ἀπάντησιν ἐπὶ τοῦ παρόντος. Δὲν γνωρίζομεν τί θὰ μᾶς παρουσιάσῃ τὸ μέλλον.

Ἐκκλησία ἢ σχολεῖο;

Ἐρανος θὰ γίνῃ σὲ ὅλα τὰ σχολεῖα, μὲ πρωτοβουλία ἑνὸς συλλόγου, γιὰ νὰ ἀνεγερθῇ ναὸς τοῦ ἱερομονάχου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ, τοῦ μεγάλου λαικοῦ ἀναγεννητῆ τοῦ 18ου αἰῶνα. Καὶ θὰ γίνῃ στὰ σχολεῖα ὁ ἔρανος ἐπειδὴ ὁ Κοσμᾶς ἀγωνίστηκε γιὰ τὴν ἀναστήλωση τῆς παιδείας στὰ χρόνια τῆς δουλείας χτίζοντας ἑκατοντάδες σχολεῖα στὴν ἠπειρωτικὴ Ἑλλάδα.

Σωστὸ εἶναι νὰ τιμηθῇ ὁ Κοσμᾶς πού τόσο ἀγωνίστηκε ἐναντίον τῆς ἀγροματωσύνης, ὁ ἐθναπόστολος καὶ ἐθνομάρτυρας, πού ἔμεινε παραγνωρισμένος κ' ἀδικημένος. Ἀλλὰ γιατί νὰ τιμηθῇ μὲ ναὸ; Βέβαια, κάθε ἅγιος θέλει τὴν ἐκκλησίαν του, τὸν οἶκο του. Εἶμαι ὥστόσο βέβαιος πῶς ὁ Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλὸς δὲν θὰ ἐπιθυμοῦσε τέτοια τιμῆ. Θὰ ἀποτελοῦσε ἀνακολουθία σ' ὀλόκληρο τὸ ἐθνοπαιδευτικὸ ἔργο του. Γιατὶ αὐτός ὁ ἀτρόμητος ἀναγεννητῆς καὶ λαϊκὸς διδάχος γκρέμιζε ἐκκλησίες γιὰ νὰ χτίσῃ σχολεῖα. Πίστευε πῶς οἱ ἀπελκῆτοι Ἑλληνες τῆς σκλαβιάς εἶχαν πρὶν ἀπὸ ὅλα ἀνάγκη νὰ μά-

θουν γράμματα κ' ὅτι οἱ πολλὲς ἐκκλησιῆς εἶναι ἀχρηστες, ὅταν μένουν κλειστὲς καὶ ἔρημες.

Πρόκειται γιὰ γεγονὸς ἐξακριβωμένο ἱστορικῶς. Τὸ 1777 ἔφθασε ὁ Κοσμᾶς στὴ Χειμάρρα. Κήρυξε στοὺς ὀρεσίβιους φιλελεύθερους πολεμιστὲς τὴ σημασίαν τῆς παιδείας καὶ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας καὶ τοὺς κάλεσε νὰ δώσῃ καθένas ἀπὸ τὸ ὑστέρημά του γιὰ νὰ ἰδρῦσουν σχολεῖο.

— Δὲν ἔχομε! ἀπάντησαν μ' ἕνα στόμα οἱ βουνίσιοι. Εἴμαστε θεόφτωχοι!...

— Καὶ τότες ἐκκλησιῆς τί τις θέλετε; Γκρεμίστε τεσ γιὰ νὰ χτίσετε σχολεῖο. Νὰ κρατήσετε μιά, τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἁγίων Πάντων. Μὲ τὰ ὄλικα καὶ τὴν περιουσίαν τῶν ἄλλων θὰ γίνῃ τὸ σχολεῖο γιὰ νὰ μάθουν τὰ παιδιὰ σας γράμματα. Νὰ ξεστραβωθοῦν. Τώρα ἀμέσως νὰ τίς γκρεμίσουμε. Εἶναι θεᾶρεστο ἔργο!

Οἱ Χειμαρριῶτες ἀνατρίχιασαν. Πι λέει τοῦτος ὁ καλόγερος; Ν' ἀπλώσουμε χερί στὴν ἐκκλησίαν; Δὲν κουνήθηκε κανεῖς.

Καὶ τότε ὁ Κοσμᾶς, ἀρπάζει ἕνα

λοστάρι, σκαρφαλώνει στο ναό που θρικόταν στην πλατεία. Και γκάπ και γκόπ αρχίζει να γκρεμίζει τον τρούλλο.

“Υστερα γύρισε στο πλήθος που τον παρακολουθούσε ξντρομο και μαρμαρωμένο και ξανάρχισε τὸ κήρυγμα.

—Δὲν βλέπετε, Χριστιανοί, ὅπου τὸ γένος μας ἀγρίεψεν ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν;

Τέτοια ἀποκοτιά ἦταν ἀνήκουστη Μίλησε ὁμως στὴν καρδιά τοῦ λαοῦ. Καὶ σὲ λίγο ὄλοι οἱ Χειμαρριῶτες ἄρπαξαν τὶς βαριές καὶ τοὺς κασμάδες...

Ἔτσι ἀπόχτησε ἡ Χειμάρρα σχολεῖο. Καὶ μόνο ἡ Χειμάρρα; Σ' ἓνα γράμμα τοῦ Κοσμᾶ στὸν ἀδελφὸ του διαβάζουμε:

«Ἐως τριάκοντα ἐπαρχίας περιήλθον, δέκα σχολεῖα ἑλληνικά ἐποίησα διακόσια διὰ κοινὰ γράμματα».

Δέκα γυμνάσια, θὰ λέγαμε σήμερα, καὶ διακόσια δημοτικά!...

Βροντοφώναζε σ' ἓνα κήρυγμά του:

—Καλύτερα, ἀδελφὲ μου, νὰ ἔχης ἑλληνικὸν σχολεῖον εἰς τὴν χώραν σου παρὰ νὰ ἔχης θρύσες καὶ ποτάμια...

Ὅταν ἔφθασε στὴν Πάργα μίλησε σὲ μεγάλη λαϊκὴ σύναξη:

—Λοιπόν, τέκνα μου Πάργιοι, πρὸς διαφύλαξιν τῆς πίστεως καὶ ἐλευθερίας τῆς πατρίδος, φροντίσατε νὰ συστήσετε ἀνυπερθέτως σχολεῖον ἑλληνικὸν δι' οὗ θὰ γνωρίσωσι τὰ τέκνα σας ὅσα ἐσεῖς ἀγνοεῖτε...

Ἀγωνιζόταν ἀκόμα νὰ πείση τοὺς χωριάτες νὰ μὴ μιλάνε ἀρβανίτικα ἢ βλάχικα ἀλλὰ μόνον ἑλληνικά. Καὶ τὶ δὲν τοὺς ἔταξε...

—Ὅποιος Χριστιανός, ἄντρας ἢ γυναίκα, ὑπόσχεται νὰ μὴ κουβεντιάσῃ μέσα εἰς τὸ σπίτι του ἀρβανίτικα νὰ μοῦ τὸ πῆ κι' ἐγὼ νὰ πάρω ὄλα τὰ ἀμαρτήματά του εἰς τὸν λαμόν μου ἀπὸ τὸν καιρὸν ποῦ ἐγεννήθη...

Αὐτὸς ἦταν ὁ Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός. Πι νὰ τοὺς κἀνὴ τοὺς ναοὺς; Ἐκεῖνος τοὺς γκρέμιζε γιὰ νὰ χτίσῃ σχολεῖα. Καὶ σήμερα ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ ναοὺς τῶν γραμμάτων. Ὑπάρχουν σχολεῖα τρώγεις, σχολεῖα ξυλόσπιτα.

Ἐνα ἐκπαιδευτήριο νὰ χτίσῃ ὁ Σύλλογος στὴ μνήμη τοῦ ἀγίου. Ν' ἀναγαλλιάσῃ ἡ ψυχὴ του. Ἀλλίως θὰ μᾶς καταρασθῇ ὁ Πατροκοσμάς.

Κι εἰμὲν οἰγυρους πὼς ἂν τὸν ρωτοῦσαν θὰ ἔλεγε, ὅπως πρὶν 200 χρόνια σὲ μιὰ διδαχὴ του:

«Διὰ τοῦτο σᾶς συμβουλεύω, ἀδελφοί, νὰ κάμετε σχολεῖον»...

Ἴσως μάλιστα νὰ ἀγρίευσε κιόλας καὶ νὰ ἔλεγε ἀκόμα.

—Ξεχάσατε μωρὲ, τὰ ρεζιλίκια μὲ τὸ «τάμα» τῆς Χούντας. Δὲν δάλατε μυαλό;

Ἄνταϊος

«Βραδυνή», 21.5.75

Ἄς εἶχαμε...

Μὲ ἀγωνία μὲ ρωτᾶ «ἕνας ἀνήσυχος νέος» ὅπως ὑπογράφεται: Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος ἦταν...μασσῶνος; Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἦταν ἐβραϊκῆς καταγωγῆς μὲ τὸ πραγματικὸ του ὄνομα Μενίς...

Ἐλόν; Ἐν πρώτοις, νέε μου, ὄλα αὐτὰ ποῦ ἔχουν κάποτε λεχθῆ γιὰ τὸν μεγαλύτερο πολιτικὸ ἄνδρα τῆς νεώτερης Ἑλλάδας εἶναι προϊόντα ἡλιθίων καὶ κινδυνεύει νὰ χαρακτηρισθῇ ἡλιθίος καὶ ἐκεῖνος ποῦ ἐξακολουθεῖ νὰ τὰ συζητᾶ ἀκόμα. Ἐφ' ὅσον, ὁμως, ζητᾶς τὴν προσωπικὴ μου γνώμη σοῦ λέω καὶ τὰ ἐξῆς: Ἄς εἶχαμε ἕναν ἀκόμα Ἐλευθέριο Βενιζέλο κι' ἄς ἦταν ἑπτὰ φορές μασσῶνος καὶ δεκαεπτὰ φορές ἐβραϊκῆς καὶ κινεζικῆς καταγωγῆς, ἀκόμα.

ΔΗΜ. ΨΑΘΑΣ

«Τὰ Νέα», 18.6.75

Οἱ Μητροπολίται μεταξύ των

Θέμα «κανονικότητας» τοῦ προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας δὲν τίθεται. Σχετικῶς, ὁ ὁμότιμος καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Γερ. Κονιδάρης ὑπεστήριξε ὅτι ὀκτῶ μῆνες πρὸ τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967 εἶχαν «συνωμοτήσῃ» Ζωϊκοὶ Ἱεράρχαι γιὰ τὴν ἐπιβολὴ

τους στην Ίεραρχία, πράγμα που επέτυχαν με δικτατορικούς νόμους (μείωσις όρίου ηλικίας Συνοδικών, σύνθεσις Ίερας Συνόδου άριστιν-δην και όχι «κατά τά πρεσβεΐα»), έγκλεισμός άρχιερέων σε μοναστή-ρια, διορισμός νέων κ.ά.

Ο κ. καθηγητής έτόνισε:

«Από την κατάσταση αυτή έ-σωσε την Έκκλησία μας ο Σερα-φείμ. Είμαι σε θέση να γνωρίζω ότι ανέλαβε την ευθύνη της όρ-κωμοσίας του στρατηγού Γκιζίκη και της κυβερνήσεως του νέου κα-θεστώς, μόνον άφου πήρε την ρητήν ύπόσχεση ότι θά άπεμακρύ-νετο ο Ίερώνομος, ο όποιος είχε ανατρέψει τους Ίερούς Κανόνες και διέλυσε την Έκκλησία μας με την παράνομη έγκατάστασή του και τίς έν συνεχεία παράνομες και άντικανονικές ενέργειές του.

Ο Ίερώνομος ήταν «μοιχός» και «έπιθήτωρ» του άρχιεπισκοπικού θρόνου και δέν υπήρξε ποτέ, τυ-πικά και κύσιαστικά, Άρχιεπίσκο-πος».

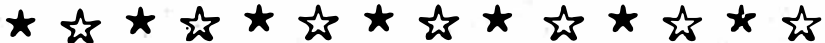
Τΐδεται, όμως, θέμα έπιλογής από τον Άρχιεπίσκοπο ή της θέ-σεώς του ως προκαθημένου ή της επανόδου του στην Μητρόπολη Ί-ωαννίνων. Δέν μπορεί να έχη και

τους δύο θρόνους παραλλήλως, σύμφωνα με τὸ άρθρον 16 του Ν. Δ. 87)3.10.ζ974.

Έάν ή τασσομένη προεδρεία δέν παραταθῆ, την 3η Αύγουστου πρέπει να διαλέξη.

Έν τῷ μεταξύ, έχουν ανακύψει δυσκολίες για την τακτοποίηση των ένδεκα Μητροπολιτών, οι ό-ποιοι επαύθησαν ως «άντικανονι-κοί» επί Σεραφείμ. Οι ένδεκα ά-νευ θρόνου μητροπολίται είναι οι διατελέσαντες Διδυμοτείχου και Πολυανής κ.κ. Κωνσταντίνος και Χαρίτων, οι όποιοι είχαν έλεγῆ πρό του 1967 και οι διατελέσαν-τες μετά ταύτα Άλεξανδρουπό-λεως κ. Κωνσταντίνος, Δημητριά-δος κ. Ηλίας, Ζακύνθου κ. Ά-πόστολος, Θεσσαλιώτιδος κ. Κων-σταντίνος, Θεσσαλονίκης κ. Λεω-νίδας, Άττικής κ. Νικόδημος, Λαρίσης κ. Θεολόγος, Παραμυ-θίας κ. Παύλος και Τρίκκης κ. Σεραφείμ, οι όποιοι είχαν έλεγῆ έντός της έπταετίας.

Μέχρι στιγμῆς, ένῶ οι άνευ έ-δρας φαίνονται διατεθειμένοι να δεχθούν «μισή» από την παλαιά τους έδρα, οι ήδη κάτοχοι των έ-δρών δέν δείχνουν την ίδια συγκα-τάβαση...

— Ποτέ πιά! Ποτέ πιά!...

Ὁ πρόεδρος τῆς Γαλλίας κ. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν, πού διακρίνεται καί γιά τὴν πνευματικὴ του κατάρτιση, ἐξεφώνησε, κατὰ τὴν ἐπίσκεψή του στὴν Πολωνία, ἓνα δραματικὸ λόγο μέσα στὸ Στρατόπεδο τοῦ Ἀουσβιτς, ὅπου ἐξοντώθηκαν ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἀπ' ὅλες τὶς εὐρωπαϊκὲς χῶρες, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους καὶ 110 χιλιάδες Γάλλοι.

«Ποιὸς μπορεῖ—εἶπε—νά μᾶς δεβαιώσει πῶς δὲν μᾶς περιμένει μιά καινούργια φρίκη; Γι' αὐτὸ ἔχουμε ὑποχρέωση νὰ ἐμπνεύσουμε στὴ νεολαία τοῦ κόσμου τὴν φρίκη τῆς φρίκης αὐτῆς.

Ἐδῶ στὸ Ἀουσβιτς, ἡ βασανισμένη στάχτη μᾶς καλεῖ στὴ ντροπὴ καὶ στὴ σιωπῆ. Ποῦ ἀλλοῦ καλύτερα ἀπὸ δῶ, τόπο καταραμένο καὶ καθαγιασμένο, μποροῦμε νὰ ἐλπίζουμε νὰ ξαναβροῦμε ἀξίες ἠθικὲς καὶ πνευματικὲς; Ἀπὸ ποῦ ἀλλοῦ θὰ μπορούσαμε νὰ διακηρύξουμε τοὺς νέους: «Υπάρχει, δὲν μπορεῖ νὰ μὴν ὑπάρχει μιά ἄλλη στάση ἀπὸ τὴν παθητικότητα ἢ τὴν βία. Μποροῦμε καὶ θὰ βροῦμε τὴν φρόνηση, τὸ θάρρος καὶ τὴν δύναμη γιά νὰ ξεπεράσουμε τοὺς κινδύνους καὶ τὶς προκλήσεις τοῦ καιροῦ μας»; Ἄς ἐπιβάλουμε στοὺς ἑαυτοὺς μας πάντα τὸν διάλογο μὲ τοὺς ἄλλους».

Στὴν ἐπίσκεψή αὐτῆ τοῦ Γάλλου προέδρου, πρόσθεσε μιά ιδιαίτερα συγκινητικὴ στιγμή, ἡ προσφώνησις ἐνὸς Γαλλοπολωνοῦ, πού εἶταν ὁ πιὸ νεαρὸς κρατούμενος τοῦ στρατοπέδου (τότε μόλις 14 χρόνων) καὶ εἶχε τὴν τύχη νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὸν θάνατο. Νὰ ἓνα ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν

προσφώνησις αὐτὴν: «Κύριε πρόεδρε ἔχετε, ἐδῶ μπροστὰ σας, τὸ πιὸ μεγάλο ἀκροατήριον τοῦ κόσμου. Ἔχετε μπροστὰ σας, ἐδῶ, τέσσερα ἑκατομμύρια ψυχῶν ἀθῶων. Στὸ δνομάτους καὶ μὲ μόνο τὸ κύρος τοῦ ἀριθμοῦ μητρώου τοῦ στρατοπέδου, πού εἶναι χαραγμένο γιά πάντα πάνω στὸ μπράτσο μου, σᾶς ἐκμυστηρεύομαι πῶς ἂν μπορούσαν ν' ἀπαντήσουν στὸν εὐγενικὸ σας λόγο, θ' ἀκούγατε ν' ἀνεβαίνει μιά βοή: «Ποτέ πιά! Ποτέ πιά...ἀνάμεσα σὲ Γάλλους καὶ Γερμανοὺς, ἀνάμεσα σὲ Τούρκους καὶ Ἑλληνας, ἀνάμεσα σὲ Ἰνδοὺς καὶ Πακιστανοὺς, ἀνάμεσα σὲ Ἰσραηλινοὺς καὶ Ἀραβες—ποτέ πιά!».

Ἴχνη παλαιῶν πολιτισμῶν

Σὲ μικρὴ ἀπόστασις ἀπὸ τὶς λευκὲς ἀκτὲς τῆς νήσου Μπίμνι, στὴν βόρειο πλευρὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, ὁ Ντιμίτρι Ρέμπικοφ γεωλόγος ἐξερευνητῆς, ἐφευρέτης καὶ φωτογράφος, ἐρευνᾷ μὲ τοὺς συνεργάτες του τὸν βυθὸ τῆς θαλάσσης, στὸ σημεῖο ὅπου ἔχει ἀνακαλύψει τὰ θεμέλια μιᾶς προϊστορικῆς πόλεως: Πρόκειται γιά λιμενικὰ ἔργα πού πρέπει νὰ εἶχαν κατασκευασθῆ πρὶν 10.000 χρόνια ἀπὸ κάποιοι ναυτικοὶ λαοί, πού ταξίδευε στὶς γύρω θάλασσες μὲ τεράστια καὶ ἰσχυρὰ ξύλινα πλοῖα.

Τὰ θεμέλια αὐτὰ ἀποτελοῦνται ἀπὸ τεράστιους λίθους, τῶν ὁποίων τὸ σχῆμα δείχνει ὅτι δὲν εἶναι δυνα-

τόν νά ἐτοποιηθῆσαν ἀπό τήν φύση! Ὁ Ρέμπικοφ πιστεύει ὅτι ὁ χαμένος πολιτισμός τοῦ Μπίμι ἀνήκε στους λεγμένους «μεγαλιθικούς πολιτισμούς», ὅπως τὸ Στόουν - Χέντς στήν Ἀγγλία καί τὰ μεγαλιθικά ἐρείπια στήν Γαλλία. Παρόμοια ἐρείπια ἔχουν βρεθῆ κοντά στήν Κορέα, εἰς τὸ μέσον τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, καθὼς καί σέ ἄλλα σημεῖα στίς ἀκτές τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ.

Ἀπὸ τίς ὡς τώρα ἐρευνές του, ὁ Ρέμπικοφ ἔχει καταλήξει στό συμπέρασμα ὅτι τὰ ἐρείπια στόν θαλάσιο βυθὸ κοντὰ στοῦ Μπίμι δείχνουν καθαρά τήν ἐπίδρασι ἐνὸς γιγαντιαίου κατακλυσμοῦ. Καί ὑποθέτει ὅτι ὁ κατακλυσμός αὐτὸς εἶναι ὁ ἴδιος ἀπὸ τὸν ὅποιον διεσώθη ὁ Νῶε καί ἡ Κιβωτός του μέ τὸ πολῦτιμο ζωντανὸ περιεχόμενό της. Ἀπὸ τίς περιγραφές τοῦ κατακλυσμοῦ στή Βίβλο, πολλοὶ εἰδικοί συμφωνοῦν ὅτι πρέπει νά συνέβη περὶ τὰ 11.000 χρόνια πρὸ Χριστοῦ. Σύμφωνα μὲ τὸν Πλάτωνα, ἡ μυθικὴ Ἀτλαντὶς κατεποντίσθη περὶ τὰ 11.500 χρόνια π.Χ., σὸ διάστημα ἐνὸς κατακλυσμιαίου εἰκοσιτετράωρου. Ὡστόσο ὁ Ρέμπικοφ δὲν πιστεύει ὅτι ἔχει ἀνακαλύψει τήν Ἀτλαντίδα...

Ἔτος τῆς Γυναίκας

Στὴν πόλη τοῦ Μεξικοῦ συνήλθε ἀπὸ 23 Ἰουνίου — 4 Ἰουλίου ἡ διάσκεψις τοῦ ΟΗΕ γιὰ τὸ «Διεθνὲς Ἔτος τῆς Γυναίκας», ὅπως ἔχει ἀνακηρυχθῆ τὸ 1975. Τὸ «θέμα» τοῦ ἔτους εἶναι: Ἰσότης - Ἀνάπτυξη - Εἰρήνη.

Θὰ πρέπει νά ὀργανωθοῦν σ' ὅλον τὸν κόσμῳ ἐκδηλώσεις ὑπὲρ τῆς ἰσοτιμίας τῶν δύο φύλων.

Ὁ πόνος εἶναι

ἀνωφελής;

«Ὁ πόνος εἶναι πανταχοῦ παρῶν — γράφει ξένος στοχαστής — καί πρέπει νά συμβιβασθοῦμε μαζί του. Γιατί ὁ πόνος εἶναι ἓνα δηλητήριο ἀπὸ τὸ ὁποῖο δὲν θγαίνει κανένα ὄφελος».

Καί ὁμως, «ὁ πόνος διδάσκει», ἔ-

λεγε ὁ Αἰσχύλος. «Ἐδόθη μοι σκώληξ τῆ σαρκὶ ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι», ἔφαλλεν ὁ Δαβὶδ, καί ὁ σύγχρονος ποιητὴς Μυσσέ, στὴν «Νύκτα τοῦ Μαΐου», ἔγραφε: ὁ ἄνθρωπος εἶναι μαθητευόμενος μὲ δάσκαλο τὸν πόνο, καί κανεὶς δὲν αὐτογνωρίζεται, δίχως νά ἔχη ὑποφέρει...

«Λανθάνουσες»

δυνάμεις

στόν ἄνθρωπο

Ὁ Ἀγγλος συγγραφεὺς Κόλιν Γοῖλσον, σὲ ὀγκώδη μελέτη του γιὰ τίς «ἀπόκρυφες ἐπιστῆμες», γράφει ὅτι πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἔχουν ἰδιότητες πού τίς ἀντλοῦν πέρα ἀπὸ τίς αἰσθήσεις τους καί τίς φυσικὲς τους δυνάμεις. Σέ πολλοὺς οἱ ἰδιότητες αὐτὲς εἶναι λανθάνουσες, ἀλλὰ μποροῦν ν' ἀναπτυχθοῦν μὲ τὴ θέληση καί τὴν φαντασία γιὰ νά φθάσουν πέρα ἀπὸ τὸ παρόν. Αὐτὸ ἄλλωστε χρειάζεται στὸν ἄνθρωπο γιὰ νά φθάσῃ σὸ ἐπόμενο στάδιο στήν ἐξέλιξή του, ἀναπτύσσοντας τὴν ἕκτη αἰσθήσή του.

Σχετικῶς, ἡ κ. Γιολάντα Τερένσιο, ἀνταποκρίτρια τῆς «Καθημερινῆς», μεταδίδει ἀπὸ τὸ Λονδίνο ὅτι μεγάλο ἐνδιαφέρον ἔχει προκαλέσει ἡ περίπτωση ἐνὸς Ὀλλανδοῦ, ὀνόματι Πέτερ Χούρκος, ὁ ὅποιος ἔμεινε ἀναίσθητος τέσσαρες ἡμέρες, ἀφοῦ εἶχε πέσει ἀπὸ μῖα σκάλα. Ὁταν συνήλθε, σὸ νοσοκομεῖο, ὅχι μόνον μποροῦσε νά ναστεύσῃ τί συνέβαινε στὸν γιατρὸ ἢ στὴν νοσοκόμο, ἀλλὰ ἀπόκτησε καί τὴν ἱκανότητα νά παίξῃ μουσικὴ, χωρὶς νά τὴν διδάχῃ καί νά ζωγραφίζῃ χωρὶς νά ἔχη δοκιμάσει ποτέ πινῆ. Κυρίως ζωγράφιζε τίς εἰκόνες πού ἔβλεπε κατὰ τίς τέσσαρις μέρες πού ἦταν κατάκειτος, εἰκόνες μεγάλης φυσικῆς ὁμορφιάς. Ἀπὸ ποῦ τοῦ ἔρχονταν τὰ θαυμάσια χρώματα, τὰ λουλουδία κι ἡ μουσικὴ πού ἄκουγε, ἀφοῦ ἦταν ἀναίσθητος; Ἀπὸ τὸ ὑποσυνείδητο; Ἀπὸ ἄλλους κόσμους; Ἀπὸ προηγούμενες ζωές; Κατὰ κάποιον τρόπο προῆλθαν μέσα ἀπὸ τὰ βιοχημικὰ συστατικὰ τοῦ φυσικοῦ τοῦ ἐγκεφάλου καί πιθα-

νόν κυρίως μέσα από τους πολύπλοκους μηχανισμούς που ελέγχουν την μνήμη. Ένα κτύπημα στο κεφάλι προκαλεί άφασια, συνήθως και απώλεια μνήμης, αντίθετα όμως μπορεί να παρουσιάσει αυτό το φαινόμενο, ο κτυπημένος ν' αποκτήσει μία «έκτη αίσθηση».

*Αραγε, με το πέσιμο ενώθησαν έγκεφαλικά κύτταρα κατά τον τρόπο που ενώνονται ηλεκτρικά σύρματα; Μπορεί ίσως κάποτε ή επιστήμη ν' ανακαλύψει με ποιό τρόπο να προκαλή τέτοια φαινόμενα με επέμβαση στον εγκέφαλο;

Η επιστήμη δεν έχει ακόμα βρει πώς λειτουργεί η μνήμη, αλλά είναι γνωστό ότι όλα καταγράφονται σαν σε μαγνητοταινία και μένουν στον εγκέφαλό μας, αδιάφορο αν τα θυμόμαστε ή όχι. *Αρα, λένε μερικοί, μπορεί να κληρονομούμε ώριμες μνήμες από τους προγόνους μας. Μιά τέτοια κληρονομική μνήμη μπορεί ίσως να εξηγήσει πολλά από τα παραψυχολογικά μυστήρια;

Ο μεγάλος *Αγγλος φυσικός Τζούλιαν Χάξλεϋ, που πέθανε πριν λίγο καιρό, έγραφε σ' ένα άρθρο

του «Η μοίρα του ανθρώπου» στην Σάνταιη Τάιμς: «Θα πρέπει να έρευνήσουμε κάθε ένδειξη ύπαρξεως αγνώστων δυνατοτήτων, όπως η αντίληψη πέραν από τις αισθήσεις. *Ίσως αποδειχθεί έξ ίσου σημαντική κι αξιοσημείωτη όπως κάποτε οι ηλεκτρικές δυνατότητες της ύλης, που δεν υποπτευόμαστε».

Τὰ 20 χρόνια τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ»

Για την είσοδο του «ΙΛΙΣΟΥ» στο 20όν έτος ο εκλεκτός λογοτέχνης κ. Μάριος Βαϊάνος, διευθυντής του Πρακτορείου Πνευματικής Συνεργασίας, μās έστειλε το κάτωθι τηλεγράφημα:

«Ολόθερμες οί ευχές μας για την πίστη σας προς ένα έργο που χάρις σε σās χαρίζει φως και λαμπρύνει μιάν επιστήμη τόσοσ ιδιαίτερη στην Έλλάδα και ευχές άλλα τόσοσ χρόνια και περισσότερα για την συνέχιση του έργου σας».

Ευχαριστούμε θερμά τον κ. Βαϊάνο, καθώς και όλους τους άλλους φίλους, που μās ευχήθηκαν.

« Ι Λ Ι Σ Ο Σ »

1975 — 20όν Έτος

Έτησία συνδρομή Δρχ. 100 — Έξωτερικού Δολ. 5.—

Διά ταχυδρομικής επίταξης: Κωστήν Μελισσαρόπουλον

Όδος Δραγατσανίου 6, Άθηναι (122)

Ο « Ι Λ Ι Σ Ο Σ » ΔΕΝ ΜΟΙΑΖΕΙ

ΜΕ ΚΑΝΕΝΑ ΑΛΛΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Στέλλονται: τεύχη - δείγματα παρελθόντων έτων ΔΩΡΕΑΝ

ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΣ

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τὰ Γραφεία τοῦ «Ἰλισοῦ», Δραγατασιάνου 6, ὄροφος βος, (Πλατ. Κλαυθμώνος), εἶναι ἀνοικτὰ μόνον κάθε Δευτέρα, Τετάρτη καὶ Παρασκευή 9,30—12,30 π.μ. Τηλέφ. Γραφείων 3246—837.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλοῦμεν ἀποστέλλετε μὲ ταχυδρομικὴν ἐπιταγὴν εἰς τὴν διεύθυνσιν: «Κωστὴν Μελισσαρόπουλον, Δραγατασιάνου 6, Ἀθήνας, 122». Ἀποστολαὶ μὲ τραπεζιτικὰς ἐπιταγὰς ἢ ἐντολὰς μᾶς δυσκολεύουν. Νὰ ἀναγράφεται καθαρὰ τὸ ὄνοματεπώνυμον καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀποστολέως.

ΠΑΛΑΙΑ ΤΕΥΧΗ

Δὲν ὑπάρχουν τεύχη ὑπ' ἀριθ. 2—9, 11—18, 21—23, 25—26, 28—33, 43—45, 49—50, 54—60, 67—70, 77—80, 85—87, 89, 91, 92, 99—100.

ΑΛΛΑΓΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

Τεύχη ἀποσταλέντα στοὺς κατωτέρω συνδρομητὰς μας, ἐπεστράφησαν ἀπὸ τὸ Ταχυδρομεῖον μὲ τὴν σημείωσιν: «μετώκησε» ἢ «ἀγνώστος». Παρακαλοῦνται ὅσοι τοὺς γνωρίζουν νὰ τοὺς εἰδοποιήσουν ἢ νὰ μᾶς δώσουν τὰς διευθύνσεις των.

ΑΘΗΝΩΝ

Μαρ. Καλατζῆ, Δικηγόρος, Καυκάσου 32 Ἀναστ. Καστάνης, Γεν. Γραμ. Τύπου καὶ Πληροφοριῶν, Χαρ. Κατσαρδῆς, 25 Μαρτίου 18, Βριλησσια. Ἄντ. Κουνανῆς, Ἀχαρῶν - Λάρνακας 21. Ὀλγα Μπιρδῆμίρη, Ἐραστσάνους 10 Θεόδ. Παπαδάκης, Πεύκων 15, Θ. Χεζεντζογλου, Φυλῆς 222

ΕΠΑΡΧΙΩΝ

Κων. Ἀρβανίτης, ΟΤΕ, Ζακύνθος. Μιχ. Βαβουρανάκης, Χημικός, Ἄγ. Νικόλαος - Κρήτης Οὐμ. Βα-

λασποπούλος, Γεωπόνος ΑΤΕ, Ξάνθη Γεώρ. Θεοφανούς, Μαραθῶνας 91Α. Ἀμμόχωστος Παν. Κατσούλης, Ὀλύμπου 8, Λαρίσα Πην. Ντουμπολάκη, Κορινθίου 16, Ἡράκλειον. Χρ. Παπᾶς, Κ. Παλαιολόγου 18, Ἀλεξανδρούπολις Παντ. Ρηγόπουλος, Ἀράτου 27, Πάτρα Γεώρ. Φέσσας, Ἐταιρ. Κατινῶν, Καβάλα.

ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΑΝ ΤΟΝ ΓΗΙΝΟΝ ΒΙΟΝ

Παν. Βακαλοπούλος, Ἄγ. Ἀνάργυρα Ἡρ. Ἰωαννίδης, Ἀθήναι
Νικ. Κοσιτζόπουλος, Ἀθήναι
Νικ. Κρητικός, Ἀθήναι
Δημ. Τσοῦρος, Ἀθήναι
Ἰω. Χαρίτος, Ἀθήναι
Βασ. Στυλιανάκης, Χασιά

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Βιβλιογραφικὴ Ἐπιθεώρηση (Νοεμ. Δεκ. 74)
Ἡπειρωτικὴ Ἐστία (Ἰαν. - Φεβρ. Μαρτ. - Ἀπρ.)
Ὁ Κόσμος τῆς Ψυχῆς (Ἰαν. - Φεβρ. Μάρτ. - Ἀπρ.)
Ἀχαικὰ Χρονικὰ (Ἰαν. - Φεβρ. Μαρτ.)
Κρίκος (Μάρτ. - Ἀπρ., Μάιος - Ἰούν.)
Περιοδικὸ Ἑλληνίδων Βαρεῖου Ἐλλάδος (Μάρτ. - Ἀπρ.)
Σμύρνα (Μαρτ. - Ἀπρ.)
Νέα Σύνταρα (Μάρτ. - Ἀπρ.)
Προσανατολισμοὶ (Ἀπρ., Μάιος)
Σταθμοὶ (Ἀπρ.)
Πνευματικὴ Κύπρος (Ἀπρ. - Μάης)
Ὑψὲς καὶ Ζωὴ (Ἀπρ. - Μάιος - Ἰούν.)
Φυσιολάτρης (Ἀπρ. - Μάιος, Ἰούν.)
Παρουσία (Ἀπρ. - Σεπτ.)

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Κώστα Σπαύρνα Κάζα Προυβέντα. Ἀθήνα 1974
Σαράντου Παυλέα Παιητικὰ θεωρήματα Θεολογικὴ 1975.

'Ιδιοκτήτης: 'Εκδόσεις «'Ιλι-
σός» Συν. Π. Ε., Δραγατσά-
νιου 6, 'Εκδότης - Διευθυντής:
Κωστής Ν. Μελισσαρόπουλος,
Πλατ. 'Εθνικής Τραπεζής 3,
Φιλοθέη. Προϊστάμ. Τυπογρα-
φείου: 'Ιορδ. Α. 'Ορφανίδης,
Ποσειδώνος 51, Π. Φάληρον.
Στοιχειοθεσία - 'Εκτύπωση:
«'Επτάλοφος» Ε.Π.Ε., Ζαλο-
κώστα 5, τηλέφ. 631.675.
'Αθήναι, Μάιος - 'Ιούν 1975
Τιμή τεύχους δρχ. 20

Τεκτονικόν Πνευματικόν Συμπόσιον.
Σποαίς "Αδωνις. Λευκωσία 1974.

Διον Κουλεντιανού: 'Η αλήθεια για
τήν έπαμαγένηση. Πειραιάς 1975.

Κύπρου Χρυσάνθη: Οί δίσεκτες χρο-
νιές (της γλυκείας χάριος Κύ-
προς). Λευκωσία 1975.

Γιάννη 'Αδάμου: 'Ο 'Ολυμπος διά
μέσων τών αιώνων. 'Ελασσόνα '73.

'Αντιγόνης Γαλιανάκη - Βουρλέκη:
Οί κουρσάροι της ψυχής μας (ποι-
ήματα). 'Αθήνα 1975.

'Αγνής Κ. 'Αδάμ: 'Αυελίξεις (ποιή-
ματα). 'Αθήνα 1975.

Βασίλη Κ. Οικονόμου: 'Η φλόγα
της θέλησης (Νουβέλλα). 'Αθήνα
1975.

Φωκά Ν. Φωκαΐδη: Τò ανθρώπινο
Δράμα Κύπρος 1975.

Παναγ Κυριακού (πρωτοπρεσβυτέ-
ρου): 'Από την κόλαση στη χάρ-
ρα τών αγγέλων. 'Αθήνα 1975.

'Ανδρ. Σάκου: Φιλαμαθητικά 'Αθή-
να 1975.

Κούλη Κάση: Μοιραλί του ήλιου
(έμμετρο) 'Αθήνα 1975.

Γεωργίας Κατζιά - Βυζαντίου:
Μπομπούκια κι' άγκάθια (ποιή-
ματα) 'Αθήνα 1974.

Κώστα Σωκράτους: 'Εράτης και
κρίνα (ποιήματα). Λευκωσία 1975.

Γιώργου Σάντη: Φώς έκ Φωτός (ποι-
ήματα). Κύπρος 1975.

Ρόης Παπαγγέλου: Σφαγή (ποιήμα-
τα) 'Αθήνα 1975.

Γιάννη Καραβίδα: Μέρος της ιστο-
ρίας μας (ποιήματα). 'Ιαλκός.

Μ Ν Η Μ Η

ΙΟΥΛΙΑΣ ΔΑΒΑΡΑ

«Σάν έτοιμος από καιρό...»

K. ΚΑΒΑΦΗΣ

Τόν είχες ζήσει τόν θάνατό σου.
'Η αίσθηση ήταν ένός έρωτα άδά-
μαστού,
πού ώριμάζε άργά μέσα άπ' δλους
τούς έρωτες
καί σέ μαγνήτιζε —ύπνοφόρο λου-
λούδι—
μέ τή στεφάνη του όράματός του.

'Η πρόγευση ήταν ένός φίλτρου ά-
κατάλυτου
πού τò δοκίμαζες σταγόνα-σταγόνα
καί σου ξεδίψαγε μία μύχια ύπό-
σχεση.

Μέσα άπ' τίς νύχτες, άπ' τίς άγρύ-
πνιες σου
άφουγκραζόσουν τή μουσική του
παλλόμενη κι' άχραντη
σάν προανάκρουσμα ξημερώματος.

'Αφουγκραζόσουνα και σκιρτούσες
'Αφουγκραζόσουνα και σιωπούσες
'Αφουγκραζόσουνα και περιμένες

'Ετσι, όταν ήρθε και σ' αναζήτησε
δέν αντίσταθκες στο άγγιγμά του.
Σάν προετοιμασμένη από καιρό,
μέ τής γαλήνιας άναμονής σου τò
φόρεμα
μέ τò μικρό σου βάρος τò ταξιδιω-
τικό
στο όδηγητικό του χέρι άφέθηκες
πρόθυμα.
τά θήματά σου έπίδεια ακολουθού-
σαν τò δρόμο...
Τά δλέμματά σου καθάρια παρατη-
ρούσαν τόν τόπο... .

Παρατηρούσαν και δάμαζαν μπρός
τους τò νέο
ξημέρωμα.

'Ακολουθούσαν και σόβανε πίζω
τόν ήλιο
του κόσμου.

ΝΙΚΟΣ ΚΡΗΤΙΚΟΣ

“Ένας εξαιρετικός φίλος του «ΙΛΙΣΟΥ» — και έκ τῶν πρώτων συντε-

λεστών τῆς ἐκδόσεώς του — ὁ Νίκος Κρητικός, ἐπίτιμος Εἰσαγγελεὺς Ἐφετῶν, ὑπέκυψε στὸν φυσικὸ Νόμο, κατόπιν καρδιακῆς κρίσεως.

Ἐτίμησε τὸν δικαστικὸ κλάδο, διότι κάθε πράξις του εἶχε τὴν σφραγίδα τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ.

Στὸν ἰδιωτικὸ βίο του, πέραν τῶν στοιχείων τοῦ καλοῦ οἰκογενειάρχου,

I. N. ΧΑΡΙΤΟΣ

Ὁ Ἰω. Ν. Χαρίτος, ὁ ὁποῖος «προηγῆθη ἡμῶν», ἦταν ὁ βετεράνος τῆς θεοσοφικῆς κινήσεως ἐν Ἑλλάδι.

Ἰδρυτὴς τῶν Θεοσοφικῶν Στοιῶν τὸ 1925 καὶ κατόπιν τοῦ ἐν Ἑλλάδι τμήματος τῆς παγκοσμίου θεοσοφικῆς ἐταιρίας, ἐνεψύχωσε τὴν φιλοσοφικὴ κίνηση, ἡ ὁποία συνδέεται μὲ τὴν ἀρχαία μυσταγωγικὴ Ἑλλάδα. Ἐταξίδευε συχνὰ στὸ ἐξωτερικὸ, ὅπου ἐγνώρισε τὴν Ἄννι Μπέζαντ καὶ ἄλλους ἡγέτας τῆς κινήσεως.

Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς στοᾶς Μπλαβάτοκυ - Ὀλκοττ ἐδίδασκε τὴν ἀρχαία Σοφία.

Παραλλήλως μεέφραζε συγράμματα μέχρι τοῦ τέλους σχεδὸν τῆς ζωῆς του ἢ ἐνίσχυε τὴν ἐκδοτικὴ προσπάθεια γιὰ τὴν διάδοση τοῦ Φωτός.

Ἡ θεία Σοφία ἦταν γι’ αὐτὸν ἕνα πλῆρες βίωμα.

Ταπεινότερος ὄλων ἀπέφευγε τὴν προσωπικὴ προβολή. Ἐδίδασκε μὲ τὸν τρόπο τῆς ζωῆς, του...

εἶχε ἀναπτύξει σὲ ὕψηλὴ περιωπὴ τὴν φιλία καὶ ἦταν πολῦτιμος κρίκος πνευματικῶν ὀργανώσεων.

Ἐσκόρπιζε στὸ περιβάλλον τοῦ αἰσθήματα ἀδελφότητος, καλωσύνης, ἐπιεικείας καὶ καρτερίας· ἀλλὰ ὁ ἴδιος ἦταν διαποτισμένος μὲ μιὰ βαθεῖα μελαγχολία γιὰ τὴν ἀντιπνευματικὴ ἐποχὴ μας καὶ γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ἀδιαφορία.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ «ΙΛΙΣΟΥ»

Βόλος: Γ. Κουκουθίνος

Δράμα: Φιλ. Τζάλλας

Ζάκυνθος: Ν. Ταμπούλης

Ἡράκλειον: Λ. Κουνιτῆς

Θεσσαλονικῆ: Ἰω. Στάσας

Καβάλα: Σ. Ρωμοσιᾶς

Καλαμᾶτα: Χρ. Παρασκευόπουλος

Κέρκυρα: Ἀχ. Ἀθραμίδης

Κομοτινὴ: Ἰ. Σαμουρασίδης

Λαμία: Κ. Φαλίδας

Λάρισα: Ἐσδρᾶς Μωυσῆς

Ξάνθη: Εὐέλπις Ράνος

Πάτραι: Ἀθ. Κοντοσάκις

Ρόδος: Μ. Φωσιτέρης

Σῆρος: Π. Ζαραφανίτης

Χανιά: Ν. Βαρδάκης

Ἀμμόχωστος: Ἀνδ. Τσόκκος

Λεμεσός: Ἀντ. Στυλιανῶ

Λευκωσία: Ἀχ. Ζαβαλλῆς

Πάφος: Κ. Καθητζιώτης

Ἰσταμπούλ: Γ. Βακαλόπουλος.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

	Σελίς
Ἄναστυνάρια 1975	135
Χρ. Παλάτωφ: Προέλευσις καὶ Συμβολισμὸς Ἐλευσινίων Μυστηρίων	142
Ἄντιφιλου (ἐπίγραμμα). Μετάφρ.: Βασ. Λαζανᾶ	146
Κρισναμοῦρτι: Ἡ ποιότης τοῦ Νοῦ	147
Ἄποστ. Φωτοπούλου: Πορφυρίου περὶ τοῦ ἐν Ὀδυσσεΐα τῶν νυμφῶν ἀνδρῶν	153
Λόρδου Βύρωνος (Μετ. Ἰωάννης Δρίθα): «Προμηθεὺς» ..	169
Νικ. Καρθούνη: Μετεκπαίδευσις μεταπολεμικῆ	171
Γ. Καστρίτη: Ἡ Ἑταιρία Ψυχικῶν Ἐρευνῶν	177
Ζέττας Δούκα: Κοντὰ στὸ Σταυρὸ	182
Ἔτος 2001: Ὀδύσσεια τοῦ Διαστήματος	183
Ἡ Στέγη τῶν Ζῶων	185
Πυθαγόρα Δρουσιώτη: Κυπριακὴ λύρα	187
Ἀνθρώπινη ἐπιθετικότης - Ἔρως	189
Ἀποκόμματα	193
Χρονικὰ	202
Μεταξὺ μας	205
Νεκρολογίαί: Ν. Κρητικός, Ι. Ν. Χαρίτος	207

Τὸ ὠραιότερο δῶρο

ΕΝΑ ΚΑΛΟ ΒΙΒΛΙΟ

Βλέπε Τιμοκατάλογον Βιβλίων
εἰς σελ. 2 ἔξωφύλλου

(Ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν)

.....

ΕΓΓΡΑΨΑΤΕ ΝΕΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ

Συνδρομὴ 1975 δρχ. 100 (ἔξωτερικοῦ \$ 5.00)

Ὅλοι οἱ συνδρομηταὶ ἐσωτερικοῦ ἔχουν δικαίωμα
νὰ ἀγοράζουν τοὺς τόμους ἐπιλογῆς

Α' Τριετίας 1956—1957—1958

Β' Τριετίας 1959—1960—1961

ἕκαστον πρὸς δρχ. 100 ἀντὶ δρχ. 120

.....

ΒΙΒΛΙΑ ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς ἄδ. 40 δεμ. 70

Μελετήματα ἄδ. 90 δεμ. 120

Εἰσαγωγή στὴ Θεοσοφία ἄδ. 100 δεμ. 140

Τὰ Βήματα τῆς Φιλοσοφίας . . . ἄδ. 70 δεμ. 100

ΜΗΤΙΣ (Τὸ βιβλίον τῆς σοφίας) Β' ἔκ-

δοση ἀναθεωρημένη 1971 δεμ. 120

Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὸν Κρισναμοῦρτι . ἄδ. 70 δεμ. 120

Ὁ Ἰησοῦς χαρτόδ. 60

Κυκλοφορεί

προσεχώς

Η ΜΕΤΕΝΣΑΡΚΩΣΙΣ

του Άγγλου συγγραφέως

ΙΡΒΙΝΓΚ ΚΟΥΠΕΡ

Το μεγάλο πρόβλημα

της Μεταφυσικής

σε έκλαϊκηση

ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ